

\$4.00

ב"ה

לוח יומי הלכה למעשה

פרטי ההלכות והמנהגים
לחג הפסח ה'תשפ"ד

חלק א'

ראש חודש ניסן - שבת הגדול, י"ב ניסן

הכולל

חומרות והידורים, דיני מכירת חמץ
טבלאות להגעלת כלים וטבילת כלים

יו"ל על ידי

בד"צ דק"ק קראון הייטס

כאן צוה ה' את הברכה

מהדורת קאבאטשניק

לזכות
הרה"ת ר' **מנחם מענדל** וזוגתו מרת **מלכה** שיחיו
ובניהם: **אברהם, ארי' זאב** שיחיו
קאבאטשניק

להצלחה רבה ומופלגה בכל
ולנחת יהודי חסידי מכל יוצאי חלציו שיחיו

לזכות
ר' **חיים דניאל** וזוגתו ומשפחתו שיחיו
פיקרסקי

להצלחה רבה ומופלגה בכל מכל כל
ולנחת יהודי חסידי מכל יוצאי חלציהם שיחיו

לזכות
הרה"ת ר' **יהודה ליב** שי' וזוגתו
מרת **חנה** שיחיו
מרזוב
בניהם ובנותיהם:
רבקה, יצחק אלחנן, נתן, אהרן,
מאריאשא, מרים מושקא
ובת שבע
שיחיו מרזוב
להצלחה רבה ומופלגה בכל מכל כל
ולנחת יהודי חסידי מכל יוצאי חלציהם
שיחיו

לעילוי נשמת
הרה"ח השליח הרב **יוסף יצחק**
בן הרה"ח הרה"ת הרב **מאיר** ע"ה
איטקין
נפטר ו' טבת תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
הרה"ג הרה"ח מוה"ר **שניאור זלמן**
בן ה"ר **רפאל** ע"ה **ווילשאנסקי**
נלב"ע י"ז אדר שני ה'תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות
החתן הת' **יחיאל מיכל** שי' **גולדשמיד**
והכלה **שרה** שתחי' **שולץ**
לרגל בואם בקשרי השידוכין
באור לי"א אדר-ראשון תשפ"ד
יה"ר שיזכו לבנות בנין עד עד, מתוך
הרחבה בגו"ר ושמחה וטוב לבב

לזכות
התינוקות **שיינא** תחי'
לרגל הולדתה ח"י אדר שני תשפ"ד
ולזכות הורי' הרה"ת הרב **בן-ציון** וזוגתו
דבורה שיחיו **סטאליק**
שיזכו לגדלה (ביחד עם אחיו ואחיותה)
לתורה ולחופה ולמעשים טובים ומתוך
הרחבה

ה'לוח יומי' יו"ל ע"י ה'בד"צ דק"ק קראון הייטס שמנה פעמים בשנה
הכולל הלכות ומנהגים בקשר להמועדים וכו' במעגל השנה

רוצה שהקהילה שלך תהנה מהלוח היומי בקביעות?
צור קשר בטלפון: 347-465-7703 או באימייל daytodayguide@gmail.com

ההשתתפות בהוצאות הרבות של ה"לוח היומי", אפשר באמצעות האתר
www.daytodayguide.com

משרד ה'בד"צ 718-604-8000

לשעות המשרד המעודכנות

www.chcentral.org/resources/rabbonim

כמו כן אפשר לפנות לאתר דרב

www.asktherav.com

תחת פיקוחו של המד"א וחבר ה'בד"צ הרב ברוין שליט"א

לוח יומי

הלכה למעשה

פרטי ההלכות והמנהגים
לחג הפסח ה'תשפ"ד

חלק א'

ראש חודש ניסן - שבת הגדול, י"ב ניסן

הכולל

חומרות והידורים, דיני מכירת חמץ
טבלאות להגעת כלים וטבילת כלים

מאת

המרא-דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכוב - שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו - ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות - מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאז"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו - לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

שמחה מכופלת

ברכת מזל טוב מזל טוב!

למרא דאתרא וחבר הבד"צ הרב יוסף ישעי' ברזין שליט"א

וזוגתו הרבנית שתליט"א

לרגל נישואי בנם מו"ה יעקב יהודה שליט"א
עם ב"ג הכלה המהוללה מרת חי' מושקא תי' בת ידידנו
הרה"ח ישראל שליט"א הכהן כהן ביום א' כ"א אדר שני תשפ"ד
ה"ר שיזכו לבנות בנין עד עד, מתוך הרחבה בגו"ר ושמחה וטוב לבב

ובקשר עם יום הולדתו ביום ד' ניסן
לשנת הצלחה בגשמיות וברוחניות בטוב הנראה והנגלה
"יאריך ימים על ממלכתו"
וימשיך בהצלחה מופלגה בעבודתו בקודש
להכין "שכונת המלך" לקבלת פני משיח צדקנו ותיכף ומיד ממש

***

ע"י ידידיו, תלמידיו, מושפעיו, מעריציו, תושבי ועסקני השכונה

זמני מכירת חמץ

אצל מארי דאתרא וחברי הבד"צ שליט"א

ניתן לשמוע בקו הטלפון של הבד"צ

718 604 8000

תוכן ומפתח

- פתח דבר..... 1
- שלישים יום קודם החג..... 1ט
לימוד הלכות החג / מעות חיטים / זהירות מאכילת מצה / זהירות מחמץ / מבצע מצה
- עניני חודש ניסן..... 1י
תחנון / תענית / בית החיים / אמירת הנשיא / ברכת האילנות / ההכנות ל"א ניסן
- הכנות לחג..... 1יג
קניות
- דינים חומרות והידורים במאכלי פסח..... 1יד
מצה עשירה / מצת מכונה / קטניות / פירות יבשים, סוכר ועוד / מצה שרויה / הערינג / תבלינים / יין שרף / צנון / קילוף / ביצים / לקנות ולבשל לפני החג / אכילה אצל אחרים / חפצים על השולחן / מסגנת בכיור / נגיעת הפותחן ביין / כלי או אוכל שנפל על הרצפה / הזכרת לחם
- יום שלישי, א' ניסן, ראש חודש..... 1כ
מכירת חמץ / תרופות / נקיון הבית מחמץ / מכתבים כלליים ומברקים / הגעלת כלים
- יום רביעי, ב' ניסן..... 1כא
- יום חמישי, ג' ניסן..... 1כא
- יום ועש"ק פרשת תזריע, ד' ניסן..... 1כא
- שבת קודש פרשת תזריע, ה' ניסן..... 1כא
- יום שני, ז' ניסן..... 1כב
- יום שלישי, ח' ניסן..... 1כב
- יום חמישי, יו"ד ניסן..... 1כב
- ליל שישי, אור ליום הבהיר י"א ניסן..... 1כג
- יום ועש"ק הגדול, יום הבהיר י"א ניסן..... 1כג
- שבת קודש פרשת מצורע, שבת הגדול, י"ב ניסן..... 1כד
- מוצאי שבת קודש, אור לי"ג ניסן..... 1כד
- מכירת חמץ: כיצד, למה ומדוע?..... 1כה
- טבילת כלים: למה, מה ואיך..... 1לו
- הכשרת כלים לפסח: מה ואיך להכשיר – טבלא..... 1ל
- חומרות והידורים בפסח: שאילות ותשובות..... 1מא
- דיני שכחה וטעות – טבלא..... 1נא

פתח דבר

על-פי בקשת רבים, מגישים אנו קיצור עקרי הלכות ומנהגים לימי ההכנה לחג הפסח הבעל"ט השכיחים ונוגעים למעשה, במתכונת של לוח יומי. בחוברת זו באו דינים ומנהגים מר"ח ניסן עד שבת הגדול י"ב ניסן, כולל מדריך מקיף לדיני מכירת חמץ, הגעלת וטבילת כלים.

מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך ונו"כ. הגדה של פסח עם ליקוטי טעמים מנהגים. ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. **ועוד ועוד.**

בכל מקום (בהערות) שצויין ל"שו"ת באתרא דרב", הכוונה לאתר AskTheRav.com בפיקוח הרב ברזין שליט"א. בכדי למצוא את התשובה המצוינת יש להזין באזור החיפוש שבדף הבית של האתר את מספר השו"ת ממספרים (לדוגמא לסי' ג'ריז יש לכתוב 3217), ואז בעזה"י תמצא את המבוקשך. עזר בדריכה הרה"ח הרב **מנחם מענדל שי' ראטנברג.**

כל הלכה הזכרה בהזדמנות הראשונה המתאימה, אם כי כמה פעמים ולוונטית גם לימים הבאים, כפשוטו.

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא"¹, מתוך ציפיה ותשוקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש², שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה, מיוסד

(1) במדור "הלכתא למשיחא" נזכרו לפעמים גם דיני טומאה וטהרה, והוא ע"פ המבואר בתניא (אגה"ק סכ"ו – קמג, א) שלימות המשיח יצטרכו לידע הלכות טומאה וטהרה. (ומצות בגלות לעת"ל – היינו בתח"מ דוקא. ואמ"נ). וכ"מ מה שהבאו הלכות אלו ברמב"ם ביד החזקה, דאל"ה מאי דהוה הוה (וכפי שהוכיחו עד"ז בכ"מ – ראה לדוגמא שו"ת הרי בשמים ח"ג סע"ה. ולהעיר, שמשנה"ק שם בדין תק"ש בכ"מ ש"ל ב"ד שהביאו הרמב"ם – יש ליישב ע"פ שיחת ליל ג' דחה"ס תשמ"ח). ולהעיר גם מצורת הבית התהי"ט (יחזקאל מב, כ) בטעם התרחבות גבולי הר הבית לעת"ל. וזכר לדבר, מאור"ל (פסחים ג, נ) שדיני נגעים ואהלות יקרין בעוה"ז, וקפויין – היינו קלים, להנהגה (חדא"ג מהרש"א שם. בניהו שם) – לעוה"ב. (אבל ראה מה שפי' במאירי שם. וראה גם הגהות יעב"ץ ומלא הרויעים שם). ועפ"ז, קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביד וגו'" (בשלימות ע"כ) הוא בתקופה שני' דימוה"מ, בתח"מ, וכמובן מכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 221. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. שה"ש תנש"א ח"ב ע' 576 ובהערות 9–108. ועוד. ולהעיר מאג"ח ח"ז ע' שנו. ואכ"מ בזה. ומש"כ בלקו"ש ח"ה ע' 263 שלא יצטרכו ללמוד גם הל' שבת – בפשוטות קאי בתקופה שני' דוקא. אבל, לפ"ז צ"ע הכוונה בהע' 51 שם, שכפה"נ ר"ל שהל' שבת ודה לא ז' בתניא שם. ועצ"ב החילוק). כן להעיר מדין נט"י בזה"ז בכדי שיהיו רגילים לאכול בטהרה לעת"ל (שו"ע אדה"ז סי' קנח ס"א). וראה גם ב"ח א"צ קמג – לענין נדה אחרי שיבנה המקדש. (אבל באג"ק ח"ג ע' קנג שגם בתקופה ראשונה דימוה"מ ל"ש טומאת נדה, משא"כ שאר טומאות. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 27 הע' 59. ויל"ל). וראה זה פלא, בס' שערי ג'ע' (אורח צדיקים דרך ז) שבסוף אלף הששי יתנוצץ אור תוס"ש ועיברו רוח"ט ויהיו קצת מצוות בטלות כגון פרשיות טומאה וטהרה וכו'.

[והנה, בתניא שם (קמג, ב) שהנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידיעה בתחלה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם. ומשמעות הדברים, שצ"ל הלימוד בהם תחילה, פ"א ע"כ, אבל א"צ עסק. וכן פ' בלקוטי ביאורים (קארף). וכ"מ גם בסה"ש תנש"א (שם). וכן לעיל שם ע' 575, שהדגש תיבת "לעסוק".] וכ"ה להדיא בר"ד משיחת ש"פ צו תשמ"ח. וראה גם ר"ד אחו"ק תשמ"ח).

אמנם, בהמשך הענין, ע"גם אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה ולכן א"צ לעסוק בהם כלל". (ורק ערב רב שלא יזכו למטעם מגילת דהיי שהיא פנימיות התורה צריכים לעסוק במשנה להתיש כח הס"א הדבוק בהם). ור"ל, שלפי זה, ת"ח א"צ כ"ל ללמוד הנגלות לעת"ל, והיינו גם ללא התעסקות. (עיי"ש בסה"ש בהערה 89. לקוטי ביאורים שם. וראה בשער האמונה פ"ו בארוכה. וצ"ע שבכ"מ מבואר להדיא ע"ד לימוד הנגלה לעת"ל – ראה לקו"ש חט"ז ע' 39 בשוה"ג להע' 45. ר"ד משיחת יום שמח"ת תשמ"ח. כ"ח חשון תשנ"ב. וכ"ה בכמה מאמרי דא"ח – ד"ה המשכילים זיהוירו תש"כ. הבאים ישרש תשל"ח. השמים כסאי תשמ"ח. ואולי הדיוק בתניא שם רק **אופי** התורה הנגלית" (וכמ"ש לפני" בנתניא שם, ש"ה"י) גם **עיקר** עסק התורה ג"כ בפנימיות המצוות וטעמיהם הנסתרים". ועוד"ו אולי בכ"מ (ראה גם הל' שיש"ד סי' 107 ואילך. סד"ה ה'ל' ביום המואב תשכ"ב). ועוד). ולהעיר מהמבואר בכ"מ (ראה דרך חיים סח"ד, ד. חיים אדם לברך תרל"ח פכ"ג. סה"מ מלוקט ח"ג ע' ערד) במעלת לימוד הנפלאות דתורה מתוך גליה דתורה, בבחי' "תלמודו בידו", משא"כ הפרטים המסתעפים, וכן שקו"ט ופולפולא דאורייתא, לאפשר לה בנגלה דתורה (ראה לקו"ש חט"ז ע' 240. ולהעיר מד"ה הנה ישיביל עבדי תשל"ב בתחילתו. ולהעיר גם מסה"ש תשי"ג ע' 357. וצ"ע בסה"ש תשי"ב סי' 27 (ואילך), ששקו"ט בתושב"ע"פ ביטל לעת"ל. ובפשוטות י"ל, שהכוונה שם לעמל וגייעה ("במשכשים הושיבני") לברר ההלכה, שזה ל"ש לעת"ל – ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח (ע' קד). ואולי קאי בתקופה שני' דוקא. ויל"ד הנה"ב בסה"ש שם ע' 510 – ראה בכ"ז קובץ העו"ב לך וחי"ש תשע"ה. ועצ"ע, שבשער האמונה שם מפורש שמשיח לא ישפיע נגלה. וצ"ע. וראה גם שיחת אחש"פ תשמ"ו. ולהעיר משיחת ליל ח"י אלול תשמ"ב).

ועוד כתב באור"א בתניא שם (לפנ"ז), ש"למעשה יהיו צריכים [ערב רב] לפרטי הלכות איסור וטומאה **יתר מישראל** שלא יאירע להם פסול וטומאה ואיסור כי לא יאונה כו". ולכא"ל לפי בי' זה, עדיין צריכים לפרטי ההלכות, אבל לא מנו בערב רב. וילע"ע].

(2) ובס' שערים מצויינים בהלכה ע"מ"ס זבחים (מכת"י אמו"ר, ובתוספת נופך מאחמור"ר הרה"ג הרמ"ש שליט"א) בפתיחה, האריך מאד בגודל החיוב ללמוד דיני הקבנות הנהוגים לעת"ל. ובתוך הדברים הביא פרפרת נאה מפי' אמרות טהורות (תהלים קיט, קסו) על מאור"ל (שבת לא, ב) שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית לישועה לפלגת בחכמה כו', וצ"ב מה ענין זל"ז. וגם למה לא אמר "פלגלת בתורה". אלא שדעינה ענין אחד, שאם ישיב שציפה לישועה, ישאלו אותו "פלגלת בחכמה", דחכמה זה סדר קדשים (כמבואר בשבת שם), והיינו אם למד סדר קדשים, שהמצפה לישועה מפלפל בסדר קדשים, כי זולת זה על כרחך לא ציפה לישועה, דהא בהא תליא, והמצפה לישועה מפלפל בחכמה.

על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך . . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די **הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה**]."

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה . . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק, אשר, הלימוד בענינים אלו ממהר ומזרז עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה-עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות להן" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב".

"דער אויבערשטער **בעט** זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות" . . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך".

* * *

הערה כללית: הזמנים שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת-מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

בברכת חג הפסח כשר ושמח.

ברכת מזל טוב!

לחבר המערכת באתרא דרב, ומשיב

הרה"ת הרב **מנחם מענדל ראטנברג** שליט"א וזוגתו הרבנית תליט"א

להולדת התינוקת **מושקא** תחי'

ביום ה' אדר שני תשפ"ד

שיזכו לגדלה ביחד עם אחיה לתורה ולחופה ולמעשים טובים ומתוך הרחבה

(3) שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.

(4) משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.

(5) לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

(6) נתבאר בארוכה בכינוס תורה בבית חיינו "770", חוה"מ פסח תשע"ח.

ברכת מזל טוב!

למזכיר הבד"צ הרב שמואל קראוס שליט"א וזוגתו הרבנית תליט"א
לרגל בוא בתם הכלה המהוללה מרת חי' מושקא תי' בקשרי השידוכין
עם התמים הרב יוסף יצחק הלוי שליט"א קרעמער
יה"ר שיזכו לבנות בנין עד עד, מתוך הרחבה בגו"ר ושמחה וטוב לבב

שלשים יום קודם החג

לימוד הלכות החג

מפורים ואילך שואלין ודורשיין בהלכות פסח.

הלכתא למשיחא: "חכמים הראשונים תקנו בזמן שבית המקדש היה קיים שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלשים יום לפני הרגל דהיינו שמפורים⁷ ואילך ידרשו הלכות פסח . . לפי שכל אחד ואחד הדר בארץ ישראל חייב להביא ברגל ג' קרבנות עולת ראייה ושלמי חגיגה ושלמי שמחה וכל קרבן צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפוסלים את הקרבן לפיכך תקנו חכמים לדרוש הלכות הרגל שלשים יום לפניו כדי להזכיר העם את הרגל שלא ישכחו להכין בהמות הכשרים לקרבן ויהיה להם שהות כל שלשים יום⁸.

מצוה על כל אחד ואחד שילמוד הלכות הרגל קודם הרגל עד שיהיה בקי בהם וידע המעשה אשר יעשה.

מעות חיטים⁹

מנהג פשוט בכל ישראל שכל קהל וקהל משימים מס על בני עירן לצורך חטים לפסח (ושאר צרכי הפסח) לקנות ולחלקם לעניי עירן. ובלשון הרב¹⁰: "צושטעלן אלע צרכי החג צו די וואס דארפן דערצו אנקומען – די צרכי הסדר (מצות, ד' כוסות וכו'), און צרכי יום טוב בכלל (בגדי יום טוב, ומאכלי יום טוב), וכיו"ב".
גם נשים מהדרות בכך¹¹.

זהירות מאכילת מצה

"מפורים ואילך"¹², נזהרים מאכילת מצה¹³. והמנהג להימנע אף ממצות חמץ¹⁴ אבל אין נמנעים מלאכול מצה עשירה וקניידלאך וכיו"ב.

7) ומה שלא מתחילים מ"ג אדר, שלשים יום שלמים לפני י"ד ניסן, זמן הקרבת קרבן פסח, ובדיקת וביעור חמץ – ראה תוס' בכורות נ, ב. טורי אבן מגילה ל, א. ונת' באריכות בשיחת ש"פ תזריע תשד"מ. וראה שיחת י"א ניסן תשל"ד.

8) שו"ע אדה"ז ריש הלכות פסח.

9) בנוגע להשתמשות בדמי מעשר ל"מעות חטים" – ראה שו"ת באתרא דרב סי' ג'ר"ז.

10) ספר השיחות תנש"א ח"א ע' 411.

11) ובשיחות קודש נתבאר שמצות הצדקה מודגשת במיוחד בנשים. ובמדינות אלו שהבעלים נותנים ביד נשותיהם סכומים גדולים ואינם מקפידים על כך, הרי שגם סכומים אלו נכנסים בגדר "דבר מועט" שמתר לקבל מנשים. בארצות-הברית חלוקת הסכומים לעניני צדקה, בכמה וכמה ענינים, נתונה יותר בידי הנשים מאשר בידי האנשים.

12) שלושים יום לפני פסח – ראה לעיל בענין לימוד הלכות החג ("שואלין ודורשיין") ובהנסמן שם. וכ"ה בס' קדושת ישראל אות מב. אבל ראה בלוח כולל חב"ד.

13) לפי ש"בימים אלו (ש)מתחילים כבר ענין המצה" – לקו"ש ח"א ע' 293. וראה בארוכה בשו"ת אתרא דרב סי' יג'תרלד.

14) ראה בשו"ת באתרא דרב פורים ח"א סכ"ו.

זהירות מחמץ

כל שלשים יום לפני הפסח טוב לזהר ולעיין בכל דבר שעושה שלא ישאר דבוק בו חמץ באופן שלא יוכל להסירו בנקל כשיגיע ערב פסח¹⁵.

מבצע מצה

ב"שלשלת היחס" שבהקדמת 'לוח היום יום' מובא על שנת תשי"ד: "מעורר ע"ד זיכוי את הרבים ב"מצות שמורה" לחג הפסח".

בספר המנהגים – חב"ד: "מתקנת כ"ק אדמו"ר שליט"א, להשתדל, ובפרט רב, שו"ב כו' וכל עוסקי בצ"צ לשלוח לחגה"פ למכירהם – עכ"פ להסדרים – מצות עגולות אפיוות"י, ודוקא – מצות שמורה¹⁶, וכן במקומות שמסדרים סדרים כלליים (כמו במלונים וכדומה) יסדרו זה המסדרים".

בספר השיחות תנש"א¹⁷: "ויש לעורר... אין די ערטער וואו מ'פראוועט סדרים ציבוריים וכלליים – זיינען דא כמה מקומות וואו מ'האט געמאכט הכנות צופראווען נאר איין סדר (צוליב דעם וואס עס פעלט געלט וכיו"ב). ונחוץ וכדאי ביותר, אז מ'זאל זיך משתדל זיין ביותר מאכן ביידע סדרים, על כל פנים – טיילן די הוצאות אויף ביידע נעכט, ובודאי – וועט מען דערצו ניט דארפן אנקומען, ווייל דער אויבערשטער וועט זיכער בענטשן און צושטעלן צו די עוסקים בזה כל המצטרך, און נאכמער דערפון".

בלקוטי שיחות¹⁸: "און ניט באנוגענען זיך דערמיט אליין, נאר זען ווירקן אויך אויף אנדערע... בשעת ער וועט עסן שמורה-מצות – וועלן זיך צומאכן אלע פשוט'ע-מצה-בעקערייען, וויילע אלע וועלן אנהויבן נוצן שמורה".

עניני חודש ניסן

בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל¹⁹.

חודש ניסן הוא ראש וראשון לגבי חודש תשרי שאינו בערך כלל להגילויים דחודש תשרי מכיון שהגילוי דחודש ניסן הוא מעצומ"ה ית' לפני הצמצום שלמעלה מכל הענינים²⁰.

"עיקר המשכה הוא בחודש ניסן, הוציאוהו שם הוי' כסדרן, והיינו אמיתית הגילוי דשם הוי' שם העצם... דכשהגיע ניסן היינו שכבר נמשך הגילוי מלמעלה בחינת הגילוי דעצמות אוא"ס"²¹.

נוהגין לעשות כולו – כל חודש ניסן – קודש כעין יום טוב. וכתב השל"ה²²: "הפסוק רומז "החודש הזה לכם ראש חדשים" כלומר החודש כולו הוא ראשי חדשים כי כל יום ויום הוא כראש חודש". ובשיחת ש"פ צו תשכ"ד, שכיון שכן טוב ונכון לערוך התוועדויות – כעין יו"ט – בכל יום מימי חודש ניסן.

15) ובכמה מקומות נזכר שתוך שלשים יום קודם הפסח יש לחוש יותר בנוגע לחמץ. ויש בזה כמה פרטים וחילוקי דינים. ומהם: הזהירות לא לשאוב בכלי חמץ מיון שהוכן לפסח תוך ל' יום. כשראה שהכניסו למקום שפטור מבדיקה חמץ תוך ל' יום. בגדים שנתכבסו ע"י תערובת חמץ או ניירות שנבדקו בחמץ תוך ל' יום. היוצא מביתו תוך ל' יום ובדעתו שלא לחזור עד אחר הפסח או לעולם. העושה אוצר תוך ל' יום ובדעתו שלא לפנותו עד אחר הפסח. ועוד.

16) בכ"מ שצריך לתת לפחות כזית. ובשיחת י"א ניסן תשכ"ב: לכל הפחות ה"כזיתים", ומה טוב – מצה האמצעית, ומה טוב – שלש מצות. ובשיחת ש"פ אחרי תשכ"ז: לכל הפחות עבור הסדרים, או לכל חג הפסח.

17) ח"א ע' 411.

18) ח"א ע' 154.

19) כן הלכה, כדעת ר"י בר"ה יא, א (ע"פ הכלל דר"א ור"י הלכה כר"י), שבמדרש (שמו"ר פט"ו, יא) הכריע וסתם כדעתו, (כי ניסן הוא בחי' אתעדל"ע – ראה הנסמן בסה"מ מלוקט ח"ד ע' קצה הערה 8). ובזח"ג (רמט, א) דכן אוקמוה מרי מתניתין. וראה גם זח"ב קד, א. וראה לקו"ש ח"א ע' 235. ח"ג ע' 975 הערה 6. ועוד.

20) ממאמר ד"ה החודש תשמ"ז עיי"ש ואותיות מחכימות.

21) ד"ה החודש הזה אעת"ר ע' סד ואילך – נעתק גם בלקו"ש ח"ב ע' 243 בהערה ד"ה חודש ניסן.

22) הובא ונתבאר בסה"מ תרכ"ו ע' ג. לקו"ש ח"ב ע' 489. ובשיחת ש"פ קדושים תשי"ז שכל החודש הוא "זמן חרותנו" ונקרא במדרש בשם "חודש של גאולה". וראה גם שיחת ש"פ שמיני תשח"י. וראה אג"ק ח"ב ע' תה. חט"ו ע' נא. ועוד.

תחנון

בכל חודש ניסן אין אומרים תחנון ולא אב הרחמים לפני מוסף בשבת ולא צו"צ [=צדקתך] שבמנחה בשבת.

בימים שאין אומרים בהם תחנון ובמילא א"א למנצח גו' יענך, אומרים אחר התפלה לפני אמירת תהלים את המזמור למנצח יענך, אבל לא בתור סדר התפלה כי אם בסדר תחנונים.

תענית

אין מתענין בכל חודש ניסן אפילו תענית יחיד ואפילו בערב ר"ח אייר. ואפילו תענית יארצייט אין מתענין בכל החדש. אבל הבכורים מתענים בערב פסח. והחתן והכלה ביום חופתם נוהגין להתענות אפילו בר"ח ניסן²³.

בית החיים

אין המנהג בניסן ללכת על בית החיים להתפלל על הקברים. ומי שיש לו יארצייט בניסן הולך אל קבר אבות בערב ראש חודש ניסן. ומי שלא הלך בערב ראש חודש ניסן ויש לו יארצייט בניסן יש להתיר לו לילך בניסן, אך לא יאמר כל התחינות שאומרים בשאר ימות השנה. אבל בקברי צדיקים (שאינן הולכים על הקבר להזכיר נשמתו ולהתפלל על שכיבתו שתהא במנוחה לתקן מנוחתו אלא להתפלל על החיים שיהי' מליץ יושר בעדם) המנהג לילך גם בימי ניסן²⁴.

אמירת הנשיא

נוהגין מראש חודש ואילך לקרות פרשת הנשיא שהקריב בו ביום וביום י"ג פרשת "זאת חנוכת המזבח" עד "כן עשה את המנורה" שהוא נגד שבט לוי. אחר אמירת הנשיא אומרים יהי רצון הנדפס בסידור, וגם כהנים ולויים אומרים אותו²⁵.

נשים וגרים אומרים הנשיא וה"יהי רצון" כרגיל²⁶ (ואין לשנות הנוסח²⁷).

שכח ולא אמר הנשיא ישלימו בלילה עד עלות השחר (עם ה"יהי רצון")²⁸.

במקור חיים²⁹ הוסיף "לי נראה (ללמוד ולכוון) גם כוונתם בהקרבתם ע"פ דברי רז"ל ב[מדרש] רבה".

"מצוה לחזק המנהג [דאמירת הנשיאים³⁰ וה"יהי רצון"³¹] באופן של חמורין עלי ו'חביבין עלי [דברי סופרים] כו', עד לחביבות של מנהג ישראל (ע"ד המבואר בנוגע למנהג הקפות בשמח"ת)³²".

"ע"פ מארז"ל "כל העוסק בתורת כו' מעלה עליו הכתוב כאילו הקריב כו'", מובן, שמר"ח ניסן ואילך מקריב כאו"א מישראל קרבן הנשיא³³".

(23) אבל לא באסרו חג (כמו שנתבאר במקומו).

(24) ראה שו"ת מלמד להועיל יו"ד סי' קמה. דבר יהושע ח"ב סי' פ. וראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' א'תרפג. שם סי' ג'תתמו. וש"נ.

(25) ונת' בלקו"ש חכ"ג ע' 59 הע' 51. ובארוכה – בלקו"ש חל"ב ע' 20 ואילך. וראה גם ר"ד משיחת ש"פ מצורע תשמ"א. שבת שובה ושמח"ת וש"פ ויקרא תשמ"ב. ויקרא תשמ"ג. ש"פ צו תשכ"ד.

(26) ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' כ'רדכ.

(27) ראה עד"ז אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' א'תרצד.

(28) ואם שכח עד למחרת, אומרו בלא ה"יהי רצון". ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' כ'שלא.

(29) לבעהמ"ס חות יאיר או"ח רסתכ"ט, הובא בלקו"ש חל"ב ע' 21 הע' 27.

(30) בחשיבות קריאת פרשת הנשיאים – ראה לקו"ת ברכה צח, ג. אוה"ת נשא ע' רנד. לקו"ש חל"ב ע' 19 ואילך. שה"ש תש"נ ע' 393. ועוד.

(31) במעלת היה"ר – שלא מצינו דוגמתה בתפלות ועניני "זכרון" דכל השנה – ראה בארוכה לקו"ש חל"ב ע' 20 ואילך. נדפס גם בסה"ש תשמ"ז ע' 371 ואילך (משיחת ש"פ ויקרא תשמ"ז). וראה גם בר"ד משיחה הנ"ל.

(32) שה"ש תשמ"ט ח"א ע' 380 הע' 85.

(33) שה"ש תנשא ח"א ע' 387 הע' 65.

ברכת האילנות³⁴

היוצא³⁵ בימי ניסן [”בימי ניסן” כפשוטו – בדוקא³⁶] וראה³⁷ אילנות³⁸ שמוציאין פרח צריך לברך: **בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם וּבְרָא בּוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת לְיִהְיֹת בָּהֶם בְּגֵי אָדָם.**

ואינו מברך אלא בפעם הראשונה שרואה בכל שנה. ואחרי שבירך בראיה הראשונה אינו מברך שוב. ואם לא בירך בראיה הראשונה יש לברך על הראיה השניה בלא שם ומלכות.

אין מברכים על אילן סרק. אבל אפשר לברך על אילן המוציא פירות אף שאינם עומדים לאכילה³⁹. מברכים כשהאילנות מוציאים פרח ועדיין לא גדלו הפירות. יש מהדרים לראות שני אילנות. גם נשים מברכות. יש אומרים שאין לברך על עצי ערלה (אלא אם כן בספק ערלה) ולא על עץ מורכב. לדעת רוב הפוסקים אפשר לברך גם בשבת ויו"ט.

איחר מלברך עד שנפל הפרח וגדלו הפירות, טוב לברך בלא שם ומלכות.⁴⁰

34 וראה גם אג"ק חט"ז ע' שכח בשלילת הקס"ד שלא לברך ברכה זו.

35 בנוגע להפסיק מלימודו לברך ברכה זו (ולברכת שככה לו וכו') – ראה מדרש שמואל בשם הר"מ אלשקר אבות פ"ג מ"ז. פי' הרע"ב ועוד שם. פת"ד סרכ"ו סק"ג. י"פ ח"ח ביפה לעינים ברכות מג, ב. (אבל ראה אצלו ביפה תלמוד ח"ב ברכות שם, שמפסיקים לברכה זו שהיא מצוה עוברת ושכן ראה לדבנן קשיאי, ושמשנה הנ"ל היינו רק בשאר ימות השנה. וראה י"פ ח"ט א"ח סרכ"ו סק"א. ודבריו צ"ע. ובכלל, הרי חילוק בדבר אם כבר הפסיק וראה, אא"כ קושטא קאמר דעובדא הוה שיצאו ביחוד. וראה גם א"א מבוטשטאטש סרכ"ו. וכבר העירו מסדר ברכות (מהקדמונים) הובא בא"ר שם שהזהיר בזה עליו נאמר וכו', וכן הזהירו בכ"מ ע"ד (ראה י"פ ח"ט שם), ומשמע שא"ז רשות ממש ככפת"ד שם). וכבר כתב במאור עינים לקוטים ד"ה שאו מרום, שב' צדדים בדבר, והכל תלוי במה שמביאו לעבודתו ית'. וראה מ"א בשיחת ש"פ שמיני תשכ"ח. שלח תשל"ז. עקב תשמ"ו. ואתחנן ועקב תשמ"א.

36 ראה אג"ק חט"ג ע' ששה. ולאילו הנמצאים בארצות הדרומיות אפשר לברך על אילן שבעציץ, כדלקמן בהערה.

37 וסומא לא יברך.

והנה, בשר"ת שבה"ל ח"ו ס"ג כתב "ובאמת ספק בידי אם לא ראה כלל רק אמרו לו מאילנות היפים דמלבלי והוא נתן שבת והודי' בברכה זו יתכן דלא צריך לברך – דתנאי זה של הראיה לא מבואר בשר"ע אם מעכב ועדין צלע"ק". ונשאלתי מאחד מגדולי הרבנים שליט"א, לפרש כוונת דבריו, שהרי מפורש בשר"ע "היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאין פרחים מברך בא"מ א"ה, שלא חיסר בעולמו וכו'", הרי להדיא שצריך לראות. ובאמת, כ"ה בכל הראשונים. ומאי שנא משאר ברכות הראי'. וכ"מ ברא"ה ברכות מג, ב והובא בשטמ"ק שם, עייש"ה. ועדיין אין הכרח גמור שהראי' מעכבת. אבל כן הכריחו בפוסקים מל' הגמ' "הרואה" בנוגע ברכת הלבנה שצריך ראי' – ראה שו"ת רדב"ז ח"א סש"מ. מהריק"ש בערך לחם סתנ"ו, הובא בהגהות רעק"א שם. וראה ערוה"ש שם ס"ד. ואין טעם לחלק.

ועכ"ז, יש מקום לדעת בעל שבה"ל ממש"כ בשר"ת מהרש"ל סע"ז גבי ברכת הלבנה, של' ראי' לאו דוקא. והב"ד במג"א רס"י תכו ובט"ז שם סק"א. א"ר שם סק"ז. משנ"ב סק"א. ועוד. והה"נ בענייננו. וראה בחזו"נ פסח ע' כט שכ"כ בדעת שבה"ל. ואכן בעל שבה"ל לשיטתו' אזיל – ראה אצלו בשר"ת ח"ה י' קכה סק"ד לענין ברכת הלבנה.

אלא שיש לחלק, כמ"ש במח"ב א"ח סרכ"ט סק"ו לגבי ברכת החמה, דל"ד לברכת הלבנה (והוא דלא כשר"ת זרע אמת ח"ג סכ"ד). וכדעתו כ"ה בתשו' הר"ן נאים בשב"י בוקר יורה. מגן גבורים סרכ"ט באלף המגן סק"ג. אמנם במגן גבורים ס"ל שמברך ברכת החמה גם במכוסה בעננים. ולא קייל"ן הכי) שפורשת בה שהיא על הלבנה (ראה גם ברכ"י א"ח סמ"ו סק"ג. שו"ת אג"מ ח"מ ח"ב סמ"ז), ומשו"ה דמאי ליוצא המאורות. ואינו קייל"ן לדינא שבלב ברכות הראי' אין סומא מברך – א"ר שם ופמ"ג בא"א שם סק"א. ועוד. ושאינו ברכת ראית המלך – ראה ברכ"י א"ח סרכ"ד סק"א, שהוא לפי שמרגיש בכבוד המלך. ועד"ז בפמ"ג שם.

אמנם, בסדר ברה"נ לאדה"ז פ"ג ס"ט מפורש שכן הדין בשאר ברכות הראי' שאינה של הנאה אלא שע"י כן נזכרים בשבחו של מקום דסגי נמי בדיעה. וכ"ה במקו"ח סרכ"ט לגבי קשת וכל ברכות הראי' שאינם על הנאה דמטי ל'. ולהעיר שברמב"ם ברכות פ"י מנאה עם ברכת השבח.

ומ"מ יתכן – דוחק קצת – שגם לדבריו היינו רק כשיודע ומרגיש – כ"מ בנה"ש א"ח סרכ"ד סק"ו. וכ"כ שו"ת אור פני משה ס"ד. קרית חנה דוד ח"ב ס"ג. בצה"ח ח"ב ס"ח. וראה באריכות בקובץ אור ישראל ח' נו הצדדים בזה.

ועוד, שבתורת חיים סופר סרכ"ד סק"א אכן חילק בין הדבקים, דראית האילנות ברכת הנאה היא ואינה כלל. ואכן בכ"מ משמע דמאי להרואה פרי חדש, שבדאי הברכה על הראי'. אלא שבשו"ת שבו"י ח"ב סל"ח כ"כ גם לגבי שהחיינו. (וביד אהרן, הביאו בבאה"ט סרכ"ה סק"ז, כתב נמי כן אבל רק מחמת שמברכים על האכילה).

ומצאנו קצת אסמכתא לדברי שבה"ל בשר"ת הרשב"א החדשות ס"ט, דמשמע קצת שדימה ברכת האילנות לברכת המאורות.

[ולהעיר גם מכע"ז בשר"ת נטע שורק א"ח ס"ט לענין עצי ערלה שאין הברכה על אילן זה בפרט. וכע"ז בשר"ת דובב מישרים ח"ג ס"ה]. ומ"מ, לא מפני שאנו מדמים נעשה מעשה. ובפרט שסוגיין דעלמא שסומא טטור. וסב"ל.

38 וראש פשו"ת על אילן הנתוע בעציץ, ראה פרטים בשר"ת באתרא דרב ס"ד ש"לה.

39 אפשר לברך באתרא דרב ס"ח ס"ח.

40 כ"ה בלוח ברכת הנהנין פ"ב הכ"ג. אבל בסדר בה"ג השמיטו אדה"ז. ומשמע מסימת לישנו דס"ל שאין לברך כלל אלא על אילנות שיש בהם פרח בלבד, וכדעת המחבר בשר"ע סרכ"ו ס"א. וראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 116 בשוה"ב הג' להערה 33. ולהעיר מכה"ח סרכ"ו סק"ט שאף שכבת שקיבלו עליהם הוראת המחבר שלא לברך כל שגדלו הפירות, ושכן מנהג העולם, אם איחר מלברך ואינו מוצא עוד אילנות שיש בהם פרח יברך בלא שם ומלכות. ועצ"ע.

אבל אם בנוסף לפירות נשארו גם עדיין עם פרחים, אפשר לברך.

ההכנות ל"א ניסן

יהי רצון אז מ'זאל אויסנוצן . . דעם צייט וואס ס'איז נאך געבליבן ביז י"א ניסן, אויף ממלא זיין די אלע החלטות טובות וואס מ'האט געהאט אין דעם, און נאך מוסיף זיין אין החלטות טובות כהנה וכהנה.⁴¹

כאן המקום אויך להוסיף: אזוי ווי ס'איז דאך דא אזוינע וואס גרייטן זיך בהנוגע צו יום הולדת וכו' און מ'טראכט אין וואס זאל דאס באשטיין, אין ענין הצדקה . . און ענין התורה וכו'. איז כאן המקום להעיר (מיט אן עי"ן) און להאיר (מיט אן אל"ף), אז צום אלעם ערשטן דארף מען דאס פארבינדן מיט ענין פון תורה. און ניט נאר פון א ענין הצדקה וואס גייט אוועק אויף תורה. איז דאס טאקע "תמכין דאורייתא" און "ותומכי" מאושר" זאגט ער אין זהר אז "מאושר", א"ת מאושר אלא מראשו, אז דאס איז ממשיך פון ראש און מקור כל הברכות דורך דערויף וואס ער איז "תמכין דאורייתא", אבער אעפ"כ קומט דאס ניט צו לימוד התורה (אע"פ וואס פריער שטייט "יבולן בצאתך" און דערנאך ערשט "יששכר באוהלך"). דאס מיינט פשוט אין אנדערע ווערטער, אז אין וואס פאר אן ענין עס זאל ניט זיין, דארף בא יעדערן זיין – אט דער וואס וויל – אויף א מתנה בכלל איז דאך ניט שייך שטעלן קיין תנאים, אבער א מתנה איז דאך פארבונדן מיט גורם זיין א נחת רוח – איז וואס עס זאל נאר זיין, צדקה באופן כך אדער פעולות טובות באופן כך ומעשים טובים באופן כך – איז נכון ורצוי וטוב וישר ונעים וכו' (מיט אלע פופצן תוארים וואס ער זאגט אין "אמת ויציב"), אז עס זאל זיין בא יעדערן דער ענין פון הוספה אין ענין פון לימוד התורה. וכאמור – סיי אין נגלה און סיי אין פנימיות.⁴²

הכנות לחג

קניות

לקנות⁴³ מצות שמורה⁴⁴.

לקנות יין עבור החג. ומצוה לחזור אחר יין אדום אם אין הלבן משובח ממנו⁴⁵.

לקנות הגדות וסידורים. כמו כן, מפות למצה⁴⁶ וגביעים⁴⁷.

בשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ז ניתנה ההוראה הבאה: "וואלט געווען זייער כדאי און זייער פאסיק – אז פאר חג הפסח זאל יעדער אידיש קינד באקומען זיין אייגענע "הגדה של פסח", און מה טוב – א "הגדה" באגלייט מיט ציורים וכו' פון די פארשידענע מצוות און פאסירונגען (אין סיפור יציאת מצרים) וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין דער "הגדה" – וואס (די ציורים) מאכן דעם אינהאלט פון דער "הגדה" נאך מער צוגענגלעך פאר קינדער. און דארט אויך אנשרייבן "להשם הארץ ומלואה", און אונטער דעם – דעם קינד'ס נאמען."

ובשיחת ש"פ ויקרא תשמ"ח⁴⁸: ומה טוב – אז פאר יום טוב זאל מען קויפן א קינד א נייעם סידור וכיו"ב. במכ"ש דערפון וואס ע"פ דין דארף מען אים קויפן קליות ואגוזים – דברי רשות.

אסור לאדם שיאמר על שום מין בהמה חיה ועוף "בשר זה לפסח הוא", אלא יאמר "בשר זה ליום טוב". וכן לא יאמר אדם לשלוחו "הילך מעות הללו וקח לי בהם בשר לפסח", אלא יאמר

(41) מר"ד יו"ד שבט תשל"ג (ע"פ סרט הקלטה).

(42) מר"ד פורים תשל"ב (ע"פ סרט הקלטה). ונדפס בשיחות קודש ח"א ע' 539.

(43) אפשר לצאת ידי חובת מצה במצה שעברה עלי' י"ב חודש או יותר.

ומ"מ, אם כל השנה אין שומרים אותה מחימוץ צריכה ביעור – ראה שו"ת ראב"ן ס"ז. ומש"כ ע"ז נכדו הראב"ה פסחים סתנ"ב. (וראה אבן שלמה לראב"ן שם. ומש"כ בהערת המהדיר לראב"ה שם – תמוה, שהעיקר חסר מן הספר בדברי ראב"ן). וכדברי ראב"ן – כ"ה במהר"ל אפיית המצות סק"ז. וראה ס' התדיר הל' אפיית המצות. ונת' באג"ק ח"א ע' מ. וראה פרי רפאל כהן ס"ז.

(44) בנוגע למצות מסולת נקי' או קמח מלא ("ראזוועט") – ראה שו"ת באתרא דרב ס' יג' תרלה.

בדאי אפשר, ניתן להשתמש גם במצות מכוסמין. וראה שו"ת באתרא דרב ס' ז"ט. ושם ס' כ"ד לגבי מצות משבולת שועל.

(45) בפ' משובח – ראה במקורות ועינים להל' יומית אות שעב. וראה אצלנו בלוח יומי לפורים דיני הטוב והמטיב בהערה.

(46) בנוגע לכתיבת נוסח הברכות לאכילת מצה עס שם ה' על המפה – ראה שו"ת באתרא דרב יט' שמה.

(47) מנהג אנ"ש הוא להשתמש בגביע לקידוש בלי רגל – ראה מזה בשו"ת אתרא דרב ס' ח' לתקפה בארוכה.

(48) סה"ש ח"א ע' 343. וראה סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 227.

"קח לי בשר ליום טוב". אבל על דגים ועל כל שאר דברים שאינן מין בשר כלל, מותר לומר "זה יהא לפסח". ויש מחמירין שלא לומר על שום דבר "זה לפסח", חוץ מן החטים וכיוצא בהם מדברים הצריכים שימור מחימוץ (שהשומע שהוא אומר חטים אלו לפסח יהא סבור שאומר "חטים אלו אצניעם ואשמרם מחימוץ לצורך הפסח"). וטוב לחוש לדבריהם לכתחלה. לא אסרו אלא לומר "בשר זה לפסח", אבל לומר "בשר זה על פסח" (כמו שהוא המנהג לומר כן בלשון אשכנז – "אויף פסח") מותר.

במכתב כללי מ"א ניסן תשמ"ז: אידן, ובמיוחד אידישע בעל-הבית'טעס, אויך קינדער און קינדערלעך, ווארפן זיך אריין אין די הכנות צו פסח מיט טעג און טעג פריער, און אפילו יחידי סגולה⁴⁹ וועלכע זיינען זיך נוהג אריבערצוגיין⁵⁰ אין אן אנדערע א "פסח'דיקע דירה" אויף פסח, געפינען ריבוי הכנות אין צוזאמענהאנג מיט פסח און פירן זיי דורך בחפזון און בזריזות.

שמחת יו"ט

כל שמונת ימי הפסח חייב אדם להיות שמח וטוב לבב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים אליו, ושמחה זו היא מצות עשה מן התורה. כיצד משמחין? הנשים קונה להן⁵¹ בגדים ותכשיטים⁵² כפי ממונן. [ואנשים וקטנים⁵³ – כמפורט בדיני יום א' דפסח].

דינים חומרות והידורים במאכלי פסח

המנהג הפשוט שנוהגים בכל החומרות במשך חג הפסח, החל משעת סוף זמן אכילת חמץ⁵⁴, וכן גם באחרון של פסח⁵⁵, וגם כשמבשלים לפני החג עבור חג הפסח.

האריז"ל כתב הנזהר ממשעה⁵⁶ חמץ בפסח מובטח לו שלא יחטא כל השנה. – ואולי הכוונה שלא יאונה לו כל און בשוגג, שהרי בודאי בעל בחירה הוא גם אז⁵⁷.

49) ובהערה שם: להעיר מדרכי חיים ושלוים (מנהגי בעל המנחת אלעזר) ה' פסח סתקע"ב: בכל ימי הפסח ה' בביתו בית תבשיל מיוחד (שה' סגור כל השנה עם כל הכלים) ונפתח משנה לשנה לימי הפסח.

50) ובהערה שם: לא ראיתי ולא שמעתי רבותינו נשיאנו נוהגים כן.

51) דיוק הלשון "קונה להן" ולא שהן לובשות בגדים חדשים – אף שפשוט שהשמחה היא מהלבישה (ולא מהקני') – ו"ל, דאשה בעלה משמחה (ראה כס"מ ולח"מ ריש ה' חגיגה. אבל ראה ר"ק ולח"מ מעה"ק פי"ד הי"ד. וראה שיחת ש"פ נח תשמ"ה. לקו"ש חי"ז ע' 237. חי"ט ע' 368 הע' 51. חל"ג ע' 66 הע' 37. שיחת ו' תשרי תשכ"ח. וכבר העירו מרמב"ם ע"ז פי"ב ה"ג. פיה"מ קדושין פ"א מ"ז. ולג' הרמב"ם (בסה"מ צ' דלקמן) בפסחים קט, א: חייב אדם לשמח בניו ובנותיו – משמע שבאשתו היא עצמה חייבת. [ולהעיר מפסקי רבינו אשתרוק דבלעג דפרק ערב פסחים (נדפס מכת"ל בקובץ ישורון גל' מ – ניסן תשע"ט): וחייב ג"כ לשמח הבנים בשמחתו]. וראה שיחת ב' דהגה"ס תשי"ב. ש"פ ויקהל תשמ"א. נשא תשמ"ג. ולהעיר מסה"ש תש"נ ח"ב ע' 403 הע' 138. ואכ"מ).

ומש"כ במ"ב (סה"מ צ' להרמב"ם מ"ע נד. חינוך מ' תפח. ועוד) ללבוש בגדים חדשים – התם קאי על חובת הבעל בשמחת עצמו (ולהעיר שבסה"מ צ' וחינוך כ' בנוגע לנשים "חילוק מיני מתיקה"), וכבגמ' פסחים עא, א שמשמחו בכסות נקי'. וכ"ה בשו"ע אדה"ז סתקכ"ט ס"ז, שבגדי יו"ט הוא מדין שמחה.

אבל באר"ח ה' חוה"מ סל"ד: נשים שמחות בבגדי צבעונין. ו"ל.

52) בירושלמי פסחים פ"י ה"א: נשים בראוי להן כגון מסנין וצוצליון. וראה קה"ע ופנ"מ שם, דמסנין היינו מנעלים. ובפי' הפנ"מ מצייין לכתובות טד, ב (במשנה): מנעלים ממונד למועד. ופירש"י: מנעלים חדשים לכל שלשת רגלים. ושם (בגמ') סה, ב: ניתבינהו ניהלה במועד כי היכי דניהוי לה שמחה בגויהו. וראה מהר"ם שייף שם. ובאגודה פסחים פ"י שלכה"פ יקנה מנעלים. וכ"ה במהר"ל ה' יו"ט, הובא בא"ר ס' תקכט. וראה חכמ"ש שם. ולהעיר משיחת ר"ח שבט תשמ"א (מסרט הקלטה): "משמחה מיט נעלים און שמלות ובגדים יפים איז דאס א מ"ע מה"ת".

[ולכא' מקום לומר, שאינו חייב לקנות בגדים חדשים בכל רגל ממש, כ"א שיהיו בגדים מיוחדים ליו"ט, ויפין יותר משל חול ושל שבת, ולכל היותר – שיהא חידושן ניכר, וכבגדים מוגהצים לבני א"י. וקמ"ל שגם כשאין ידו משגת לבגדים מיוחדים ליו"ט, יוצא יד"ח במנעלים חדשים, אף שבלא"ה צריך לקנותם כמ"פ בשנה, כיון שמתקלקלות במקום הרים, כבגמ' כתובות שם. ואכ"מ].

53) ובסה"ש תשמ"ח (ח"א ע' 317 הע' 120) מעיר מ"ל הרמב"ם ה' יו"ט פ"ו ה"ח: קליות ואגוזים ומגדנות. ועיי"ש עוד (הע' 119): ופשיטא – לא לרגו עליהם, ח"ו, היתכן שכשאר שם מדברים אודות ענינים הכי נעלים, יצ"מ כו' זקוקים הם ל"קליות ואגוזים"! אלא, לכל לראש, יש לשמחם לפי מעמדם ומצבם, ואח"כ יסביר להם עניני יצ"מ וכו'.

54) ראה שו"ת באתרא דרב סי' יג"צ.

ורק במנהגים מסוימים שנוכרו לקמן יש שהקלו בערב פסח, או בבישול לפני פסח.

55) לבד ממצה שרוי' – ראה להלן בלוח באחש"פ.

56) ומה שאינו נראה לעין אינו בכלל – ראה שו"ת באתרא דרב סי' ז'תתקנו.

57) ונתבאר בשיחות אחש"פ ופסח שני תש"מ.

השומר פסח מחמץ כהלכתו ויחמיר בו כל החומרות שמחמירים המחמירים יועיל לנפשו מאד כל השנה.

מצות מצה ומצות חמץ ניתנו תחילה לישראל במצרים וקבלום עליהם באהבה ובחיבה והחמירו בהם בכלליהם ובפרטיהם וכל המאריך בדקדוקיהם מאריכים לו ימיו ושנותיו.

בתשובת אדמו"ר הזקן הובא שכתב האריז"ל להחמיר כל⁵⁸ החומרות בפסח.

כתבו בספרים, שכל אחד ואחד מחמיר לעצמו ועושה גדרות וסייגים בפסח ואינו יוהרא ולא דבר תמוה. ואין לא לתגודדו, כי משפחה משפחה מנהג אבותיהם בידיהם. וכבר כתב הרמ"א שאין לבטל שום מנהג או ללעוג עליו כי לא לחנם הוקבעו⁵⁹. וכן מבואר בספרים, בנוגע לחומרות שיש שנוהגים בהם ואחרים אינם נוהגים כן, שאין להלעיג על שום מנהג וחומרא רק להניח לכל אחד להתנהג בדרכו הטוב.

ולאידך⁶⁰, אם ירצה האדם להחמיר תמיד גם זה איננה דרך כבושה כי פעמים רבות הוא חומרא דאתי לידי קולא. ויש לזוהר גם שלא יהא הטפל חמור מהעיקר. ומבואר בספרים, שעבודת ה' צ"ל בהדרגה ולא כל הרוצה ליטול את השם יטול. וצריך שישקול כל מעשיו לפי התולדות הנמשכות מהם ולפי התנאים המתלווים להם לפי העת לפי החברה לפי הנושא ולפי המקום. ויש מי שרוצה לעשות מצוה וחסידות, ויחננו בחסידות, ומיחזי כיוהרא, ונותן מקום לחטוא ולדבר עליו תועה, והכל לפי מה שהוא אדם ולפי המקום ולפי הענין⁶¹.

לא יאמר אדם "כמה טורח פסח זה", כי רשע מה הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם = מה טורח זה לכם". ועכשיו אין העולם נוהרין בזה, ויש שלומד עליהם זכות שאינו נקרא רשע אלא כשאומר "מה טורח זה" על טורח הקרבת הפסח, שהיא מצוה מן התורה, ונראה מדבריו שמצות התורה הן עליו לטורח, מה שאין כן בזמן הזה כשאומר על גודל הזהירות וחומרות יתירות "כמה טורח", אין איסור בדבר⁶².

מצה עשירה: עיסה שנילושה במי פירות ולא נתערב בהם שום מים בעולם אין זה חמץ מעיקר הדין, אבל כבר נהגו במדינות אלו להחמיר שלא ללוש אפילו במי פירות בלבד⁶³. ואם עבר ולש אפילו אפאה מיד אין אוכלין אותה בפסח. ואין לשנות המנהג⁶⁴ אם לא לחולה או זקן הצריכים לכך.

מצת מכונה: במכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע: הרבנים הגדולים ז"ל יראי ה' וחרדים לדבר הוי' אשר בדור שלפנינו⁶⁵ אסרו את המאשין ומהם אשר לא רצו לגלות הטעמים שלהם בכדי שלא יסתרו אותם אבל פסקו בתוקף לאיסור ומהם שכותבים שהוא חמץ גמור איך ימלא לבנו לעבור ח"ו על דבריהם⁶⁶. . וכאשר כבודו שואל מאתי אני איני מסכים על זה בשום אופן ואין לנו לחדש

58 ורק במנהג תמיד ענינו להתנהג בפסח בכל זהירות דקדוקי המצוה ולהרחיק מכל שימצא ולחוש לדעת המחמירים, אבל אם יקרה איזה שאלה בעובדה פרטית מזה אין אומר שצריכים להחמיר ועלינו לראות מש"כ הפוסקים אם לאיסור או להתיר. וגם קאי רק בעובדה בפסח עצמו ולא מה שנעשה קודם הפסח - שו"ת חבלים בנעימים סי"ח בכוונת אדה"ז.

59 ולהעיר מיוסף אומץ לה"י יוזפא סתרצ"ט: אף שחומרות אלו גדולות הן עד מאוד וכמעט לבלי צורך מכל מקום מנהג יפה הוא לבער החמץ כל מה דאפשר. וראה משנ"ב סתמ"ב סקב"ח.

60 בהבא לקמן, ראה בשו"ת באתרא דרב סי' יט' שכתב. וש"נ.

61 ולהעיר, שבשנת תרצ"ב סיפר כ"ק אדמו"ר (מהור"י צ"ע שאביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, היה אומר שאין לנהוג בהדורים בחג המצות. - הטעם שלא יחול בקבלה בנדר. ובמק"א, מובא שהתבטא: פאר חומרות האב איך זייער מורא.

62 ולהעיר מאג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"ב ע' תקנן, במכתב לזוגתו הרבנית: הנני מבקשך דוא זאלסט זעך ניט אן שטריינגען מיט דעם פסח מאכן דוא דארפסט היטיץ דעם יוזונד און השי"ת זאל דיך היטיץ אין אללעס.

63 לפי שחוששין שמא נתערב בהם מים כל שהוא, ואם נתערב בהם מים אפילו כל שהוא הרי אלו מחמיצים ח"מוץ גמור שחיבים עליו כרת ולא עוד אלא שממהרים להחמץ העיסה יותר ממים לבדם.

64 כי יש מי שאומר שמעיקר הדין מי פירות הן מחמיצים, ולא עוד אלא שהן ממחרין להחמץ יותר ממים.

65 להעיר שבשו"ת באר משה ירושלמסקי ח"א בכליל תפארת ע' שנה מנה בין האוסרים כ"ק אדמו"ר הצמח צדק "כאשר העיד תלמידו רבינו הגאון הצדיק מופת הדור מוהרש"ו מלובלין זלחה"ה בעל תורת חסד שראה בעצמו תשובה כ"ק באיסור מאשין מצות".

66 וראה אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ח"א ע' שזע (חלקו נעתק בפנים) בחששות שבמצת מכונה.

ולהעיר מסה"ש תרצ"ה ע' 527, שבשנת "תרס"ג ראה אדני' אפי' ע"י מאשין בווינא, ולא הי' שבע רצון לא מהמכונה גופא כ"א מהואליקעס [=המרדדים] הפירורים וכו".

אלא, שבהרבה מהמכונות דאז לא פעלו המכונות ע"י חשמל רק ע"י גלגלים, ואילו בזמן האחרון משתמשים במכונות חשמליות שהאדם

דברים כי אם לילך בדרך הישרה שהניחו לנו רבותינו הק' זצוקללה"ה.

במכתב כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע: על דבר המצות מאשינאווע, והנה אשיב רק בהנוגע לו, כי בכללות ענין מצה זו אין אני חפץ לדבר והוא דבר הידוע לכל. אמנם בדבר שאלתו מה יעשה, הנה בלתי ספק אצלי אשר בודאי ישנה במדינתם שמורה מהודרה. . אפוי' בתנור כנהוג אצלינו ונאפות בידים. . כי האפשר הדבר אשר לא יהיה מצת שמורה כחוק.

ובר"ד משיחת י"ג ניסן תשי"א, במענה לשאלה האם ליתן מצות מכונה לילדים: צו וואס? מצה איז דאך א ענין פון אמונה, דארף מען אויף דעם ארבעטן פון קינדויז אן. עס שטייט אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן, מיינט מען דאס ניט קיין מאשינאווע. שרוי' אדער אנדערע הידורים מאכט ניט אויס⁶⁷, אבער ניט קיין מאשינאווע.

בשיחות קודש בנוגע ל"במבצע מצה" הודגש: "דוקא קיילעכדיקע, דוקא האנט מצה⁶⁸ און דוקא מצה שמורה"⁶⁹.

קטניות: אורז ושאר מיני קטניות אינם באים לידי חימוץ ומותר לעשות מהם תבשיל, ויש אוסרים והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות. וגזרו בכל מיני קטניות והעובר עליו חייב מיתה בידי שמים ועובר על לא תסור. ואף אם יתכנסו בית דינו של שמואל הרמתי ואליהו ובית דינו וכל גדולי ישראל אף עמהם אין בידם להתיר קטניות בפסח⁷⁰. וגם בשעת הדחק שאין לאדם מה לאכול אסור לבשל קטניות.

בכלל קטניות: אורז, אפונה, בוטנים, דוחן, חומוס, חמניות, חרדל, כוסמת, פרג, פולים, עדשים, סויה, קינואה⁷¹, שומשום, תירס, ועוד הרבה מינים שלא נתפרטו כאן⁷². גם שמן קטניות⁷³ (שמן בוטנים, חמניות, לפתית (=קנולה, רייפסיד) סויה, שומשום, וכדומה⁷⁴) אסור⁷⁵.

לא נהגו בהם אלא איסור אכילה אבל מותר ליהנות מהם בפסח וכן מותר להשהותם עמו בבית. לחולה ולקטן הנצרכים לכך מותר לבשל ולהאכיל קטניות. וצריכים בדיקה רבה קודם שיעשה מהם תבשיל לברור מהם גרעיני דגן שדרכן להימצא ביניהם. ויש לייחד כלים מיוחדים לכך. ואם אפשר ללוש במי פירות, עדיף. ויחלטנו תחילה ברותחין, והיינו ליתנם בתוך המים כשהמים רותחים כבר. ועדיף לבשל שאר קטניות מאורז דוחן וכוסמת.

רק לחץ על כפתור. ואכ"מ יותר.

67) אבל ראה לקמן שמצד ענין החינוך יש להזהר גם בזה.

68) ובאג"ק ח"א ע' רחצ: "בהנוגע למצה ע"י מאשין - בשדי חמד מע' חומ"צ סי"ג. בהגדת המבאר (פיטרקוב, רדע"ת). שערים המצוינים בהלכה על קצו"ע סק"י בסופו". וכן נסמן עד"ז בלקו"ש ח"א ע' 242 הערה 19 בנוגע למבצע מצה (הנעתק כאן בפנים).

69) והיינו בעיקר עבור ליל הסדר (ראה לעיל "מבצע מצה"). וידוע שנשלחו ע"פ הוראה מרבתינו נשיאנו מצות מכונה לימי הפסח לכמה מקומות. אבל להעיר משיחת ש"פ אחרי תשכ"ז: לכל הפחות עבור הסדרים, או לכל חג הפסח.

ולאחרונה נתפרסם מענה בכת"ק "ימציא להם עכ"פ 6 מצות שמורה וישתדל שבכ"י מימי חה"פ (נוסף על הסדרים) תאכל אחותו עכ"פ כזית מהשמורה". ובפשוט, היינו (גם) מחמת שיש "קצת מצוה" בכל יום בפסח (ראה להלן בלוח לחוה"מ).

70) **הלכתא למשיחא:** בשי"ת תשובה מאהבה או"ח סי' רנט (שדבריו הובאו בפנים) מסיים: עד שזכה ונח" ונראה ונירש טובה בארץ חמדה טובה ורחבה ויוליכנו לארצנו כימי עולם וכשנים קדמוניות אז נאכל גם אורז ומיני קטניות.

71) ראה בארוכה שו"ת באתרא דרב סי' ז'תסג.

72) ויש שהחמירו גם בקפה. ורוב הפוסקים כתבו להקל.

ויש שנמנעו משתיית תה.

ויש שהזכירו מנהג להימנע מגרעיני אבטיח ודלעת. ויש שהחמירו אפילו שלא לאכול פירות וירקות שהגרעינים נאכלים, שדומה לקטניות, וכגון מלפפונים וחצילים.

והעולם אומרים שבמאכלים מסויימים נמנעו מפני שלא הי' מצוי בימיהם. אבל להעיר שמצונו שכמה מהצדיקים לא אבו לאכול "מאכלים חדשים", כי מאכלי פסח צריכים הרבה שיעתא דשמיא, ולכן אותם המאכלים אשר אכלו אבותינו ואבות אבותינו מכבר הרי התפללו עליהם ואפשר לסמוך עליהם ולאכלם, משא"כ "מאכלים חדשים" הרי אין עליהם כ"כ בקשות ותפילות להשי"ת שיהיו שמורים על צד היותו טוב. והמליצו גם ע"ז "אל תטוש תורת אמך".

73) אבל השמנים שאינם נעשים ממיני קטניות מותרים, ובפרט - כשנעשה לשם פסח. ויש המחמירים שלא להשתמש בשום שמן, ורק בשומן מן החי (=שמאלץ). וראה שו"ת שבה"ל ח"ח סי' קסג סק"ז, במי שרוצה לשנות מנהג זה.

74) ושמן כותנה מותר מן הדין. ויש המחמירים גם בזה. וראה אג"ק חכ"א ע' צו.

75) תפוחי אדמה אינן בכלל קטניות. ויש שהחמירו בקמח מתפוחי אדמה. ורוב הפוסקים כתבו להקל.

פירות יבשים, סוכר ועוד: בפוסקים הובא שבכמה מקומות נהגו גם שלא לאכול שום פירות יבשים. וכן החמירו גם בסוכר⁷⁶, מיני מלוחים, צפורן, כרכום, ודבש ועוד⁷⁷. אבל אם ידוע שאין בהם חשש חימוץ אין צריך להחמיר בהם. ויש שנמנעו מלהשתמש בהם גם עם הכשר לפסח משום אל תטוש תורת אמך.

בכמה מקומות הובא בנוגע לסוכר, שיבשל אותו קודם פסח כדי שהיה לח בלח קודם פסח. וכבר כתבו הפוסקים, שצריך חקירת חכם איך ומה נעשה כי דבר זה משתנה לפי המקום ולפי הזמן. רבותינו נשיאינו לא השתמשו בסוכר כלל בפסח⁷⁸.

מצה שרויה: נזהרים ביותר ממצה שרוי' (מלבד באחרון של פסח שמהדיין לשרות, ראה אצלנו שם). ולכן המצות שעל השולחן מכוסות, שמא יפלו עליהם מים. וכן שלא יפול מפירוורי השמורה במים או במרק. והמנהג להחמיר שלא להשתמש גם בכלים שיש בהם חשש שרוי' עד לשנה הבאה.

אין מנהגי ליובאוויטש איז אז די שמורה וואס ליגט אויפן טיש בשעת'ן עסן זאל זיין צוגעדעקט, צוליב דעם חשש פון שרוי', עס זאל זיך ניט פארגיסן אויף די שמורה א טראפן וואסער אדער זוף, און עס זאל ניט אריינפאלן קיין ברעקל שמורה אין די וואסער אדער אין די זוף.

קודם ששופכין מים, או משקין שמים מעורבים בהם, לכוס או לקערה, בודקין שלא יהיו בכלי פירוורי מצה.

למים אמצעים ואחרונים אין להעביר ידיו על שפתינו.

מצד ענין החינוך צריכים גם קטנים להזהר ממצה שרוי'⁷⁹.

במי פירות פשיטא דאין להחמיר כלל בכל הפסח⁸⁰. ופשוט, שזהו רק אם אין חשש של תערובת מים.

כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע לא הי' אוכל מצה שמורה ביחד עם דגים או בשר מצד חשש שרוי', רק עם יין⁸¹.

הערינג: אין אוכלים בפסח דגים מלוחים שקורין הערינג"ג, וכן דגים כבושים.

תבלינים: זה מכמה שנים אשר מנהגנו לא לקחת קידה [=זנגביל] וקנמון⁸² [בחרוסת] מחשש תערובת חמץ.

יין שרף: המנהג שלא להשתמש ביין שרף בפסח⁸³.

76 בפוסקים הובא שאף סוג הסוכר שאין בו חשש חמץ נוהגין למכרו לנכרי.

אמנם, בימינו אין כמעט חשש חמץ ורק צריכים השגחה משום חומרא דמשהו חמץ בפסח. ובזמננו שהסוכר עם הכשר מהודר לפסח, ואין אפילו חשש רחוק, אין טעם ע"פ דין להימנע.

77 ויש שנמנעו גם מחלב. והאריכו מזה בפוסקים. ובלאו הכי, הרבה נמנעים מחמת שהוא מוצר תעשייתי.

78 מסופר ש"כ אדמו"ר מוה"ש ב"ב נ"ע התבטא בכשר לזה: איך האב ניט האלט אז מען מאכט מיר נאך.

ובר"ד בעת הסעודה דיום אחש"פ תשכ"ט: במענה לשאלה מדוע לא נדפס בס' המנהגים שהמהדרים אין משתמשים בסוכר בפסח (כמו שנוכר שהמהדרים אין שותים גם מים חוץ לסוכה): (א) את זה הורה כ"ק מו"ח אדמו"ר להדפיס. (ב) לא כל המנהגים נמצאים לע"ע בספר המנהגים. (ג) איני יודע אם זה הוראה לרבים. אם יהודי יעשה בעצמו צוקער או שידוע בבירור שאין חשש מדוע יש לאסור עליו.

79 ובמק"א בנוגע לקטנים: שרוי' אדער אנדערע הידורים מאכט ניט אויס אבער ניט קיין מאשינאווע. ויש לחלק בקל.

80 ויש שהחמירו גם בזה מכמה טעמים.

81 ובמק"א: רק עם "שמורה- מילך" או יין, בלי חשש תערובת מים.

והיינו, בבת אחת, ביחד ממש. וראה גם סה"ש תרצ"ב ע' 41 ובהנסמן שם. שלא לאכול קצת דגים ואח"כ מצה, וכן איפכא (שיש ססיפרו מפי השמועה על רבותינו נשיאינו שנהרו גם בזה) – לא ראינו אצל כ"ק אד"ש לזהר בזה.

82 וראה גם דרכי חיים ושלום סתקצ"א. וראה הנסמן במעדני שמואל סי' קיז סקל"ד אות ו.

וכן שאר תבלינים תעשייתיים. וראה לקמן.

83 ובשו"ת הצמח צדק הובא ש"אשתדק נשלח תשובה לכל המדינות מהגאון ר' עקיבא איגר נ"י שהחמיר מאד וצווה ככרוכיא להיזהר בעשיית י"ז לפסח". ומסופר שהתבטא ע"ז הצמח צדק, שכיון שאסור רעק"א מטעם הכמוס [בלשונו: ונוסף על כל זאת אי גם יהיבנא להו כי כן הוא שנעשה משקה זה באמת בלי שום תערובת חמץ עוד רחוק בעיני ורוחי זרה למשתי אותו בימי דפסחא מטעם הכמוס עמדי וצפון בקרי העת לא עת לגלותו כיום] "קענען מיר ניט אריבער גיין".

צנון: אדמו"ר הצמח צדק אסר אכילת צנון בפסח בלי טעם⁸⁴.

קילוף: נוהגים שלא לאכול פירות וירקות אא"כ נקלפו תחילה⁸⁵. ובפרט בימינו שמרססים על הפירות וירקות בחומרים שונים.

ביצים: נוהגים שלא להשתמש בפסח בקדרה שבישלו בה ביצים בקליפתן. ונשים נוהגות שיש להם קדירה מיוחדת לבישול ביצים בפסח. אין המנהג אצלנו לשטוף כל הביצים לפני פסח⁸⁶. ומכל מקום במקום שיש חשש חמץ יש לשטוף במים צוננים לפני הבישול⁸⁷.

לקנות ולבשל לפני החג: המנהג העיקרי שנהגו בו אבותינו הראשונים הוא שלא לקנות שמן דבש וחלב בתוך הפסח מחניות של גוים מטעם דשכחי פירוויין של פת בעת אכילת הגוים ויתערבו במשקין הזכרים. ומפי השמועה, שכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע הי' צריך לאכול בפסח שקדים מתוקים לשם רפואה, והקפיד שיקנו אותם קודם הפסח בחנות שאין מוכרים שם כלל דברים של חמץ. והרבה נוהגים לקנות כל המוצרים לפני פסח⁸⁸. וכן מבשלים הכל לפני פסח.

אכילה אצל אחרים: רבינו הזקן אמר: פסח דארף איינער דעם אנדערען ניט מכבד זיין באכילה ושתי', אבער נעמען אליין מעג מען. ובמק"א: נאר מ'דארף געבען א אפשרות צו נעמען. ועוד נזכר בזה: היינו מכבד זיין אדער מקפיד זיין וואס מען איז ניט טועם, איז פסח ניט אזוי, מען דארף ניט איינג מאכן מצד ההידורים של פסח, אבל נעמען אליין קען מען.

בכמה מקומות נהגו שלא לסעוד אצל אחרים, כי לא כל אדם שוים בזהירותם והמרבה לזהר ה"ז משובח.. ואפילו מי שאינו נוהג חומרות, מה טוב שבימי הפסח יקיים "אשרי יושבי ביתך" יותר מבשאר ימות השנה. והנוהג בישראל שבחג הפסח נמצאים ביחד איש וביתו (ובביתו) ובפרט ראש המשפחה. נוסף על שקשה ביותר להדר כפי הרצון בעניני פסח – כשנמצאים במקום אחר. וקל להבין.

כמו כן, נוהגים להימנע ממוצרים תעשייתיים⁸⁹ עד כמה שאפשר⁹⁰, ובמיוחד – בתבלינים.

84 וכבר הובא המנהג בפוסקים, וגם בנוגע לשום. וכתבו שאף אין לזה טעם אין להקל בפני עם הארץ. ועכ"ז, בכ"מ נהגו בחומרא זו.

85 ויש מקום להקל שלא לקלוף במבשל לפני פסח. ותלוי במנהג.

86 אבל יש לבדוק קודם פסח שלא נדבק לכלוך בביצים, וכן נכון לבדוק התבניות של הביצים שאינן מלוכלכות.

87 והנינו גם ששטיפת הביצים עלולה להחזיר חיידקים לתוך הביצה, ולכן גם מטעם זה יש לרוחצם רק סמוך לשימוש, וחמירא סכנתא מאיסורא.

88 ובמועד לכל חי ס"ב סכ"ד: מנהג עירונו להכריז להזהיר לכל עם הקהל שיקנו הפירות שלשה ימים קודם הפסח וכו' והטעם כדי שיהיה להם שהות לבררם היטב ולנקותם כראוי ושיהיה להם ביטול קודם הפסח, וזה צריך גם כן להזהר במלח שיבררו היטב שלא ימצא חטה או שעורה וכיוצא.

89 וראה שו"ת דברי חיים לקוטים והשמטות ס"מ: הנה לסמוך על הכשר אינו ראוי אפילו על הרבנים הכשרים למאוד כאשר בעוה"ר כמה מכוילים באים ע"ז כמו שנכשלו כמה פירות ביי"ש של פסח ע"פ כתב הכשר מיראים וחסידים כי כמה פעמים שיוכל בקל לבוא לידי מכשול, ואך זה עיקר הדבר שלא לשתות יין רק ממיש כשר שבעצמו קנהו וכו' וקנהו שם ממיש כשר אשר עשהו בעצמו וטהרו בעצמו או על ידי משולחיו נאמנים ויודעים להאיש הקונה. ובס' פתחא זוטא ברכת הפסח ס"א סק"א העתיק כ"ז, וסיים: העתקתי כל דברי קדשו למען דעת להיות נזהר במאכל ובמשתה בחג הפסח ואפי' על אותן כתבי הכשרות הבאים מיראים וחסידים אין לסמוך רק אחר החקירה והדרישה היטב וכו' והשומר נפשו ירחק בכל היכולת מכל מאכל ומשקה שלא נעשו בביתו אם לא על ע"י חקירה ודרישה הדק היטב על כתבי ההכשר לעיני ילך לבטח דרכו.

ובכמה פוסקים האריכו שלא לסמוך גם על ההכשרים רק על רבנים מובהקים ורק בתנאים מיוחדים. ויש שכתבו יתירה מזה, שלא לסמוך רק כשבעה"ב נאמן מצד עצמו (ראה שו"ת ערוה"ב או"ח סצ"ה. ועוד. אבל ראה בשו"ת יג"ל יעקב יו"ד סכ"ט (לתלמידו): אין ליתן בזה כלל שוה והכל תלוי בראיית עיני הרב בעירו, אבל לומר בדרך כלל שלא ליתן הכשר במוסם שאין הבעלים נאמנים, הנה אף שהדברים יוצאים מפה קדוש מורי גאון וישראל קדושו בעל ערוה"ב זל"ה וכו' שכמה גדולי ישראל במוסם גדור גדר שלא לסמוך על הכשרים, יעו"ש, אבל לענ"ד שאין הדבריהם אמורים רק בדברים הנעשים ע"י מכוונת פאבריקען ומאשינען בתחבולות שונות, שצריך השגחה ושמירה יתירה להבין כל מעשיהן ותחבולותיהן, עיי"ש בארוכה).

ובשו"ת מהר"ם שיק או"ח סרמ"ז שאין לסמוך בעניני כשרות אלא במי שידעינן שמוחזק בכשרות וכו"ש באיסורין של חמץ דחמיר טפי וכן הוא מקדמת דנא דדבר כזה נמסר ביד הרבנים הגדולים ומובהקים דפקיע שמייחו ומי יסמוך על איש מורה הקופץ בראש שלח נודע שמו וטבעו וטובו ובפרט בדור הזה דשכחי מורים והורים שאין לסמוך עליהם. ובשו"ת דברי מלכיא ח"ג סוסי' כב: כמה עמלים בני ישראל הכשרים נלקות ביתם מכל חשש חמץ ושומרים אפית המצות ולבסוף הם נכשלים באכילת חמץ גמור רח"ל באשמת נותני ההכשרים בלי עיון ודקדוק ונתנה זה בעוה"ד לפרנסה יותר מלזהירות.

90 והקלו רק בדברים הנחוצים ומוכרחים דלא סגי בלאו הכי, ובדברים פשוטים ולא מורכבים, ורק כשקשה לעשות בעצמו, ורק כשנעשה קודם הפסח, וכמונבן – רק בהשגחה מעולה (ראה בהערה הקודמת).

חפצים על השולחן: מובא בפוסקים שנמנעים מליתן על השולחן חפצים שאינם מיוחדים לפסח, שחוששים שמה יפול מחמץ נוקשה שבהן לתוך מאכל.

ניסוי המדפים: כתבו הפוסקים שטוב להניח חתיכת דפין או סמרטוטין על כל דף ודף כדי שלא ישתמש להדיא בגופו.

מסננת בכיור: מי שרוצה לשאוב בפסח מבארות של נכרים או מבארות של ישראל שלא נזהר בהן מחמץ כל השנה טוב⁹¹ שישנן המים בבגד נקי בכל פעם ששואב. ולכן, נהגו להניח מסננת בד בכיור⁹².

נגיעת הפותחן ביין: בלקוטי דיבורים מובא בין ההכנות לפסח: להסיר החותמות מעל בקבוקי היין – ובפרט אותם שהיו בהם אותיות – ולהסיר המגופה במקצתה והיו נזהרים שלא יגע ברזל הפראפענציהער [=הפותחן] ביין.

כלי או אוכל שנפל על הרצפה: כתבו הפוסקים שאם נפל אוכל או כלי במקום שרגילים ליתן חמץ אסור לאכלו בפסח אפילו אם הגעילו אותו מקום קודם פסח. וכל זה חומרות יתירות כי די בחומרא של הגעלה. ולמעשה, נוהגים להימנע מלהשתמש במאכלים וכלים שנפלו על הרצפה עד לשנה הבאה.

הזכרת לחם: בכמה מקומות שאין להזכיר שם לחם בפסח. ומפי השמועה שכ"ק אד"ש אמר גם בנוגע לתיבת חמץ⁹³, שלא כדאי להזכירו בפסח.

מכירת חמץ

מכירת חמץ במשרדי הברד"צ (בשעות הנקובות כאן בתחילת הקובץ). מומלץ להגיע מוקדם. דיני מכירת חמץ, פורטו בנספח בסוף הלוח.

תרופות

מי שמוכרח לטול תרופות במשך החג, אין לו לפסוק על עצמו להחמיר ולהימנע מלהשתמש בהם בחג, אלא עליו לקבל הוראת היתר לכך מרב מורה הוראה.

כל הבריורים שצריכים לעשות אצל הרבנים במשרד הברד"צ לקראת חג הפסח (כבשאלת התרופות הנ"ל וכיוצא בזה), אין לדחותם לרגע האחרון.

נקיון הבית מחמץ

ניתן להתחיל במצות בדיקת חמץ לפני ליל י"ד, ליל בדיקת חמץ. ובדיקה זו חייבת להיות בלילה לאור הנר, אבל ללא ברכה, וצריך לזהר שלא להכניס לשם עוד חמץ. וישירי חדר אחד לבדוקו בליל י"ד בברכה.

דוגמא פרקטית: באם ייכנס למקום העבודה במשך החג, ולכן אינו כוללו במכירה, אין צריך לבדוק דוקא בליל בדיקת חמץ, אלא יכול לבדוקו לפני כן, בלילה אחר כנ"ל, ובתנאי שאחרי הבדיקה לא יכניס לשם עוד חמץ.

כשמנקים חדר ורוצים להכניס לשם חפצים לפסח [או אלו המזיזים ארונות ומקרה וכדומה], כדאי שבלילה, אחרי הניקוי, יבדקו את החדר מחמץ לאור הנר (או פנס חשמלי), טרם הכנסת חפצי הפסח, ולא לסמוך על הבדיקה בליל י"ד.

תזכורת: יש לזכור לנקות היטב את המקלדת של המחשב מחמץ.

91) אבל מעיקר הדין אין מחזיקין איסור מספק.

92) ומפי השמועה שבביקור כ"ק אד"ש במוסדות החינוך קודם הסדר העיר שיש לבדוק מפעם לפעם אם לא נתפסו שם דברים בלתי רצויים.

93) וראה היכל הברכה פ' ראה יב, כא, שחמץ בפסח סם המות אלקים אחרים לא יזכירנו ולא ישמע על פיו.

מכתבים כלליים ומברקים

מכתבים כלליים: מכתבים כלליים בנוגע לפסח שחל בשלישי בשבת – ראה בהערה⁹⁴.

מברקים לפסח שחל ביום שלישי בשבת: תשמ"ג. תשד"מ. תשמ"ז. תש"נ.

הגעלת כלים

לפרטי דיני הגעלת כלים – ראה בנספח בסוף הלוח.

"ולפי שרבו מאד הדקדוקים בהלכות הגעלה ואין הכל בקיאין בהם לפיכך ראוי ונכון שבעל תורה הבקי בהלכות הגעלה הוא יגעיל את הכלים ולא כמו שנוהגין עכשיו".

תספורת

יש להסתפר לכבוד החג שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול.

יום שלישי, א' ניסן, ראש חודש

בראש חודש מתגלה בכאור"א מישראל ניצוץ משיח שבו, בחי' היחידה, שהיא ניצוץ מבחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח, וגילוי זה פועל חידוש בכל מציאותו וכל עניניו שנעשים חזורים בבחינת היחידה, והעיקר, שע"ז נעשה התגלות וביאת משיח צדקנו ועד כפשוטו ממש, נשמה בגוף, "מלך מבית דוד כו"⁹⁵.

באחד בניסן ראש השנה למלכים (מלכי ישראל) ולרגלים. "אותו היום נטל עשר עטרות"⁹⁶.

לדינים, ומנהגים, ומעלת חודש ניסן, ראה לעיל עניני חודש ניסן.

בתפלה ובברכת המזון מוסיפים יעלה ויבוא. דין השוכח, ראה בטבלא שבסוף הלוח.

בברכת המזון: הרחמן לר"ח.

במעין שלש: "זוכרנו לטובה ביום ראש החודש הזה". דין השוכח, ראה בטבלא שבסוף הלוח.

בשחרית: חצי הלל⁹⁷. ואברהם זקן וגו'. קדיש תתקבל. שיר של יום. הושיענו. ברכי נפשי. קדיש יתום. קריאת התורה.

בקריאת התורה: ארבעה קרואים בפרשה של ר"ח. לכהן קוראים שלשה פסוקים עד "עלה תמיד". ללוי חזורים וקוראים מפסוק "ואמרת להם" עד "רביעית ההין". לשלישי ממשיכין מן "עלת תמיד" עד "ונסכה". לרביעי מן "ובראשי חדשיכם" עד סוף הפרשה. חצי קדיש. הגבהה וגלילה.

אחר הגבהה וגלילה: אשרי ובא לציון (ואין הש"צ מסיים בקול), אחר כך יהללו, ואחר החזרת ספר תורה להיכל – חליצת התפילין והנחת תפילין דר"ת, [מזמור תהלים ע"י הש"צ לפני קדיש], חצי קדיש, מוסף⁹⁸. דיני הטועה בתפילת מוסף, ראה בטבלא שבסוף הלוח.

הלכתא למשיחא: הקרבנות החל מהיום באים מהתרומה חדשה - מתרומת "מחצית השקל" של השנה.

הלכתא למשיחא: מוסף ר"ח (2 פרים, איל, 7 כבשים לעולה, ושעיר לחטאת).

הלכתא למשיחא: לעתיד לבוא יעלו לרגל לא רק שלש פעמים בשנה, אלא "מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו".

94 ראה מכתבים כלליים דר"ח ניסן ו"א ניסן תשמ"מ. ר"ח ו"א ניסן תשמ"ג. שנת תשד"מ. ושנת תש"נ. ועוד. נדפסו בהוספות לספרי לקוטי שו"ת ובספר "אגרות מלך".

95 סה"ש תשנ"ב ע' 123. ובהערה 20 שם: ובהדגשה יתירה כשנכנסים... ליום השבת שאין לו בן זוג (כמו שישראל אין להם בן זוג) בחי' היחידה בימים.

96 שבת פז, סע"ב - הובא בפרש"י ר"פ שמיני (מסדר עולם) (פ"ז). וראה בארוכה סה"ש תשמ"ח ע' 335 ואילך.

97 בנוגע לברכת הלל כשאין גומרין הלל - ראה בארוכה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' ב'תשנ.

98 בנוגע להוראה מפי השמועה ע"ד אמירת "קוה" ו"אין כאלקינו" בר"ח מתוך סדר התפלה לשבת בסיידור, ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' יט'קצו.

אחרי תפילת מוסף⁹⁹ (ותהלים) אומרים¹⁰⁰ "ויהי ביום כלות גו' ויהי המקריב ביום הראשון וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

מצוה להרבות בסעודת ראש חודש.

"מנהג עתיק ללמוד בכל ר"ח פסוק אחד עם פרש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מהקאפיטל בתהלים שהוא מסומן כמספר שנות חייו, ואם הקאפיטל מחזיק פחות מי"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, אז כופלים שיעלה כמספר חדשי השנה ואם הוא מרובה בפסוקים אזי לומדים שנים או יותר פסוקים בכל ר"ח".

בשיחת ש"פ ויקרא תנש"א נתבאר שאף שההלכה היא ששואלין ודורשין בהלכות הפסח ל' יום קודם החג, דלא כדעת רשב"ג (הסובר שתי שבתות קודם הפסח, דהיינו היום – ר"ח ניסן), מ"מ אלו ואלו דברי אלוקים חיים. ובפרט שבזה אפשר לקיים ב' הדעות במעשה בפועל, ע"י שבר"ח מוסיפים בלימוד ההלכות באופן נעלה יותר הן בכמות הזמן והן באיכות הלימוד. וכן בנוגע להוספה במעות חיטים. עיי"ש.

יום רביעי, ב' ניסן

יום הילולא של כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע. נסתלק אור ליום א' ב' ניסן שנת תר"ף בראסטאב. ושם מ"כ¹⁰¹.

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השני גו' נשיא יששכר וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

יום חמישי, ג' ניסן

אין אומרים א"ל אך אפים (וכן בכל חודש ניסן).

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השלישי נשיא לבני זבולן וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

יום ועש"ק פרשת תזריע, ד' ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום הרביעי נשיא לבני ראובן וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".
אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום. ונוהגין מטעם הידוע לגמור כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ערב שבת אחר חצות. [ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית, ועדיף לפני שחרית].

חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשיכה.

זמן הדלקת נרות שבת קודש בשעה 7:14 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת קודש פרשת תזריע, ה' ניסן

יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה דהיינו בשעה שביעית אחר חצות היום, אלא לאחר שעה תוך הלילה. והכוונה לשעה בת ששים רגעים, וע"פ מה שראיתי נוהגין – שש שעות אחר חצות האמצעי. **בנוא יארק, היינו משעה 6:56 עד שעה 7:56¹⁰² (שעון קיני).**

אין אומרים "אב הרחמים" (וכן בכל חודש ניסן).

אחרי תפילת מוסף (ותהלים) אומרים "ביום החמישי נשיא לבני שמעון וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

(99) וראה גם שיחת ש"פ צו תשמ"ז שכך מנהג ישראל.

(100) וראה בשיחת י"ג ניסן תשמ"ז שנקרא בפי כל "אמירת" או "קריאת" הנשיאים שאינו ענין של לימוד והבנה, כ"א אמירה וקריאה בתושב"כ, וכן תפלה – אמירת היה"ר אח"כ, באופן השוה לכל נפש. אבל להעיר ממקור חיים דלקמן.

(101) ובכ"מ בשיחות ואגרות קודש שהוא גם "יום התחלת הנשיאות של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו". וראה בארוכה שיחת ב' ניסן תשמ"ח (בסה"ש במקומו). ובלקו"ש חל"ב עמ' 23 ובהערה 38.

(102) ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' א'תתכד. ובכללות הענין שם, סי' ג'שנ.

אין אומרים "צדקתך" (וכן בכל חודש ניסן).

מוצאי שבת קודש בשעה 8:16.

יום שני, ז' ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השביעי נשיא לבני אפרים וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: בקשר לחנוכת ביהמ"ק השלישי, כתוב ביחזקאל¹⁰³: "וכן תעשה בשבעה בחדש מאיש שגה ומפתי וכפרתם את הבית". ובפירוש הפסוק - הנה לפירש"י שם, יתחילו לעתיד שבעת ימי המילואים בר"ח ניסן ויגמרו בז' בניסן¹⁰⁴.

הלכתא למשיחא: כתב הרמב"ם: כל ישראל מוזהרים להיות טהורים כל רגל מפני שהם נכונים להכנס למקדש לאכול קדשים¹⁰⁵. ובפרט, לפני הפסח, שכל ישראל, האנשים והנשים, מוזהרים להקריב קרבן פסח בערב פסח, והיא מצות עשה שיש בה כרת, ויש "להזהיר את ישראל לטהר [בכדי] שיעשו פסחיהן בטהרה"¹⁰⁶. לפיכך, כל הטמאים שצריכים לספור שבעה נקיים ולטבול, ולהביא קרבן ביום השמיני¹⁰⁷ עליהם להתחיל מהיום למנות שבעה ימים (לאחרי שהפסיקו בטהרה אתמול), בכדי לעשות הפסח בטהרה. לגבי טמא מת - ראה למחר (ח' ניסן).

יום שלישי, ח' ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום השמיני נשיא לבני מנשה וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: הטמא בטומאת מת (וכעת כולנו טמאי מתים) עליו להתחיל מהיום¹⁰⁸ ליזהר מטומאת מת, בכדי לעשות הפסח בטהרה. [ואפילו לשיטות שטומאת מת הותרה בציבור - בקרבן פסח מהדרינן אטהורים, כלומר, משתדלים לכתחילה להקריב בטהרה]. וכן כל הטמאים טומאת שבעה, עליהם להזהר מטומאה מהיום.

יום חמישי, יו"ד ניסן

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום העשירי נשיא לבני דן וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

הלכתא למשיחא: לכתחילה, מצוה לבקר את קרבן הפסח שלא יהיה בו מום ד' ימים קודם השחיטה.

הלכתא למשיחא: הטמא בטומאת מת (וכעת כולנו טמאי מת) צריך להזות עליו מאפר פרה אדומה ביום השלישי והשביעי. נמצא שהיום הוא האפשרות האחרונה להזות ביום השלישי ולהיטהר מטומאת מת, כדי להקריב בטהרה קרבן פסח.

הלכתא למשיחא: "לעתיד יה' יום הכפורים ביו"ד בניסן"¹⁰⁹.

בעשרה בניסן מתה מרים, וקבעו בו תענית כשחל בחול¹¹⁰. אבל, המנהג שאין מתענים¹¹¹.

(103) מה, כ - הפטורת פ' החדש.

(104) וראה לקו"ש חכ"ב ע' 198. וברד"ק שם ש"זה יה' חידוש לעתיד לחטא על המזבח ועל הבית גם בשבעה לחדש". וראה מנחות מה, ב: פרשה זו אליהו עתיד לדורשה. ועיי"ש עוד בגמרא.

(105) וראה לקו"ש חל"ב פ' שמיני באורוך.

(106) וראה לקו"ש חל"ו ע' 208.

(107) ומהם: זב בעל ג' ראיות, זבה גדולה, ואולי גם נדה שטובלת בליל שמיני (לאחרי חומרא דר' זירא שסופרת שבעה נקיים). [ולהעיר מב"ח יו"ד סוסי' קפג - לענין נדה אחרי שיבנה המקדש. וראה השקו"ט בהערה שבתחילת הקובץ].

(108) ראה ראב"ד הלכות קרבן פסח פ"ו ה"ב. תוד"ה שחל - פסחים צ, ב. ולדעת הרמב"ם - בטומאת מת שהנזיר מגלח, מתחיל מאתמול. ויא"ש שכן הוא גם בשאר טומאות, לפי שאין שוחטין על טבול יום לכתחילה.

(109) אהבת יהונתן פרשת החדש, עיי"ש הטעם.

(110) כמ"ש בסיומן תק"פ שהוא מהימים שראוי להתענות בהן.

(111) וראה מג"א סתכ"ט סק"ו.

ליל שישי, אור ליום הבהיר י"א ניסן

התוועדות י"א ניסן ב700 בשעה 9:00 בערב.

בשיחת י"א ניסן ה'תשמ"ח נאמר: יש לנצל יום זה [י"א בניסן] באופן שעל ידו יתוסף בכל עניני תורה ומצוותיה ומתוך שמחה ע"י התוועדות של שמחה, במעמד כו"כ מישראל אנשים נשים וטף (כמובן עם מחיצה ע"פ שו"ע) שמחה של מצוה ושמחה של תורה, עד לשמחה גשמית הקשורה עם הגוף הגשמי, ע"י אכילה ושתיה לחם לבב אנוש יסעד, ובפרט מאכל המשמח ומשקה המשמח - ופשיטא בהגבלות הידועות (ד' כוסיות, וכוסיות קטנות, וגם זה - לאו כל מוחא סביל כו') ואין להאריך בדבר הפשוט ומובן גם לקטנים בשכל, שמצד עצמם עלולים לחשוב שע"י הנהגה אחרת כו' ידגישו את שייכותם ל"שמחה של מצוה" ... שלא בערך מכפי שנצטוו ע"י זקני המשפיעים, עד לציווי של נשיא דורנו, בלשון צחה וברורה.

וכאן המקום לעורר גם אודות יום הולדתו של הרמב"ם, מורה הנבוכים בדורו ובדורות שלאח"ז עד סוף כל הדורות, בערב פסח, לערוך בו התוועדות של שמחה הקשורה עם עניני תורה ומצוותיה, בהשתתפות רבים מישראל, אנשים נשים וטף, ובלשונו של הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו, "לקטן ולגדול", ומכיון שבערב פסח אין הזמן מתאים לעריכת התוועדות ברוב עם הדרת מלך, יעשו זאת בסמיכות לערב פסח, ואדרבה כשנעשה שלא בזמנו צריך להיות באופן של פירסום עוד יותר.

יום ועש"ק הגדול, יום הבהיר י"א ניסן

יום הולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א בשנת תרס"ב, ביום ועש"ק הגדול - כקביעות שנה זו. (בקובץ התמים מובא שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב אמר מאמר דא"ח באותו יום, ערב שבת קודש אחר מנחה).

מתחילים באמירת קאפיטל כקב בתהלים.

בשיחת י"ג ניסן ה'תנש"א נאמר: "בודאי ישנם כו"כ שכבר למדו פירושי הפסוקים דמזמור זה כפי שנתבארו בפנימיות התורה וכבר נתפרסמו בדפוס - פירסום שהוא לדורות".

פירושים לקאפיטל כקב, נדפסו בתהלים ע"פ תהלות מנחם ובקובץ י"א ניסן - שנת הקכ"ג.

אחרי תפילת שחרית (ותהלים) אומרים "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר¹¹² וגו'". ואח"כ ה"יהי רצון".

וכאן המקום לעורר גם אודות יום הולדתו של הרמב"ם, מורה הנבוכים בדורו ובדורות שלאח"ז עד סוף כל הדורות, בערב פסח, לערוך בו התוועדות של שמחה הקשורה עם עניני תורה ומצוותיה, בהשתתפות רבים מישראל, אנשים נשים וטף, ובלשונו של הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו, "לקטן ולגדול", ומכיון שבערב פסח אין הזמן מתאים לעריכת התוועדות ברוב עם הדרת מלך, יעשו זאת בסמיכות לערב פסח, ואדרבה כשנעשה שלא בזמנו צריך להיות באופן של פירסום עוד יותר.

הלכתא למשיחא: לא הספיק לבקר את קרבן הפסח (לבדוק שאין בו מומים) אתמול, יבקר היום (לשיטה שד' ימים כולל יום השחיטה).

הגעלת כלים: יש (מהמדקדקים) שנוהגין להגעיל ג' ימים קודם הפסח.

קריאת שמו"ת לפרשת מצורע.

חייב אדם למשמש בבגדיו ערב שבת עם חשיכה (בפרט לאלו שלבשו בגדי שבת ויום טוב במשך היום לכבוד י"א ניסן).

זמן הדלקת נרות שבת קודש בשעה 7:21 (18 דקות לפני השקיעה).

112) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכג-ה. שם ע' תיט. ד"ה ביום עשתי עשר תשל"א (סה"מ מלוקט ח"ג ע' צט ואילך) ותשל"ב. וראה גם הנסמך בכמה מכתבים כלליים ד"ה ההוראה מהנשיא ד"א ניסן - שיחת י"א ניסן תשמ"ה. וראה סה"ש תשי"ג ע' 395, שאשר הו"ע התענוג, שקשור עם בחי' היחידה, עצם הנפש. והשייכות לבחי' אחד עשר שלמעלה מעשר ספירות (ראה גם סה"ש תשמ"ט ע' 389. ושם ע' 390: עפ"ז י"ל שלידת עם ישראל בחג הפסח מתחילה ביום "אחד עשר" בניסן. וראה גם סה"ש תשנ"ב ע' 350 הערה 50). ובהערה 42 (וש"ג), ש"אשר" בגימטריא תק"א שמוורה על בחי' שלמעלה מסדר השתלשלות.

שבת קודש פרשת מצורע, שבת הגדול, י"ב ניסן

קורין אותו שבת הגדול לפי שנעשה בו נס גדול¹¹³.

לעולם קורין מצורע במעוברת קודם הפסח, וסימן למעוברת – "סגרו (לשון מצורע מוסגר) ופסחו".

הפטרה לפרשת מצורע: וארבעה אנשים וגו'. ואין מפטירים הפטרת שבת הגדול, הנאמרת רק בקביעות ערב פסח שחל בשבת¹¹⁴.

אין אומרים אב הרחמים [וכן בכל השבתות שבחודש ניסן].

אחרי תפילת מוסף (ותהלים) אומרים "ביום שנים עשר יום נשיא לבני נפתלי וגו'" ואח"כ ה"יהי רצון".

במעלת יום י"ב ניסן, סיום וגמר פרשת הנשיאים – ראה הנסמן בהערה¹¹⁵.

770: מנחה מוקדמת. קריאת התורה בפרשת אחרי.

אין אומרים "צדקתך" [וכן בכל השבתות שבחודש ניסן].

אחרי מנחה¹¹⁶ אומרים ההגדה (לפי שבשבת הגדול היתה התחלת הגאולה והנסים) מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עוונותינו".

בשיחת שבת הגדול תשמ"ח¹¹⁷ ז"ל: בחג הפסח ישנה הדגשה מיוחדת בנוגע לטף – שעושים כו"כ דברים כדי שלא ישנו התינוקות, ומזה מובן גם בנוגע לשבת שלפני הפסח, שבת הגדול, שמסבירים להם וכו'. – וראה ראבי"ה¹¹⁸: נהגו התינוקות להקדים ולקרות האגדה ביום שבת הגדול. . כדי להסדיר בפיהן ויבינו בפסח וישאלו. וכ"ה בגליון מהרי"ל¹¹⁹: ואמר מהר"י סגל דיש לחזור האגדה של פסח עם הנערים בשבת הגדול. – אבל לא ראיתי נוהגים כן, ואולי גם ע"ז אחז"ל דלא ראיתי אינו ראוי¹²⁰.

נהגו בדורות האחרונים שהחכם דורש הלכות פסח בשבת שלפניו, והעיקר לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשו¹²¹.

770: דרשת שבת הגדול ע"י הרבנים חברי הבד"צ בשעה 7:45 לפנות ערב.

מוצאי שבת קודש, אור לי"ג ניסן

זמן צאת השבת בשעה 8:25.

ערבית. אין אומרים ויהי נועם וגו' ואתה קדוש וגו'. קידוש לבנה (למי שלא הספיק¹²²).

113) פירוש הנס מובאים בטור ובשו"ע אדה"ז רס"י תל. ונתבאר בריבוי מקומות בלקוטי שיחות.

114) בהנהגות ב' ניסן פאריז צ"ח, בה חל ע"פ בערב שבת: "ביחידות אומרים ב' ההפטרות". והיינו לענין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום. ואכ"מ.

115) ראה בארוכה שיחת ש"פ צו, י"ב ניסן תש"נ (סה"ש תש"נ ח"ב ע' 393 ואילך).

116) מנהג העולם (והובא הענין בשו"ע אדה"ז סרצ"ב ס"ו. סת"ל ס"ב) שפוסקין בשבת זו לומר ברכי נפשי וט"ו שיר המעלות. אבל בסידור רבינו הזקן לא הובא כלל.

טעם הפשוט להמנהג – כיון שאומרים הגדה, ובינ"ט אין אומרים (ראה בלבוש או"ח סתרס"ט), ואח"כ מתחילין לומר פרקי אבות. וראה גם סידור יעב"ץ – מנחת שבת. בהגרא"א או"ח סוסי' רצב. ח' חת"ס או"ח סת"ל. וע"ד החסידות – לקו"ש חל"ז ע' 12 ובהנסמן שם.

117) סה"ש תשמ"ח ח"א ע' 364 הע' 67. הציטוט דלקמן מועתק מהשיחה, אלא שהמראי מקומות הועברו כאן בשולי הגליון.

118) סימן תכה.

119) דף י"ד סע"ב.

120) עדיות פ"ב מ"ב. ועוד.

121) נתבאר בלקו"ש ח"ג ע' 953 ואילך.

122) ולהעיר, בנוגע ההמתנה למוצאי שבת, הנה ברמ"א או"ח סתכ"ו – והובא בשיחת ש"פ נח תשנ"ב (סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 68) – שאין להמתין למוצ"ש באם הוא אחר יו"ד לחודש. ולכאן הכוונה, מילתא בטעמא, יו"ד למולד ולא לחודש. וכ"ה להדיא ביוסף אומן יוצא סתע"ב. ולהעיר שבמג"א שם ב' אופנים בדבר: שאין להמתין רק אם מוצ"ש אור ל"יא (ואולי – רק כשהוא אור ל"ב, עיי"ש), או אפי' כשמוצ"ש אור ליו"ד. אבל למסקנא הכוונה דוקא באופן שמוצ"ש אור ל"יא. וכן מוכח מל' הלבוש שם ס"ד. וכ"נ גם מד' הט"ז סק"ג.

הבדלה. ויתן לך¹²³.

המשתמשים בצפורן עבור בשמים: יש לזכור להצניע כעת (לאחר הבדלה) את הצפורן, בין הדברים הנמכרים במכירת חמץ, מאחר ובפסח אין משתמשים בצפורן עבור בשמים להבדלה. מלוה מלכה: "לעולם יסדר אדם שולחנו במוצאי שבת בכל מיני סידור הנהוגים אצלו בעריכת השולחן לסעודה גמורה, אף על פי שעכשיו לא יאכל אלא כזית [ואם אינו אוכל כביצה – יטול ידיו ולא יברך על נטילת ידים], הן מחמת שאין לו יותר... מכל מקום יש לו לעשות הכנה וסידור השולחן כגון פריסת מפה¹²⁴ וכיוצא בזה כמו לסעודה גמורה כדי ללוות את השבת ביציאתו דרך כבוד כמו בכניסתו".

¹²³ וכ"פ במשנ"ב שם סק"ו. אבל ראה חיי"א כלל קיח ס"ד. ובסה"ש שם בהע" 120 מ' קצת שמפרש שרק באופן שמוצ"ש אור ל"ב בחודש (כבקייעות שנה ה"ל) אין להמתין (וכתחילת דברי המג"א). ויל"ד.

אולם, בסו"ד המג"א משמע, שבלא"ה לדין לפס"ד הרמ"א (שם ס"ג, שכן נוהגין לכתחילה עכ"פ) אי"ז תלוי בימי החודש כלל, וצריך לחשב שבמוצ"ש ישארו עוד ה' לילות עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד. וכ"ה גם במשנ"ב שם. ואולי כיון שלדין נוהגים להקל בדיעבד עכ"פ כדעת המחבר, א"צ להחמיר כולי האי בנוגע ההמתנה למוצ"ש.

ונראה, שבמקומות חמים ויבשים (ובפרט – בקיץ) לית לן בה (ראה לקט יושר ע' 69: בימי הקיץ לעולם גם בימי החורף בהיות השמים לטוהר (אף שבדברי רבו בשו"ת תרוה"ד סל"ה לא נזכר חילוק בדבר). וראה במקו"ח בקיצור הלכות סתכ"ו ס"ב. וא"ש מש"כ במנהגי מהרי"ל הל' ת"ב, והובא בשמו בד"מ סתכ"ו סק"ב, שקידש במוצ"ש נחמו אף שהוא מי"ב בחודש ואילך). וכ"ה להדיא בר"ד משיחה הנ"ל. (ושם, שזמן קידוש לבנה במוצ"ש הבא, אור ל"ב חשון). וראה שיחת ליל ז' חשון תשמ"ו בנוגע לקידוש לבנה במוצ"ש הבא, אור ל"ב חשון. והכי איכא למשמע משו"ת נוב"י אור"ח סוסי' מא, עייש"ה. ובסה"ש הנ"ל, שבנוגע לפועל, "במקום שיש שאלה וספק יעשו כהוראת רב מורה-הוראה שעל אתר". וראה בארוכה בר"ד הנ"ל.

¹²³ המבדילים בביה"כ אומרים ויתן לך ואח"כ קידוש לבנה – ראה שו"ת באתרא דרב סי' יג'תנ.

¹²⁴ ראה מזה בשו"ת באתרא דרב סי' יד'תתקט.

מכירת חמץ: כיצד, למה ומדוע?

מהי בעצם מכירת חמץ?

התורה קובעת כי אסור להשהות חמץ ברשותינו בחג הפסח ועלינו לבערו כבר בערב החג. באם נשאר חמץ ברשותו של יהודי בחג ("חמץ שעבר עליו הפסח") אסורו חכמים בהנאה אחרי הפסח. החבאת החמץ ונעילתו אינה מספיקה כלל.

כאשר קיימת כמות גדולה של חמץ שאין רוצים להפסידו, ניתן למכרו לגוי. אין די במכירת החמץ לבד, אלא יש גם להשכיר את מקומו לגוי. לאחר מעשה מכירת החמץ והשכרת מקומו מותר להשאיר את החמץ בבית, ולא עוברים עליו באיסור "בל יראה ובל ימצא", שכן החמץ שייך כעת לגוי ונמצא במקום המושכר לו.

כמה דורות נוהג סדר מכירת חמץ בתור מנהג?

עצם הרעיון של מכירת חמץ מופיע כבר במשנה בריש פרק שני של פסחים. בתוספתא מובא גם על אפשרות תיאורתית לחזור ולקנות את החמץ אחרי החג. בדורות הפוסקים הראשונים מצינו שהמליצו לעשות את המכירה, וכהוראה מעשית היא מובאת גם בשולחן ערוך. עם הזמן הפכה המכירה לנחלת הכלל.

מדוע זקוקים לרב בכדי לערוך את המכירה?

מכיוון שבדיני המכירה ישנן הלכות רבות, לפיכך נהוג שעושים את הרב שליח (באמצעות "שטר הרשאה") כדי שהוא יבצע כהלכה, בכל הדרכים הראויות, את המכירה לגוי. לשיטת אדמו"ר הזקן בסדר מכירת חמץ, אם המכירה אינה כדת, בעל החמץ עובר עליו ב"בל יראה ובל ימצא" דאורייתא. אדמו"ר הזקן הוסיף ותיקן פרטים מיוחדים באופן המכירה, מהם שאף מעכבים את כשרותה. המפורסם שבהם הוא הצורך להשתמש ב"ערב קבלן".

אז מה עושים?

ממלאים את טופס "שטר הרשאה" במשרד הרבנים, מפרטים בשטר את הכתובות בהם החמץ נמצא ועושים "קנין סודר" אצל הרב (וחשוב לעדכן אותו באם נוסעים למקום אחר לחג). המנהג שמשלמים לרב שכר טירחה.

אז מהו "שטר הרשאה"?

"שטר הרשאה" הוא טופס שהחותמים עליו נותנים לרב רשות למכור את החמץ ולהשכיר את מקומות החמץ, כפי שימצא לנכון. כאמור, בשטר זו יש לפרט את כל הכתובות בהם נמצא החמץ, ובנוסף לזה עדיף גם לעשות "קנין סודר" אצל הרב.

ומהו 'קנין סודר'?

בכל עיסקה שעושים לא מספיק לומר בדיבור שהחפץ עובר לרשות השני, אלא צריך מעשה קניין דווקא. הסיבה לכך: בכדי שהחפץ יעבור לרשות השני, יש להחליט בלב ("גמירות דעת") להקנות את החפץ לשני, ואף השני סומך דעתו על כך. בכדי להיות בטוח שיש החלטה שכזו עושים גם מעשה של קניין, כמו 'קנין סודר', שבו הקונה נותן למקנה [=למוכר] חפץ שלו (או, כפי שהורגלו, העדים נותנים חפץ שלהם) שגיביהו, ובכך מתבצעת העיסקה בפועל.

כאשר ממנים את הרב שיהיה שליח למכירת החמץ אין צורך מעיקר הדיון לעשות קנין, כיון שאין הרב קונה את החמץ, והוא רק שליח למכור את החמץ לגוי. אך נהגו לעשות קנין זה (להרים בגד או כלי ששייך לרב) כדי להודיע שבקשת השליחות ("הרשאה") היא רצינית.

ומה אם מישהו אינו יכול להופיע בפני הרב לעשות את הקניין? האם ניתן לסדר מכירת חמץ בטלפון, דואר, או אינטרנט?

ישנן כמה סיבות מדוע כדאי לבוא לרב ולחתום על השטר ולעשות קנין:

א. כאמור, הקניין מורה שיש כאן גמירות דעת של המשלח ושבקשת השליחות ("הרשאה") היא רצינית ("בלב שלם"). חשוב הדבר בפרט במכירת חמץ, להוכיח שהמכירה אינה "הערמה" ומתכוונים לה באמת.

ב. ישנם המון פרטים בשטר ההרשאה הנמצא אצל הרבנים, שבדרך כלל לא מזכירים בשיחת טלפון בעל־פה, וגם לא מופיעים בשטרות שבאינטרנט.

ג. שטר ההרשאה עם חתימת המוכר משמש גם בתור הוכחה לגוי הקונה שיש כאן קנין רציני, ובצורה שיש לזה תוקף חוקי ומשפטי.

ד. נהוג להדביק את שטרות ההרשאה לשטר המכירה עם הגוי.

ה. שטר ההרשאה יכול לשמש, לדעות מסויימות, גם בתור קנין "שטר" או "אודיתא".

ו. אף אם מילוי טופס באינטרנט כמוהו כקנין, הרי זה רק בתור קנין סיטומתא ("מנהג הסוחרים"), ויש המפקפקים בכך, לדעת הסוברים שקנין סיטומתא לא מועיל למכירת חמץ כשמדובר להינצל מאיסור מן התורה ("בל יראה ובל ימצא").

ז. יש שחידשו שכיון שקול הנשמע בטלפון "אין זה קול אדם כלל" (כלשונו של הרבי לענין אחר), נמצא שאין השליח (הרב) שומע את קולו של המשלח, ויש בכך פגם במינוי השליח.

ח. סיבה לא פחות חשובה מכל השאר: מנהג ישראל שעושים מכירת חמץ אצל הרב המקומי ונותנים לו תשלום גם עבור עבודתו במשך השנה כולה. (ראו להלן על כך).

עם זאת, למרות שחשוב להופיע בפני הרב, לחתום על השטר ולעשות קנין, במקרה שהדבר בלתי אפשרי (לדוגמא: מחמת מצב רפואי) ניתן למנות את הרב כשליח גם דרך הטלפון, דואר או אינטרנט.

האם יש צורך לקרוא את כל השטר?

רצוי. בכלל, אין לעשות את המכירה כ"מצוות אנשים מלומדה", אלא צריך שהמוכר יגמור בדעתו שהוא באמת מוכר את החמץ במכירה גמורה. לפיכך, גם מי שלא קרא אך יודע את תוכן ההרשאה והמכירה, מכירתו כדין.

עד מתי אפשר למכור את החמץ?

אחרי זמן בייעור חמץ החמץ נאסר בהנאה ולכן אין אפשרות למוכרו. כמובן שלכתחילה אין להמתין עם המכירה עד כמה רגעיים לפני זמן הביעור... אלא יש להקדים ולהגיע למשרד חברי הבד"צ בעוד מועד.

מכירת החמץ במשרד הבד"צ תתאפשר עד ליל בדיקת חמץ בשעה 1:00 לפנות בוקר. רצוי להקדים ולא להמתין לרגע האחרון!

מה עושים קודם, כותבים את הפרטים בשטר או עושים קנין?

הסדר בזה אינו חשוב.

האם נוהגים למסור לרב מפתח?

"במ"ש" [=במה שכתב] אודות מסירת מפתח במכירת חמץ, בודאי ידוע לו אשר בכ"מ [=בכמה מקומות] ועיירות אפילו המדקדקים במצות הנה בזמן האחרון אין עושים זאת, ואפשר כוונתו במכתבו הוא רק לפלפולא ולא בהנוגע להפועל" (אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א כרך יג ע' מג. ועיין עוד בשו"ת צמח-צדק אורח-חיים סימן מה, ס"ק ב"ג).

האם צריך לפרט בשטר את כל המקומות בבית בהם יהיה החמץ סגור?

יש צורך לפרט את כל הכתובות (בית, משרד, רכב, מעון קיץ, תא-איחסון בביהכנ"ס, וכן מקום מגוריו לפסח באם יהיה לו שם חמץ שירצה למוכרו, וכדומה, "ובכל מקום שהוא") בצורה מדוייקת (ולדוגמא:

בבנין מגורים יש לציין את מס' הדירה). אך אין צורך לציין במפורש כל ארון וארון, שכן בשטר ה"הרשאה" כבר מפורש שהמכירה כוללת את כל המונח "במקומות מיוחדים". אחרי רישום הכתובת ב"שטר ההרשאה" אין להעביר את החמץ לכתובת אחרת שאינה רשומה בשטר.

בנוסף לרישום מפורט ב"שטר ההרשאה" של שם המוכר ומקום החמץ, מה עוד צריך לעשות?

את החמץ הנמכר לגוי ונשאר בבית במשך החג יש לסגור היטב ולסמן את המקומות בצורה ברורה, מכמה סיבות: שיהיה ברור מה נכלל במכירה, וגם כדי שלא יגשו למקום זה בטעות בפסח. ועוד.

במקום בו נמצא בוודאות חמץ גמור יש לעשות מחיצה גמורה של עשרה טפחים בפני החמץ. אם החמץ נמצא בארון רגיל עם דלתות, מספיק לסגור את דלת הארון ולסמן עליו בצורה ברורה.

האם אין בזה "הערמה"?

לפי דעת אדמו"ר הזקן (שחלק בזה על ה"בכור שור") מכירת החמץ היא מכירה גמורה לחלוטין באופן המציל מלעבור על איסור "בל יראה ובל ימצא" דאורייתא. אדמו"ר הצמח-צדק אף הוסיף וכתב, שאחר שזקנו (אדמו"ר הזקן) הצריך יהודי "ערב קבלן", שוב אין זו הערמה.

האם מותר למכור חמץ גמור?

לשיטת אדמו"ר הזקן שהמכירה היא מכירה גמורה (ולא "הערמה") אין שום סיבה שלא לכלול בה חמץ גמור. וכן נהגו רבותינו נשיאינו.

אם במילא מבטלים את החמץ בערב פסח, מדוע יש גם למוכרו?

חכמים גזרו שביטול לבד אינו מועיל ועדיין צריך לבדוק את החמץ ולהוציאו מרשותנו ולבערו. באם עדיין נשאר חמץ שלא רוצים לבערו, ישנה אפשרות למוכרו לגוי. חמץ זה אינו בכלל הביטול כיון שבכוונתנו לחזור ולזכות בו לאחר הפסח.

מה המקור לכך שנותנים לרב תשלום עבור עיסוקו במכירת החמץ?

כן מנהג ישראל מאז ומקדם, והוזכר בשדי חמד ועוד. בנוסף לטעם הפשוט (שכר טירחה) והצורך לכסות את ההוצאות הקשורות למכירת החמץ, התשלום הינו גם מקור הכנסה לרבנים עבור עבודתם במשך השנה כולה. בספרות ההלכתית אף נמצאים גם טעמים הלכתיים למנהג זה הקשורים לתוקף המכירה.

האם במכירת חמץ יכולה להיות גם בעיה של הסגת גבול?

בספרות השו"ת ישנה אריכות גדולה בסוגיית "היורד לאומנות חבירו" בשייכות להסגת גבול רבני שכונה. כך גם בכמה מפוסקי זמננו, ולדוגמא בשו"ת שערי עזרא, שאסר מכירת חמץ למי שלא נתמנה לכך מהבד"צ.

מי שעשה "הרשאה" למכירת החמץ במשרד הרבנים כמה ימים לפני הפסח, ובימים הבאים הוסיף וקנה חמץ, האם גם חמץ זה נכלל במכירה?

לפי אדמו"ר הצמח-צדק גם חמץ זה נכלל במכירה. ובפרט שבשטר ה"הרשאה" לרבנים נכלל נוסח – לפי הצעת הצמח-צדק "לרווחא דמילתא" – של עשיית "זכות", שבכך עושים את הרב שליח למכור גם את החמץ שיבא לרשותנו אח"כ עד ערב הפסח.

האם אחרי זמן ביעור חמץ מותר להיכנס למקום הנמכר לגוי?

בעת המכירה לגוי מסכמים עמו הרבנים שירשה, מרצונו הטוב, למוכרים, שבעת הצורך יוכלו להיכנס ולצאת באופן ארעי ("דריסת רגל") למקומות המושכרים לו. כמובן שצריך להזהר שלא לנגוע בחמץ ובכלל שלא לשהות שם.

לפיכך, מי שנשאר בביתו או אפילו אם הוא בעצמו נוסע אך משאיר אורחים להתאכסן בביתו במשך החג, לא יכלול אותם חדרים במכירת חמץ, שהרי אין לגור בחדרים המושכרים לגוי.

האם אין בעיה (לעניין טבילת כלים) בכך שבשטר המכירה מפורש שנמכרים גם כלים?

בלקוטי שיחות התבאר בארוכה שאין צורך להטביל את הכלים לאחר פסח מכיון שלמרות שהגוי יכול להשתמש בכלים הרי שאין זה שכיח כלל שיעשה זאת.

יצויין, שאם נמכרו לגוי מצות חמץ שהשתמשו בהן לעירובי חצירות, יש לעשות עירוב חצירות חדש אחרי פסח.

מלבד מכירת החמץ הפרטי, מה עוד כדאי לעשות?

מצווה לעורר שכנים ומכרים, אפילו מי שלעת-עתה אינו מקפיד לשמור על כל דיני חמץ, להשתתף במכירת חמץ, כדי להימנע מאיסור "בל יראה ובל ימצא", ובנוסף לזה יש בכך "גם ההתעוררות וזכרון ע"ד איסור חמץ, מנהג אבות וכו' וכו'" (אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א).

האם יש צורך לבדוק את החמץ במקומות הנמכרים לגוי?

המנהג הפשוט שלא לבדוק חמץ באותם מקומות (אדמו"ר הצמח-צדק האריך בהסברת העניין בתשובה הלכתית בהתכתבות עם ה'דברי נחמיה').

האם ניתן למכור את כל הבית לגוי ובכך להימנע מחובת בדיקת חמץ?

המוכר את כל תכולת הבית לגוי, עליו להשאיר חדר אחד שאינו נמכר, ולעשות במקום ההוא את חובת הבדיקה בליל י"ד ניסן.

באם הוא עוזב את הבית לפני ליל י"ד ניסן, יעשה בדיקת חמץ במקום בו הוא נמצא בליל י"ד ניסן. באם מתאכסן בליל י"ד ניסן אצל אחרים, יניח שם חמץ משלו, ויוכל לבדוק שם בעצמו (אף שגם בעל-הבית יכול לבדוק את חמצו של האורח בתוך שלוהו). באם אין לו חמץ משלו, אינו חייב במצות בדיקה. ומי שרוצה להחמיר, יחמיר על עצמו להביא חמץ משלו ולבדוק. ואם אין לו חמץ משלו, יש שהציעו לקנות (בקנין המועיל כגון קנין סודר) מבעל-הבית את החדר בו הוא מתאכסן. ומכל מקום, יתכוון לצאת בברכת בעל-הבית.

האם ישנם מצבים בהם אי-אפשר להסתמך על מכירת חמץ?

א. ניתן למכור את החמץ הנמצא בתא-המטען של הרכב רק בתנאי שיש למוכר חמץ נוסף בביתו הכלול בשטר. במקרה זה יש לציין ב"שטר ההרשאה" את פרטי הזיהוי של הרכב (מקום החניה, מספר רישוי). ואם אפשר טוב להשכיר לגוי גם את הרכב כולו, ולכן אין לנהוג ברכב זה בחול-המועד (אף אם הרכב עצמו נבדק מחמץ כדבעי). אבל מעיקר הדין אין לחוש לזה, אלא שיש לוודא שתא-המטען נעול ושהמפתח אינו אצלו.

כמובן, מי שקשה לו לנקות את הרכב עצמו, אינו יכול למכור את הרכב כולו, ואחר-כך לנהוג ברכב במועד...

ב. כנזכר לעיל, במקום בו נמצא בוודאות חמץ גמור לא מספיק למכור את החמץ ולסמן את מקומו בדבק וכדומה, אלא יש לעשות מחיצה גמורה של עשרה טפחים בפני החמץ. באם יש שטח שלא ניתן לעשות שם מחיצה כדבעי, אין למכור את החמץ שם וצריך לבערו ולהוציאו מרשותו.

ג. יש דיון בפוסקים האם ניתן למכור רק פירווי חמץ שאינו שווה פרוטה. אכן, בשטר המכירה נכלל גם כן חמץ ש"אין עליהם מקח כלל ואין עליהם שום קונה", אבל אין מכאן הוכחה שהמכירה תקפה למי שמוכר רק חמץ שכזה. ולכן, באם יש למישהו רק פירוויים (ולא כלים מחומצים או סוג אחר של חמץ השווה פרוטה) והוא מתעצל לנקות את הבית, אין לו להסתמך על המכירה, ועליו לבדוק ולבער את החמץ כדין.

ד. מי שיודע שיש לו חמץ על אס-הדרך במשלוח (הנמצא בפקדון אצל חברת ההובלה, באניה, באוירון, בנמל או בדואר) עליו לפרט זאת בשטר ההרשאה. אבל, המכירה תקפה רק בתנאי שיש לאותו מוכר חמץ אחר בביתו הכלול בשטר. באם חברת ההובלה שייכת ליהודים, ישאל שאלת רב.

ה. מי שיש ברשותו בעלי-חיים הזקוקים שיאכילום חמץ בפסח, אינו יכול להסתמך על שטר המכירה

הכללית, ועליו לפנות לרב לדעת מה לעשות.

ו. באם יש לבני-הבית חמץ השייך להם באופן אישי, עליהם למכורו בנפרד, ולא להסתמך על המכירה של בעל-הבית.

ז. הנהגת חסידי רבותינו נשיאינו שלא למכור לגוי דבר מאכל ומשקה חמץ שקיבלו מהרבי, אלא אכלום ושתום לפני סוף זמן אכילת חמץ. ונתבאר בארוכה בלקוטי שיחות.

ח. מי שנוסע למשך החג למקום בו זמן איסור חמץ הפסח מקדים לבוא לפני הזמן כאן (כגון הנוסעים לארץ-הקודש ולאירופה), חשוב שיעדכן על כך את הרב, מכיוון שבזמן איסור החמץ במקום בו יהיה עדיין לא יערכו את המכירה לגוי במשרד הרבנים כאן.

ט. כמה אחרוני זמנינו סוברים שאין למכור בצק של הפרשת חלה. ויש לבערו לפני סוף זמן ביעור חמץ.

י"ד. יש מחמירים שלא למכור חמץ במדף אחד בארון או במקרר ולהשתמש בשאר המדפים.

מתי ניתן שוב ליהנות מהחמץ הנמכר לגוי?

מיד במוצאי החג, ואין צורך לחכות. מאז ומתמיד נוהגים הרבנים חברי הבד"צ לצאת באמצע ההתוועדות ב־770 כדי לקנות את החמץ מהגוי מיד במוצאי החג.

היכן ניתן ללמוד על דיני מכירת חמץ?

שולחן-ערוך אדמו"ר הזקן סימן תמח. "סדר מכירת חמץ" שבסידור אדמו"ר הזקן, ובפירוש "שער הכולל" שם (להרב לאוואוט, זקנו של כ"ק אד"ש). פסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק סימן תמח. המועדים בהלכה להרב זוין. ובספרי המלקטים בני דורנו.

הכשרת כלים לפסח

מה ואיך אפשר להכשיר?

סקירה כללית של אופני ההכשרה¹

ששת אופנים אלו מיוצגים על ידי מספרים בטבלאות למטה.

1. הגעלה² (רותחים) - להכניס את הכלי לתוך סיר מים רותחים העולים אבעבועות שנמצא על האש. אין להשתמש בכלי במשך 24 שעות לפני כן והכלי צריך להיות נקי מכל לכלוך וחלודה³. לפרטים נוספים, ראה להלן: **פרטים נוספים בדיני הגעלה**.

2. ליבון קל (שריפה קלה) - מחממים את הכלי עד כדי כך שאם שמים קש בצד השני של הדופן, הקש ישרף. במקרים מסוימים, מספיק אם הצד השני חם במידה שהיד נרתעת באופן טבעי מהחום (יד סולדת בו).

3. ליבון גמור (שריפה) - מחממים את הכלי עד כדי כך שהוא יתאדם מהחום, בדרך כלל זה נעשה עם ברנר (מבער) (באנגלית: blow torch).

4. עירוי ואבן מלובנת - יוצקים מים רותחים מכלי ראשון (מים שעדיין נמצאים בכלי שבו התבשלו)⁴ על פני⁵ הכלי⁶ תוך העברת אבן חמה⁷ או מגהץ⁸ על פני השטח⁹.

5. עירוי - יוצקים מים רותחים מכלי ראשון (מים שעדיין נמצאים בכלי שבו התבשלו) על פני הכלי.

6. לא ניתן להכשיר.

לפרטים נוספים ראה: Asktherav.com.

המובא להלן הוא רק להכשרת כלים מחמץ לפסח ולא לשאר איסורי כשרות.

מאחר שרבו הדקדוקים בהלכות הגעלה ואין הכל בקיאין בהם לפיכך ראוי ונכון שתלמיד חכם הבקי בהלכות הגעלה הוא יגעיל את הכלים.

(1) הכלים שמכשירים צריכים להיות נקיים מכל לכלוך וחלודה. כשמכשירים ע"י ליבון גמור אין צורך לנקות לפני כן, אבל רצוי לנקות ניקוי בסיסי.

(2) במקרה שהגעלה מספיקה, אפשר גם להכשיר עם ליבון קל ולחמם את הכלי עד כדי כך ששני צידי הכלי חמים כך שהיד נרתעת מהחום באופן טבעי.

כאשר יש חלודה או לכלוך או כל חשש שיש חמץ בפועל, ליבון קל חייב להתבצע באופן ספציפי כמתואר בסעיף 2.

(3) חלקי כלים שאינם ניתנים לניקוי, דורשים ליבון קל.

(4) למעשה, הכי נוח לעשות זאת עם קומקום אלחוטי חשמלי.

(5) צריכים לשפוך בזרימה ישירה ללא שום חציצה בין מקור המים למשטח הכלי.

(6) הכלי צריך להיות יבש.

(7) אמצעי זהירות נחוצים: השתמש במלקחיים, שרוולים ארוכים, ביגוד לא רופף (שיהיה צמוד יותר לגוף, כך שלא יגיע לאש) ונעליים סגורות.

(8) שימו לב והזהרו מהסכנות שבשימוש במגהץ חם הנוגע בכלי.

(9) נהוג שלא להשתמש בסיר ששימש להגעלה בפסח מבלי להגעיל אותו לאחר מכן. כדלקמן.

אופן ההכשרה ראה ברשימה למעלה בנוגע לאופן ההכשרה שכל מספר מסמל	מה מכשירים	
1 רק אם נשטף עד שנסתלק ממנו הריח לגמרי	כלי שמחזיקים בו יין שרף (אלכוהול) לקיום [לזמן ארוך]	כלי מטבח
1	סיר בישול, מחבת טיגון, ומכסיהם, וכלי בישול (לאוכלים עם רוטב או הרבה שמן)	
1	סכו"ם (מתכת)	
6	כלי חרסיה, זכוכית וכלים המצופים בזכוכית	
6	כלי אמיל	
6	כלים שאי אפשר לנקותם היטב או כלים עם סדקים	
6	כלי המתקלקל ברותחין (כלי העשוי מקרן, ידיות מודבקות וכדומה)	
10 ¹	סכין מקשה אחת עם הידית	
6	סכין שהידית קבועה במסמרים או דבק	
1	כלי מתכת	
11 ⁶	כלי פלסטיק, גומי או חומר סינטטי	
3	סיר אפייה ומכסהו (לאוכלים בלי רוטב או מעט שמן)	
6	כלי אבן	
2	אבנים שלמות (כמו משטחי גרניט)	
6	טפלון	
1	כלי עץ – לא צבוע	
12 ⁶	כלי עץ – מצופים בצבע	

(10) עדיף לקנות סכינים חדשים.
 הרבה פוסקים מזכירים זאת לגבי כל הכלים, שעדיף לקנות חדשים, במקום להכשיר.
 (11) במקום צורך, יש מקום להקל.
 (12) יש לשייף תחילה כלי עץ שיש בהם סדקים או חורים בנייר זכוכית.

4	כיוור של אמייל	כיוור
שלוש פעמים ולכסותו עם כיוור מפלסטיק ולכסות עם רשת מפלסטיק בתחתית הכיוור		
1	ברז (הצינור)	
אם אפשר להוציאו. אם אי אפשר		
5	ידיות הברז	
5	כיוור של של קרמיקה או חרסינה	
¹³ 6	כיוור של מתכת	כיריים של גז וחשמל ¹⁴
2 או 4	המסננת בפתח יציאת המים	
6	המגשים המונחים תחת הגז	
2	המבערים	
¹⁵ 2	כיריים חשמליות	
¹⁶ 3	כיריים עשויות מאמייל	
¹⁷ 6	כיריים עשויות מזכוכית	
6	החצובות	
3	הכפתורים	
להדליק האש ולכסותו בפח בעת ההכשרה	כיריים עשויות ממתכת	
¹⁸ 6		
2 או 4		

13) צריך לכסותו עם כיוור מפלסטיק ולכסות עם רשת מפלסטיק בתחתית הכיוור.

14) אם עושה ליבון גמור על החצובות, אפשר להדליק את האש לזמן מה ולכסות כל החלק העליון עם בלעך (פלטה), ואז הכל מוכשר בבת אחת.

15) יש לנקות אותם היטב, במיוחד החורים שהאש יוצאת מהם ולהחזיר ולהשאיר ולהבעיר האש למשך כשעה.

16) להשאיר בטמפרטורת החום הגבוהה ביותר עד שהאלמנט הופך לאדום.

17) לנקות היטב ולכסות בכיסוי מיוחד לפסח.

18) להסיר אותם ולנקות אותם היטב, ואז לכסות בנייר כסף וכדומה.

תנור	תנור (כולל תנור עם "continuous cleaning")	6 ראה הערה 19 לאפשרויות
	תנור עם ניקוי עצמי - Self-Cleaning oven	ראה הערה 20
מכשירים	מדיח כלים	6
	מכונת קפה קיורג (Keurig)	6
	מיקרוגל	6
	פלטת שבת (חשמלי)	ראה הערה ²¹
	בלעך של שבת	²² 3
	מיחם	ראה הערה ²³

19) עדיף לא להכשיר תנור חמץ לפסח. אם אין אפשרות אחרת, ינקה אותו היטב עם חומר ניקוי לתנורים שפוגם את החמץ הנראה לעין, ויפעיל את התנור בחום הגבוה ביותר למשך שעתיים, ויכניס בתוכו ארגז פח סגור מכל הצדדים כדי לאפות את האוכל בתוכו או לעטוף את כל האוכל פעמיים.

20) אם החום של מחזור הניקוי העצמי (Self-Cleaning oven) מגיע ל-900 פרנהייט (483 צלסיוס) יש להפעיל את התנור על ניקיון עצמי על החום הגבוה ביותר למשך מחזור שלם. הדלת צריכה להיות מכוסה בנייר כסף עבה. (תנורים עם "continuous cleaning" מבחינה הלכתית נחשבים כתנור רגיל - ראה הערה הקודמת. יש תנורים חדשים שמשתמשים בטכנולוגיית Aqualift המנקה בחום נמוך; אלו צריכים להיחשב כמו תנור רגיל - ראה הערה הקודמת).

21) אם אפשר, יש לרכוש פלטה חשמלית חדשה לפסח. אם אין אפשרות כזאת, ויש בזה צורך, יש לנקות היטב את כל הפלטה, הכבל, הדפנות והתחתית עם אקונומיקה וכדומה. לאחר 24 שעות, יש להפעיל את הפלטה לחום הגבוה ביותר למשך שעה, ואז לשפוך עליה מים רותחים. יש לכסות את הפלטה עם נייר כסף עבה. ליתר זהירות, אפשר להניח שכבה שנייה של נייר כסף או תבנית אלומיניום על הפלטה.

22) ניתן לעשות זאת על ידי הנחתו על האש למשך כ-20 דקות.

23) אין להשתמש בפסח במיחם המשמש כל השנה ללא הכשרה, בכל אחד מהמקרים הבאים:

- אם הוא קטן ואפשר להביאו להשולחן.
  - אם משתמשים בו לחימום משקאות אחרים, או אם אי פעם חימומו חלה או אוכל אחר עליו לשבת.
  - אם ניקה אותו אי פעם עם חומץ (כדי להסיר הצטברות של אבנית).
  - אם הוא נשטף עם כלי חמץ.
  - אם הוא הונח כשהוא חם על חמץ.
  - אם שפכו מים חמים מהמיחם על חמץ (למשל על אטריות או תערובת מרק חמץ), או
  - אם אחד שפך את שאריות המים החמים לכיור חמץ.
- אם בטוחים שלא קרה אף אחד מהדברים האמורים לעיל, לא צריך להכשיר את המיחם. אולם מבחינה מעשית קשה לוודא את זה במאה אחוז.
- אם הוא מפלסטיק, אין להשתמש בו, מכיוון שנהוג בדרך כלל לא להכשיר פלסטיק. אם המיחם עשוי מנירוסטה, או אפילו אם הוא מפלסטיק אבל ממש נחוץ, יש לבצע את הפעולות הבאות:
- להוציא את האבנית הקשה מהכד לפני ההגעלה.
  - יש לכסות את המיחם עם המכסה שלו בשעת ההגעלה וכדלקמן:

- מלא את המיכל במים והפעל אותו. כשהמים מגיעים לטמפרטורה הגבוהה ביותר, יש להסיר את הכיסוי. ואז לזרוק לתוך המים הרתחים אבן מלובנת [אבן שחוממה עד שקיבלה צבע אדום, או לוח מתכת רותח] כך שהמים יעלו על גדותיו והעבר ברנר (מבער-blowtorch) מעל השפה העליונה של המיכל.

איך להכין כלי מטבח לפסח

<p>4. אם יש לחשוש שיש שם פירוורי חמץ - ימכרנו</p>	<p>ארגז לחם שלפעמים מניחים בתוכו חמץ חם</p>	
<p>ינקם היטב כולל הקירות והפינות שלא יהא בהם שום חמץ שנראה לעין ויפרוס נייר על המדפים</p>	<p>ארונות שמניחים בהם אוכל או כלים צוונים</p>	
<p>לגרד ולנקות</p>	<p>כסאות וספסלים</p>	
<p>ינקם היטב כולל הקירות והפינות, המדפים והמגירות. וכן ינקה הגומי שבמסגרת סביב הדלת, וינגבם במטלית רטובה וכדומה. יפשיר תחילה הקרח במקפיא ואח"כ ינקו. נוהגים לכסות בנייר או פלסטיק את המדפים והמגירות ששמים בהם את המאכלים.</p>	<p>מקרר ופריזר (מקפיא)</p>	
<p>צריך לנקות ולהדיח היטב. לכסות את המגש עם עטיפת פלסטיק וכדומה שישאר מכוסה במשך כל הפסח.</p>	<p>כסא גבוה</p>	
<p>יכסה אותם. להחמיר, 5.</p>	<p>משטחי שיש מפורמייקה ששמים עליהם אוכל חם</p>	<p>שלחנות ושיש²⁴</p>
<p>4²⁵ יש מחמירים שלא להכשיר קוורץ ובפרט לפסח, ומכוין שכך חייבים לכסותו.</p>	<p>עץ, מתכת, אבן (גרניט, קוורץ (quartz))</p>	
<p>לנקות היטב ולכסות.</p>	<p>שולחן שלא מניחים עליו סירים ואוכלים עליו רק על גבי מפה</p>	

24 מאחר ושפיכת מים עלולה לקלקל את הארונות שמתחת לשיש, מומלץ להניח מגבת מעל דלתות הארון להגנה.

25 מספיק להעביר ברנר (מבער-blowtorch) עד שהצד השני חם במידה שהיד נרתעת באופן טבעי מהחום. המנהג המקובל הוא גם לכסות את השיש והשולחנות לאחר שמכשירים אותם. צריך גם לכסות את הקיר עד הגובה שאליו מגיעים הסירים כשהם מונחים על השיש.

פרטים נוספים על הגעלה

הכנת כלי ההגעלה

שיותר שאותו חלק לא יחזור להיות שקוע פעמיים.

אם יש חלקים שלא מצליחים להכניס אותם למים החמים, אפשר לעשות להם ליבון קל במקום.

כמה נקודות:

- עדיף שלא להגעיל ביחד כלים שבלעו חמץ ברמות שונות, כגון להגעיל ביחד כלי המשמש רק לחמץ קר וכלי המשמש לחמץ על האש.

- הכלי כולו צריך להיות במגע עם המים החמים. אם אתה משתמש במלקחיים, דאג לשחרר אותם ותפוס את הכלי בחלק אחר בשלב כלשהו במהלך ההגעלה. עדיף לשים את הכלי בסל או רשת במקום להכשיר את הכלי חלק אחר חלק בעזרת מלקחיים.

- לא לשים הרבה כלים בסל. צריך שהכלים לא יגעו זה בזה, כדי שכל המשטח יבוא במגע מלא עם המים.

- אם לכלי יש בית קיבול צריך להכניס אותו דרך צידו כך שלא ייווצרו כיסי אוויר.

- מגיעילים רק במים נקיים שלא מעורבים בשום דבר.

- אם נעשה שימוש חוזר במים פעמים רבות, החלף אותם.

- אם רוצים להשתמש בסיר שמגיעילים בתוכו לפסח והמים שהחזיק לא היו פי שישים יותר מהכלי שהכניסו והגעילו בתוכו, סיר זה צריך הגעלה. אין צורך לשפוך את המים שהוא כבר מחזיק. אלא צריך להוסיף עוד מים וכשהם מגיעים לסף רתיחה, להשקיע בתוכו אבן מלובנת או ברזל כך שהמים יעלו על שפתם. ואחר כך שוטפים במים קרים.

- אם אתה עושה הגעלה בערב פסח, הקפד לסיים לפני סוף זמן אכילת חמץ. יש הנוהגים להכשיר שלושה ימים לפני פסח²⁷.

לרחוץ ולשפשף היטב ובפרט בסדקים וחריצים, מכל לכלוך וחלודה²⁶ שיש בו ממשות. כתם, שינוי צבע או צריבה אינם מעכבים.

כל מקום שאינו רוצה או אי אפשר לנקותו מהלכלוך או החלודה, כגון סדקים וחריצים, ילבנו בליבון קל. אם לא ליבנו לפני ההגעלה אפשר ללבנו אחר כך.

ברגים, אזור שמוטבע בו השם או הלוגו של החברה, והאזורים סביב הידיות זקוקים לתשומת לב יתרה. לנקות היטב או ללבן בליבון קל.

24 שעות שלפני ההגעלה אין לשים אוכל חם בכלים או בסיר שהולכים להגעיל.

הכנת סיר חמץ להגעיל בתוכו

יש למלאות את הסיר במים ולהרתיחו. לשים בתוכו אבן מלובנת כך שהסיר יעלה על גדותיו ויוכשר.

לשפוך את המים ולשטוף את הסיר במים קרים.

למלאות שוב במים רותחים ובהם להגעיל את הכלים.

תהליך ההגעלה

כשמכניסים כלי למים הרותחים, המים חייבים לבעבע. המתן בין הגעלת כל כלי וכלי עד שהמים יחזרו לבעבע. הכלי צריך להיות שקוע לחלוטין בתוך המים אבל לא צריך להגיע לעומק הסיר.

יש להשאיר את הכלי לרגע כדי שהמים יספיקו להוציא את החמץ אך לא להשאיר לזמן רב מדי. מוציאים כשהמים עדיין מבעבעים. יש לשטוף במים קרים מיד.

כלים גדולים שאי אפשר להכניס לסיר בבת אחת אפשר להגעיל בשני חלקים ולנסות כמה

26 ניתן להשתמש בחומרים הבאים כדי להסיר חלודה: מיץ לימון, חומץ, אבקת סודה, צמר פלדה או חומר מסיר חלודה.

27 אפשר להכשיר בליבון גמור בחול המועד אבל אין לעשות כן לכתחילה שמא ישכח וישתמש בכלי לפני ליבון.

טבילת כלים: למה, מה ואיך?

א. מה המקור למצות טבילת כלים?

בפרשת מטות (לא, כג) נאמר שאחרי מלחמת מדין נצטוו בני ישראל להטביל את הכלים שלקחו בשלל (בנוסף למצות הגעלת כלים מהאיסורים שנבלעו בהם). לדעת רוב הפוסקים מצות טבילת כלים היא מן התורה.

ב. מהי מצות טבילת כלים?

כל כלי העשוי מתכת או זכוכית וכדומה, המשמש לסעודה, כלומר לאכילה ושתייה או להכנת האוכל ומשקה, שהיה בבעלות גוי ועבר לרשות ישראל, חייב בטבילת כלים לפני השימוש בכלי. כלי השכור או שאול מגוי, פטור מטבילה.

ג. מהו טעם המצוה?

המצוה היא גזירת הכתוב, אבל יש גם טעם לכך, בכדי לטהר את הכלים מטומאת העמים ולהכניסן לקדושת ישראל. והוא על דרך גר הנכנס לקדושת עם ישראל על ידי שטובל במקוה. בלקוטי שיחות מוסבר בארוכה שלפי דרך הפשט, יש בטבילת כלים מטרה אחרת (וגם מתאים עם ההסברה ההלכתית): להוציא את האפשרויות לאיסור מהכלים. זאת אומרת, אף אם בפועל מעולם לא השתמשו בכלים, מכל מקום, מכיון שהיו ברשות הגוי, יש אפשרות פוטנציאלית שהכלים יקבלו בליעת איסור. כדי להוציא את האיסור הפוטנציאלי, מטבילים אותם.

ד. האם חייבים להטביל גם כלים שמעולם לא השתמשו בהם?

בהחלט. כמוסבר לעיל חובת ההטבילה אינה קשורה להשתמשות הגוי.

ה. האם מותר להשתמש בכלי ללא טבילה באופן חד פעמי?

אסור להשתמש בכלי אפילו פעם אחד בלבד ללא טבילה. אמנם, בכלי המיועד לשימוש חד פעמי מותר להשתמש באופן חד פעמי ללא טבילה (באם מייעו אחר כך לשימוש חוזר, רצוי להטבילו ללא ברכה).

בקבוקים וקופסאות המשווקים עם מוצרי מזון - לדוגמא: צנצנת קפה - אינם צריכים טבילה עבור השימוש הראשוני עד לגמר התכולה. באם מייעדים אותם אחר כך לשימוש חוזר, רצוי להטביל ללא ברכה.¹

ו. איזה סוג כלים חייבים בטבילה?

כל כלי סעודה והכנתה. כלומר כלים שאוכלים בהם (לדוגמא: סכו"ם, קערות, צלחות, כוסות וכדומה), או כלי המיועד להגשת אוכל לשולחן. גם כלי בישול אפיייה טיגון וכדומה (סירים, מחבתות, קומקום וכדומה וגם הכיסויים שנוגעים באוכל או באידיים) חייבים בטבילה.

כל כלי הכנה לסעודה שנוגע באוכל (מקלף, מטחנה, מעבד מזון וכדומה) חייב בטבילה. באם הכלי אינו מתקן את האוכל לגמרי, כך שהאוכל זקוק עדיין לתיקון נוסף - לדוגמא: נפה לקמח, מטחנה המיועד לבשר חי, סכין לשחיטה - מטבילים ללא ברכה.

אבל כלי שאינו נוגע באוכל (לדוגמא: פותחן לבקבוקים ולקופסאות שימורים) אינו חייב בטבילה.

כלי איחסון - צנצנות, קופסאות, ובקבוקים - לקמח וסוכר וכדומה, מטבילים ללא ברכה. באם האוכל שבכלי האחסון תמיד עטוף, כגון כלי המיועד לאיחסון שקיות תה, פטור מטבילה. ויש המחמירים להטביל ללא ברכה.

באם משתמשים בכלי איחסון לצורך הגשה לשולחן חייב טבילה בברכה.

¹ ראה מה שכתבנו בזה, למי שהקשה ע"כ ממעשה רב בעת חלוקת המשקה בעת ההתוועדיות - שו"ת באתרא דרב סי' כ'קפ"ס"ב.

מפצח אגוזים – יטביל ללא ברכה.

כשלכלי יש כמה חלקים נפרדים ורק חלק מסויים של הכלי נוגע באוכל, צריך להטביל רק את החלק המסויים שנוגע באוכל.

ז. האם יש הבדל בחומר – ממה הכלי עשוי?

מתכת: בתורה, בפרשת טבילת כלים, נפרטו ששה סוגים של כלי מתכת החייבים בטבילה מן התורה: זהב, כסף, נחושת, ברזל, בדיל ועופרת. בפועל, כל סוג מתכת – כולל גירוסטה ואלומיניום – חייב בטבילה.

זכוכית: כלי זכוכית (כולל קריסטל, פיירקס, דורלקס, וקורל) חייב בטבילה מדרבנן, כיון שדומה למתכת בכך שניתן להתיכו ולמחזור.

כלי עץ, חרס, אבן, נייר – פטור מטבילה אלא אם מצופה בזכוכית או במתכת וכדומה. כלים המצופים בחומר החייב בטבילה, בדרך כלל מטבילים ללא ברכה. אם מצופים בפנים ובחוץ במתכת, והציפוי אינו עשוי לנוי בלבד – מטבילים בברכה.

המנהג שמטבילים כלי פורצלן ללא ברכה.

כלים המורכבים ממיני חייבים ופטורים מטבילה – מטבילים ללא ברכה. באם עיקר ההשתמשות במין הטעון טבילה ולא ניתן להשתמש בכלי בלעדיו, ומין זה נוגע במאכל – מטבילים בברכה. לדוגמא: קומקום חשמלי, אף שעשוי מפלסטיק, חייב בטבילה בברכה, כיון שגוף החימום הוא ממתכת. עוד דוגמא: בלנדר מפלסטיק שבו סכין ממתכת.

יש להטביל בברכה כלי מתכת שלו ידיית העשויה מחומר הפטור מטבילה, צריך להטביל גם הידיית. ויש להטבילו כולו כאחד עם הידיית.

כלי פלסטיק וניילון, וכן כלים מסיליקון, לדעת רוב הפוסקים פטורים מטבילה. ויש המחמירים להטבילם ללא ברכה.

מחבת מצופה בטפלון – מטבילים ללא ברכה.

ח. האם כלי חשמלי חייב בטבילה?

כן. ואפילו אם יתכן והכלי יופסד על ידי הטבילה. אלא שניתן להקל ולהטביל רק את כלי הקיבול ולא את החוט החשמלי. חלק הכבל הסמוך לכלי צריך טבילה. מומלץ לחכות משך זמן (48 שעות או יותר) עד שהכלי יתייבש לגמרי לפני השימוש בו.

באם יש חשש להפסד הכלי, ניתן להביא את הכלי ליהודי אומן (בעל מלאכה?) כדי שהלה יפרק את הכלי – לבטלו מתורת כלי – ויחברו מחדש, שאז הכלי נחשב כמיוצר על ידי יהודי ופטור מטבילה (ודוקא פירוק מקצועי שנעשה על ידי טכנאי, "מעשה אומן"). לא מספיק שבעל המלאכה יפרק את החוט החשמלי מהכלי.

יש המייעצים לתת את הכלי לגוי במתנה, ולקחת את הכלי מהגוי בהשאלה, ובכך לפטור הכלי מטבילה, כיון שהוא שייך עדיין לגוי. אבל אין לסמוך על עצה זו, כיון שהכלי עתיד להישאר תמיד ביד יהודי.

בטוסטר המיועד לקליית לחם, שבטוח שיופסד על ידי הטבילה, יש מקום להקל לא להטבילו, באם הטוסטר תמיד מחובר לתקע החשמלי. ומכל מקום, כדאי להחמיר וליתנו ליהודי לבטלו מתורת כלי, כאמור.

ט. מה הם דיני חציצה?

כל חלקי הכלי חייבים לבוא במגע עם המים. לכן יש להוריד כל דבר זר החוצץ בין המים והכלי, כמו חלודה, שיירי דבק, מדבקות וכדומה. באם החציצה נמצאת רק על חלק קטן של הכלי, ולא מקפידים (רוב

בני אדם וגם לא בעל הכלי) על הימצאותה – הטבילה כשרה גם ללא הורדת החציצה. מדבקות חשובות, שרוצים בדוקא להשאירן על הכלי, כגון תויות עם שם חברה (המוסיפה ערך לכלי), אינן חוצצות, זאת רק באם נמצאות על חלק קטן מהכלי.

אין להחזיק את הכלי בשעת הטבילה, כדי שלא ימנע מהמים להיכנס בין ידיו להכלי. באם מוכרח להחזיק את הכלי, יוודא שידיו מחזיקים את הכלי בצורה רופפת. גם ניתן לשנות מקום אחיזת הכלי כשהכלי במים, כך שברגע שמשנה אחיזתו יגיעו המים לכל חלקי הכלי. עצה נוספת: להרטיב ידו במי המקוה ובעוד היד תחת המים יכניס את הכלי בידו השניה לתוך היד שבמים³.

י. מה הדין בתבניות אפייה מאלומיניום?

המשתמש בהן לשימוש חד פעמי אינו צריך להטבילן. באם קונה את התבנית עבור שימוש רב-פעמי, לכמה דעות, צריכה טבילה, לפני השימוש הראשון, ללא ברכה, גם אם משתמש בהן על ידי נייר-אפייה. אבל, הרבה נוהגים להקל שלא להטבילם. וכמה פוסקים מלמדים זכות על המקילים, ובפרט כשמשתמש בזה רק על ידי נייר אפייה.

יא. מהו דין של אוכל שהונח בכלי שלא הוטבל?

האוכל לא נאסר. אבל אין לאוכלו מתוך הכלי, אלא צריך להוציאו מתוכו ולאוכלו באופן אחר⁴. הנמצא בביתו של מי שלעת-עתה אינו שומר תורה ומצוות, יש לחוש שהכלים לא הוטבלו ולכן לא יאכל וישתה מכליו (אפילו אינו חושש לבליעת איסור).

אין צריך לחשוש בביתו של שומ"צ שהכלי חשמלי לא הוטבל (או נתקן ע"י אומן ישראל וכיו"ב – ראה שאלה ח) אבל באם ידוע לו שלא הוטבל – אזי לא ישתמש בו, אבל האוכל (או שתי) שנעשה בו מותר.

יב. האם צריך להטביל כלי שיש ספק אם חייב בטבילה?

כן. ללא ברכה.

יג. סתם כלים כאן, בארצות הברית, שלא ידוע אם בית-החרושת בבעלות יהודי, מה דינם?

כלל, בבית-חרושת שבבעלות משותפת לגוי וליהודי מטבילים ללא ברכה. (ויש המברכים)⁵. באם רוב החברה שייך לגוי – יטביל בברכה.

בבית חרושת יהודי שהפועלים בו גויים – מטבילים ללא ברכה.

בספק מי הבעלים, חייב טבילה. ולא זו בלבד, אלא שכשלא ניתן לברר הולכים אחרי הרוב ומטבילים בברכה. (ויש הנמנעים מלברך).

ראוי לציין שאפילו אם הכלי נעשה בבית-חרושת של יהודים, באם נקנה מגוי הרי זה חייב בטבילה בברכה.

באם נעשה בבית חרושת של יהודי וקונוהו ממוכר יהודי באתר אמזון – אז תלוי באיזה אופן המוכר משתמש באתר, באם באופן של FBM (שאז אכן א"צ טבילה) או FBA (שאז צריך טבילה ללא ברכה).

יד. האם ניתן להשתמש במקוה שבחנות או בכל מקוה אחר?

מקוואות לגברים לפעמים פסולים לטבילת כלים. כנזכר לעיל, חובת טבילת כלים היא מן התורה וזקוקים עבודה למקוה כשירה. המקוה צריך השגחה ממומחה בעשייתו, ופיקוח בהמשך שלא נפסל באיזשהו אופן. על המשתמש במקוה שבחנות לוודא מראש שהמקוה נבדק לאחרונה על ידי רבנים מומחים.

יצוין כי המקוה בחנות שליד משרד הבד"צ וכן המקוה לטבילת כלים בסמטה ברחוב קינגסטון בין

(3) וראה אצלנו בסי' כ'קפו ס"ג.

(4) ראה הנס' אצלנו בסי' ג'שצב.

(5) ראה אצלנו בסי' כ'קפו ס"א.

קרול לקראון סט., נעשה בפיקוח רבנים מובהקים, בהשתדלות הרבנים חברי הברד"צ שליט"א, וכשר כעת למהדרין. [כמובן, שהדברים נכתבו בסמיכות לפסח שנה זו (תשפ"ד), ועל העתיד יש לוודא שה"הכשר" לא פג].

טו. מי ראוי להטביל?

איש או אשה מעל גיל מצוות. צריך שהמטביל יהא יהודי שומר שבת. בכלי החייב טבילה מן התורה, יש מחמירים שצריך להיות בדוקא גדול שהביא שתי שערות. גם קטן יכול להטביל אם גדול עומד על גביו ומעיד שהטביל כהוגן. באופן תיאורטי, אף אם הכלי הוטבל מאליו, ללא התערבות יד אדם, הרי זו טבילה כשירה. השולח את בנו או בנותיו הקטנים להטביל את כליו, זקוק לעדות של גדול שהכלי הוטבל (מומלץ לתת לילד טלפון-נייד ואחרי הטבילה יתן לגדול העומד שם לטלפן להוריו ויעיד שהוטבל כראוי). אבל בכלים החייבים טבילה מדרבנן, ניתן לסמוך על הקטן שהוטבל כהוגן. (ויש מחמירים).⁶

טז. מהו סדר הטבילה?

לכל לראש לשלם על הכלי. אין להטביל כלים לפני שקונים את הכלי לגמרי, כדי שהכלי יעבור לבעלות הקונה קודם הטבילה.

בכלי שדרוש גם הגעלה, יש להגעיל לפני הטבילה דוקא.

מכנינים את הכלי על ידי הורדת כל דבר שיכול להוות חציצה.

מחזיקים בכלי ביד ימין (ואיטר - ביד שמאל). מברכים⁷ - בכלי הטעון ברכה לפני הטבילה - "אשר קדשנו במצותיו וצונו על טבילת כלי", ואם טובל הרבה כלים: "על טבילת כלים".

בכלי הטעון טבילה שלא בברכה, כדאי להטבילו יחד עם כלי אחר הזקוק לברכה, ולהטביל תחילה את הכלי החייב ברכה.

מטבילים את הכלי כולו (ויש הנוהגים: שלש פעמים⁸) בבת אחת. אין לדבר בין הברכה עד סיום טבילת כל הכלים החייבים בטבילה. אין להטביל את הכלי לחצאין (היינו בתחילה חלק אחד ואחר כך חלק אחר). כלי המורכב מכמה חלקים - כגון מטחנת בשר - יש להטבילו בשלימותו כדרך תשמישו כשמורכב עם חלקיו, ואפילו אם כמה מהחלקים פטורים מטבילה, ולא כשהוא מפורק לחלקים. בדיעבד או בשעת הדחק, ניתן להטביל את הכלי כשהוא מפורק מחלקיו, אבל באופן זה יש להקפיד שכל החלקים יהיו מפורקים. כמובן שאם דרך תשמישו הוא להשתמש בכל חלק בנפרד, יש להטביל כל חלק בנפרד.

מותר להטביל כלי בסל או שק מנוקב, או ברשת, וינענע אותם על מנת שיכנסו המים היטב. מותר גם להניח כמה כלים ברשת זה ליד זה, אבל לא זה על זה.

יש להטביל את הכלים כשפיהם כלפי מעלה או כלפי צדיהם ולא כלפי מטה, כדי שיכנסו המים. יש לוודא שהמים מגיעים לכל חלקי הכלי, על ידי הורדת הכלי למים בצורה איטית, ולהטות את פתח הכלי קצת בצורה שהמים יזרמו פנימה בשלימות. בכלי צר יש להשוות את הכלי קצת זמן במים בכדי לוודא שהכלי התמלא במים והמים הגיעו לכל חלקי הכלי.

כלי שלכלל הדעות אינו צריך טבילה אסור להחמיר להטבילו, שמא יבוא לברך עליו.

יז. האם מותר להטביל כלים שנקנים על מנת לתתם במתנה לאחר?⁹

אין להטביל כלים שנקנים על מנת לתתם במתנה לאחר, לפני שהם עוברים לרשות המשתמש. לפיכך אין לסמוך על הטבילה הנעשית לפני נתינת המתנה. מי שרוצה בכל זאת להטביל את הכלי עבור מקבל

6 ראה אצלנו במ"מ הלכה יומית אות רג.

7 ראה אצלנו סי' ג'ח בנוגע לברכת הטבילה בימינו, ושם העלינו שאזלינן בתר רובא ואם רוב המייצרים הם גויים - אזי מברכים.

8 ראה אצלנו סי' יא'תצ.

9 ראה הנס' בלוח לפורים.

המתנה, יכוון לזכות את הכלי – ע"י אחר – עבור המקבל, ורק אז יכול להטבילו.

באם שולח כלי מלא אוכל כמתנה, כדרך ששולחים במשלוח מנות, יש מקום לומר שהקונה צריך להטבילו לפני כן. אמנם, מכיון שהדבר בספק, לכן, בכדי לצאת מידי ספק, ראוי שנותן המתנה לא יניח את האוכל ישירות על הכלי, כי אם בתוך שקית נפרדת [נייר אפייה לא מהווה הפסק בין עוגה למגוש], כך שהאוכל לא יגע בכלי. וכשתגיע המתנה לידי מקבל המתנה, יטביל המקבל את הכלי בברכה.

ומכל מקום, הרוצה להניח את האוכל ישירות על הכלי, יש לו על מה לסמוך, כיון שמעיקר הדין, נראה שפטור מטבילה, ובפרט בכלי זכוכית (שחיובם מדרבנן).

ואם רוצה בדוקא להטביל את הכלי עבור מקבל המתנה, יכול לזכות את הכלי עבור המקבל, כג"ל. וכן יש לעשות כשיש מקום לחשש שהמקבל לא יטבילו. אפשרות נוספת: אם הקונה ישתמש בו תחילה ככלי סעודה בדרך עראי יכול להטבילו בעצמו.

המקבל כלי שהנותן טבלו בלי לזכות עבודו את הכלי (כנ"ל), יטביל המקבל את הכלי בלי ברכה.

המקבל כלי מלא אוכל ומסופק אם הנותן טבלו כבר, לכתחילה יש לברר אצל הנותן כדי שיוכל לברך. באם אי אפשר לברר, יטביל המקבל את הכלי בלי ברכה.

אסור לבעלי חנויות למכור כלים החייבים טבילה בתור "כלים טובלים", כי הטבילה הנעשית על ידי המוכר לפני הקנייה אינו מועילה לקונה.

חי. האם אין צורך להטביל כלי החמץ אחרי פסח, כיון שבשטר מכירת חמץ מפורש שגם הכלים נמכרים לגוי?

בלקוטי שיחות התבאר בארוכה שאין צורך להטביל את הכלים לאחר פסח מכיון שלמרות שהגוי יכול להשתמש בכלים הרי שאין זה שכיח כלל שיעשה זאת.

יט. היכן ניתן למצוא הלכות טבילת כלים?

שולחן ערוך יורה דעה סימן קכ.

שולחן ערוך אדמו"ר הזקן סימן שכג סעיף ח. סימן תנא סעיף ע. סימן תנב סעיף כה. סימן קנט סעיף כא.

וראה סימן קסא סעיפים א–ז (דיני חציצה בנטילת ידים וטבילת הגוף).

קיצור שולחן ערוך סימן לו. ספר "טבילת כלים" להרב צבי כהן. ספר "כשרות הכלים" להרב יששכר חזן. ועוד.

חומרות והידורים: שאלות ותשובות

הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א, מרא דאתרא של קראון הייטס וחבר הבד"צ עושה לנו סדר בראש לקראת פסח, מנפץ מיתוסים ומניח הכל על שולחן החג, בחן, יחסיות ואיזונים נכונים

ראיינה: חנה שלוש; תרגום: ר' סטודניץ

הופיע בה'נשי חב"ד ניוזלטר' ניסן תשע"ד, ומתורגם ב'עטרת חי' (מוסף של 'בית משיח', לנשי ובנות חב"ד) ניסן תשע"ה

ישנם צדיקים שאמרו שמכיוון שהמצוה של פסח ניתנה לפני מתן תורה, לעם ישראל לא היו פרמטרים ברורים לגבי הקיום שלה, אבל מפאת גודל רגשות אהבתם כלפי המצוה הם גיבשו לעצמם חומרות רבות משלהם.

מלבד זאת, ישנם כמה סיבות פרקטיות לחומרות של פסח. חז"ל התייחסו למצות הפסח בצורה שונה מכל שאר המצוות בכך שהתורה עצמה מחמירה ביותר בכל מה שקשור לחמץ. התורה מספרת לנו שלא רק שאסור לנו לאכול חמץ בפסח, אלא צריכים ללכת עד כדי כך רחוק ולהצהיר שאין לנו שום בעלות על חמץ, לחפש אחר החמץ ולהשמיד אותו. והמשיכו חז"ל בצעד נוסף וקבעו שישנו חובת 'בדיקת חמץ'. מצד דרישות התורה, היה מספיק לבטל את כל החמץ שברשותנו וזה היה מספיק. אבל חז"ל קבעו ודרשו שכל אחד יחפש אחר החמץ באופן פיזי בלילה שלפני פסח, על מנת לשרוף אותו בערב פסח – למחרת. לאחר הבדיקה אנו מבטלים את החמץ במחשבתנו ומצהירים במילים שהוא הושמד ולא שייך לנו יותר. יתרה מזאת, חז"ל אוסרים אפילו 'משהו' של חמץ בתערובת כלשהי, כאשר במצוות אחרות כמות מזערית של איסור בתערובת יכולה להיות מותרת במקרים מסוימים על פי פסק של רב.

אחת הסיבות לכל הגדרות הנוספים הללו הוא שחמץ זה דבר שמותר לאכול במשך כל השנה, לעומת מאכלות אסורות שהם אסורים באכילה תמיד. מכיוון שאדם רגיל לאכול חמץ כל השנה, הוא צריך גדרים רבים כדי להזכיר ולהרחיק אותו מן האיסור. מלבד זאת, התווספו עוד איסורים על יד הרבנים במשך הזמן, כמו האיסור של קטניות לדוגמא. מאכלי הקטניות אינם חמץ, אך הרבנים האשכנזים אסרו לאכול אותם, ויש אף רבנים ספרדים שלקחו על עצמם

כבוד הרב, מהי הגישה הכללית של חב"ד לגבי חומרות והידורים של פסח?

קודם כל, בואו נעשה אבחנה בין שתי המילים הללו: חומרה והידור. חומרה זה משהו ששומרים בקפידה, ויש לו משמעות נלווית של משהו מאתגר, קשה, קשוח, וצר-עין. הידור לעומת זאת משמעותו לייפות את המצוה. ישנו 'ווארט' ישן המביא שלוש גישות שונות כלפי המצוות. דרך אחת להסתכל על המצוות היא לראותם כ-613 סגולות שבאות לתועלת האדם ובמילים אחרות 'מה אני ארוויח מקיום המצוות'. יותר גרוע מזה היא ההתייחסות אל המצוות כאל 613 בעיות שצריך להתמודד איתן, והגישה השלישית והאידיאלית כלפי המצוות היא להתייחס אליהם כאל 613 הזדמנויות להתחבר אל הקב"ה. כמובן שהדרך השלישית היא הגישה האותנטית של התורה והיא מודגשת יותר בתורת החסידות. לפי ההסתכלות הזאת, החומרה או הידור המצוה שמוסיפים לקיומה מחזקת ומגבירה את אותו הקשר שאנו יוצרים עם הקב"ה.

יחד עם זאת, כשלוקחים על עצמינו הידור או חומרה מסוימים, חשוב להבין את הרקע ההיסטורי והדיון ההלכתי הנסוב סביבו. ישנו ספר הנקרא 'שאלות ותשובות מן השמיים', שנכתב על ידי רבי יעקב ממרויש, המכיל בתוכו תשובות שקיבל משמיים על שאלות הלכתיות מסוימות. הספר דן גם בנושא הזה. המחבר כותב שמכיוון שהימנעות מחמץ בפסח הייתה אחת מן המצוות הראשונות שעם ישראל קיבל על עצמו, לכן אבות אבותינו אימצו אותה אל לבם באהבה, חיבה ורעות מיוחדים. בגלל שהייתה להם התלהבות ראשונית אדירה לקיים את המצוות הם החמירו בקיומה ביותר. היחס, תשומת הלב, והאכפתיות המיוחדים כלפי מצות הפסח רק המשיכו להתעצם במשך הדורות.

להם על מה שייסמכו". זה מעניין כי בדרך כלל צורת התבטאות כזאת ש'יש לאדם על מה לסמוך' נאמרת לגבי 'קולות' הלכתיות, לא לגבי חומרות. זאת אומרת שלאדם צריך שיהיה לו משהו לסמוך עליו כאשר הוא מקל במצווה כלשהי (צריך שיהיה לו בסיס הלכתי), אך למה צריך על מה לסמוך כשרוצים להחמיר? ה'מעדני שמואל' מביא את ההסבר הבא בשם רבי 'יעקב יוסף מאוסטרא' (וכיוון דומה מובא גם במשנה ברורה): כאן אנו לומדים הסתכלות חשובה שגם לחומרות שלנו צריך שיהיו מקור הלכתי ברור, ושיהיה לנו 'על מה לסמוך', החומרות לא צריכות להיות 'חסידות של שטות'... אי אפשר שכל אחד יוסיף לעצמו חומרות חדשות לרשימה. כל חומרה צריכה מקור הלכתי מוצק או לפחות ביסוס על מנהג של קהילה מסוימת, או מסורת משפחתית.

כמה חשובה היא האבחנה בין חומרה להלכה?

האבחנה בהחלט חשובה מכיוון שישנם הבדלים ברורים בין השניים. זהו גם אחד הסיבות שאנו אוכלים מצה שרויה באחרון של פסח (בחוץ לארץ) כפי שמובא ב"דרך פיקודיך", מצוה יב: אם אנשים יראי שמיים אוכלים מצה שרויה במשך כל הפסח, זה בוודאי מותר הלכתית. כדי לא ליצור רושם שאחרים אוכלים חמץ במשך כל הפסח, חס ושלוש, אנו יוצאים מגדרינו ביום האחרון של פסח ומורידים את החומרה הספציפית הזאת (כמובן שישנם סיבות נוספות לכך שאוכלים מצה שרויה באחרון של פסח, ולמה אנו לא נוהגים באותה צורה לגבי שאר החומרות).

מספרים על חסיד בשם ר' בנימין זאב, בנו של ר' מיכאל מזלוטשוב שהיה מחמיר ביותר בפסח וכמובן שאכל רק מצה שמורה משעת קצירה. יום אחד הוא ראה את תלמידיו משפילים יהודי שאכל מצה שמורה רק משעת טחינה. הוא נעמד ואמר: "אתם חושבים שכל-כך הרבה יהודים שלא מחמירים במצה שמורה אוכלים חמץ בפסח? חס ושלוש! בוודאי שהמצות הללו כשרות!" לאחר מכן ביקש שיביאו לו מצות שמורות רק משעת טחינה, ואכל מהם בפני כל חסידיו. מהסיפור הזה לומדים כמה צריך לשמור על הענווה ועל הכבוד לאחרים בכל הנוגע לחומרות של פסח.

ישנו סיפור נוסף עם מסר חשוב. יש גירסאות שונות לסיפור, ויש אומרים שהרבי סיפר את הסיפור פעם בהתוועדות. הסיפור הבא מלמד

את האיסור של קטניות בפסח. אפילו בזמני מחסור קשים, הרבי ה'צמח-צדק' ועוד פוסקים התייחסו אל קטניות בתור איסור חמור ממש כמו חמץ (מלבד לילדים או חולים).

חשוב מאוד לזכור ולהתמקד בעובדה שכל ההחמרות שהתווספו במשך השנים על ידי עם ישראל נעשו מתוך אהבה כלפי המצוה הזאת של פסח. בנוסף לכל מה שנאמר לעיל, ישנו גם הצד הרוחני יותר של הדברים. האריז"ל אומר שמי שזוהר ב'משהו' של חמץ בפסח ישמר מלחטוא במשך כל השנה כולה. מכיוון שהחמץ מסמל את היצר הרע והאגו, צריכים להלחם נגדו בכל הכוח (כפי שמובא בתשובה של הרדב"ז). ישנם רק שלושה דברים נוספים שהתורה אוסרת ב'משהו': כעס, גאווה, ועבודה זרה. החמץ מסמל את שלושת הדברים הללו, אך כאן טמונה מלכות מסוימת: אם עצם העובדה שאנו מחמירים בפסח מגדילה את האגו שלנו (ואנו מפתחים הסתכלות מתנשאת ומזלזלת כלפי אלו שמחמירים פחות מאיתנו) או שהחומרה מובילה לכעס בבית, הרי שאנו מפספסים את כל המטרה והחומרות שלנו נעשים לנו למכשול.

כאשר אנשים מחמירים בפסח ומגיעים לאמירת מילים כגון "כמה טורח פסח זה", מפרים בכך דין מפורש בשולחן-ערוך (אדמה"ז תס"ט, ה) מילים כגון אלו נשמעות כמו מילותיו של הרשע בהגדה "מה העבודה הזאת לכם?" המציאות היא שאנשים אכן מרגישים כך, ולכן מבטאים את ההרגשה הזו גם במילים. אדמו"ר-הזקן בשולחן ערוך מלמד זכות על האנשים הללו בהדגישו שהרשע בהגדה התכוון רק לעבודה של קרבן פסח, והיום אנשים מתלוננים על כל החומרות היתרות. אך עם כל זאת, אם אנו נופלים בפח של התלוננות אנו מחטיאים את כל המטרה.

האם זה אומר שאנחנו צריכים פחות לייגע

את עצמינו?

לא בהכרח. הסתכלות נוספת לגבי החומרות של פסח המובאת בשולחן ערוך (אדמה"ז, תמב, ל) היא ש"ישראל קדושים הם ונוהגים להחמיר על עצמן וגוררים כל החמץ הנמצא אפילו משהו... הם מקרצפים את הכיסאות והקירות למרות שלא צריך מצד הדרשה ההלכתית הבסיסית. ה'ראשונים' אומרים והשולחן-ערוך מצטט את זה שהיהודים נקראים 'קדושים' בגלל המעשים הללו והשו"ע מוסיף ואומר "יש

נדירת נדר. בפעם אחרת אמר הרבי הרש"ב לאחר מכירת חמץ "אני מאוד חושש מחומרות". זה מאוד קשה להבין, האדמו"ר הזקן מביא בשם האריז"ל שעל אדם לקחת על עצמו את כל החומרות הנוגעות לריחוק מחמץ, וגם הרבי הרש"ב החמיר על עצמו בכמה דברים בפסח, אז איך הוא אומר שהוא חושש מחומרות? אחד הדברים שלומדים מדבריו של הרבי הרש"ב אם כן, זה עד כמה חשוב לקבל על עצמינו את החומרות הללו "בלי נדר".

מלבד זאת, לא כל ההידורים מתאימים לכל האנשים. אדם צריך להכיר את מקומו ולבדוק אם החומרה הזאת מתאימה לדרגתו או לא. צריך לדון בכך עם רב או משפיע. וכשאדם מחליט בסופו של דבר לקחת על עצמו חומרה או הידור מסוים, יש לעשות זאת בשמחה ומתוך רגש של ענווה בזוכרו שאנשים רבים יראים ושלמים לא שומרים על ההידור המסוים הנ"ל. בכל מקרה, הכרחי לזכור כמה חשוב לא להמעיט בערכו של שום מנהג ישראל שמקיימים יהודים יראי שמיים אחרים.

החסיד הגדול ר' **נוטקע ממאלאסטערצ'ינא** לא אכל מצה שמורה מימיו (חשוב לזכור שפעם כל המצות היו עבודת יד, אבל רובם היו שמורים מכל מגע עם מים רק משלב טחינת החיטה ולא משעת הקצירה. היום כל המצות שהם עבודת יד הם שמורות משעת קצירה). ר' נוטקע היה אומר "אני לא יודע מתי להתחיל לשמור על ההידור הזה". כמובן שבימינו כולם מקפידים רק על מצה שמורה. החומרה הזאת נהייתה הנורמה בזמנו של הרבי המהר"ש.

מה לעשות במקרה שמישהו מרגיש לאחר מעשה שהידור מסוים של פסח שקיימו עד כה במשפחתו הוא מעבר ליכולתו?

תמיד יש את האפשרות לעשות 'התרת נדרים' אם מישהו חושב שהוא לא יכול לשמור יותר על מה ששמר עד כה. אפשר להתייעץ עם רב מורה הוראה בפועל אם יש צורך.

הרב יכול לדבר על הלכה והידור בניקיונות של פסח?

כשמנסים לפסח, יש אנשים שמגזימים בהידורים בצורה לא מתאימה. אנשים לעתים מבלבלים בין ניקיון פסח לבין 'עשיית סדר בארונות' באומרים "טוב, אם כבר אני מנקה

אותנו שלמרות כל ההשתדלות שלנו, אסור לנו לשכוח שבסופו של דבר זה בידי הקב"ה אם באמת נצליח להישמר מחמץ, וכמה צריך לסמוך עליו למרות כל ההשתדלות שלנו.

חסיד של הרבי ה'צמח-צדק', היה מחמיר ביותר בכל הנוגע לחמץ בפסח. הוא היה עושה הכל לבד, כולל אפיית המצות. הוא גם לא השתמש במים הרגילים בביתו שהביא 'נושא המים', אלא ארגן באר מים מיוחדת משלו בחצר ביתו וכיסה אותה. הוא לא רצה אפילו לאכול בביתו של ה'צמח-צדק', לכן הגיע אליו רק ביום האחרון של פסח. כשהגיע אותו חסיד ל'צמח-צדק' הרבי פנה אליו ואמר "דע לך שהיה לך חמץ בבית במשך כל חג הפסח! לך תבדוק בבאר בחצר ביתך". אותו חסיד רץ בבהלה לביתו ומצא כיכר לחם שלמה צפה על פני הבאר. מוטרד ביותר רץ החסיד בחזרה אל ה'צמח-צדק' ושאל אותו שלוש שאלות בכייה עצומה: "רבי, למה מגיע לי עונש כל-כך חמור בזמן שכה נזהרתי מחמץ? דבר שני, למה הרבי לא סיפר לי על כיכר הלחם שהיה ברשותי במשך החג אלא רק באחרון של פסח? ואיך אני מתקן את מעשיי?" הרבי ה'צמח-צדק' ענה לו כך: "קודם כל, לא ראיתי אותך במשך כל החג, לכן לא יכולתי להזהיר אותך לגבי החמץ שנמצא ברשותך. דבר שני, מה שקרה לך אינו עונש משמים אלא תוצאה ישירה של מעשיך – אתה סמכת רק על עצמך ושכחת שצריך גם סייעתא דשמיא כדי להישמר מחמץ". לאחר מכן, נתן ה'צמח-צדק' לאותו חסיד תיקון על מעשיו.

אז אם מישהו רוצה להחמיר על עצמו בפסח, מהי הגישה הנכונה?

שמחת יום טוב היא מצוה מן התורה עבור גברים, נשים וילדים. הידורים לעומת זאת, הם תוספת למצוה ולא המחויבות הבסיסית. אם פסח שם את האדם במצב רוח של תשעה באב, אין מקום להידורים. צריכים לגשת אל רב או משפיע בכל שאלה. יכול להיות שיהיו כאלה שילמדו שה'הידורים' שלהם או מה שהם קראו הידורים עד כה אין להם כל בסיס בהלכה, או במנהג ישראל. הרבי מצטט (בתיאורו את חג הפסח עם הרבי הרי"צ, 5692) את הדברים של הרבי הרש"ב שאדם לא ייקח על עצמו חומרות יתרות בפסח כדי שאדם לא יכנס למצב של

מבצעים את בדיקת החמץ לאחר טאטוא מכיוון שהמטאטא לא תמיד יכול להגיע לכל החורים והסדקים בהם יכול להיות חמץ. היום, הרבה אנשים מבלבלים את סדר העדיפויות, "טאטוא", דהיינו, הניקיונות, נעשה לדבר העיקרי והבדיקה לטפל.

דווקא על הבדיקה אנו מברכים ברכה בשם ומלכות, ואליה לא נותנים מספיק חשיבות ומקדישים לה רק את מינימום הזמן ותשומת הלב. כידוע, לאדמו"ר הזקן היה רק חדר אחד בלבד, והוא ערך בדיקת חמץ במשך לילה שלם. הרבי אמר שאנו עורכים בדיקת חמץ לאחר ערבית מכיוון שמנהגינו הוא לערוך בדיקה ארוכה מאוד, ואז אדם עלול לשכוח להתפלל ערבית. מבחינה רגשית, אפשר להבין את הרגשות הנלוות הללו לעניין הבדיקה, ובמיוחד במטבח: בדרך כלל המטבח כבר מוכן לגמרי לפסח בערב של בדיקת חמץ, ואנשים לא רוצים אפילו להכניס לשם את החמץ שבשקית של הבדיקה. בנוסף לכך, אין כמעט חורים וסדקים בבתים היום. ישנה הצעה שהרבי הרש"ב הציע לרב יעקב לנדא מבני-ברק שכדאי לאמץ. לפני שמכשירים חדר מסוים לפסח לחלוטין, הבעל יכול לערוך שם בדיקת חמץ עם נר (או פנס), בכל לילה לפני פסח, כל עוד זה בתוך 30 יום לפני החג (בדיקה כזאת נערכת בלי ברכה). בצורה כזאת, המצווה של בדיקת חמץ מחולקת ליחידות יותר קטנות, והיא נערכת יותר ביסודיות וכראוי. זה גם מוסיף משמעות עבור האישה שהיא זאת שבדרך כלל מנקה את הבית, זה מדגיש את העבודה הקשה שלה בהכנת כל חדר וחדר ולא רק את הבדיקה האחרונה של הבעל. זה גם מחזק את שלום הבית. כמובן, שיש להשאיר אזורים מסוימים לבדוק בערב פסח, שייבדקו עם הברכה.

האם צריך להכשיר וגם לכסות את השיש במטבח (ומשטחים אחרים)?

לפי ההלכה הבסיסית, אם מכשירים את השיש לא צריך לכסות אותו, ואם מכסים לא צריך להכשיר. אם כן, למה אנשים עושים את שתי הפעולות הללו למרות ששניהם אינם נצרכים? זה חלק מהלך הרוח של החומרות בפסח. סיבה אחת היא חשש שהיה יותר נפוץ פעם, במשטחים שהיו עשויים מעץ, כי השטח לא נוקה מספיק ביסודיות ופירור זעיר של חמץ אולי נותר על השיש. בנוסף לכך, חלק ממשטחי השיש נתונים

אז... אבל אם זה גורם לבעיה של ניהול זמן זה יכול להוביל לפיתוח רגשות וגישה שלילית כלפי חג הפסח. חשוב מאוד להפריד בין ניקיון פסח לסדר וניקיון של כל הבית, כפי שאומר המשפט הידוע "אבק זה לא חמץ וילדים הם לא קרבן פסח". אם רוצים לעשות סדר בארונות וכדומה אפשר לעשות זאת כל עוד מבינים שזו תוספת עבודה ואין לזה שום קשר לניקיון פסח. כפי שהסברנו קודם, אם מישהו רוצה לקיים הידור מסוים, צריך להבין שזוהי תוספת הידור שנעשית מתוך אהבה כלפי המצווה, ולא להתלונן על הקושי הכרוך בקיומה.

בימינו, ניקיון פסח הוא לפעמים הרבה יותר קשה ממה שהיה לפני כמה דורות. יש לנו בתים יותר גדולים והרבה יותר חפצים. כמו כן, אין לנו משרתים, עבדים, סבתא ומשפחה גדולה שגרה איתנו. חיוני ביותר לזכור את ההלכה שמקום שלא מביאים לשם חמץ לא חייב בדיקה. ויש לנו הגדרה הלכתית למקום כזה: אם באמצע סעודה לא הייתם קמים ולוקחים משם משהו. כמובן שבבית עם ילדים, הרבה מקומות כאלו כן צריכים בדיקה מכיוון שהילדים לא דווקא פועלים לפי הכללים הללו. אבל צריך רק לבדוק במקומות שבהישג ידם של הילדים. לא במדפים גבוהים שאין להם גישה אליהם, או מקומות כמו החדרים בהם נמצאים הדוד שמש, דוד ("בוילר") חשמלי, מוני גז וכדומה. בנוסף לכך, לפי ה'צמח-צדק', מקום שאנו מוכרים לגוי, אינו טעון ניקיון או בדיקה. דבר נוסף שחשוב לזכור: לא צריך להשמיד חתיכת חמץ שיותר קטנה מ'כזית' ושקצת מלוכללת. אם החמץ הוא יותר גדול מ'כזית' אז רק במקרה שהוא מטונף לחלוטין, זאת אומרת, מושרה באקונומיקה, אז מותר להשאיר אותו. כמובן, שכמו שהזכרנו לפני כן, "ישראל קדושים הם", ועושים מעבר למינימום ההלכתי אם הם יכולים.

אחרי כל-כך הרבה ניקיונות, אני חשה לפעמים שבדיקת החמץ שעורכים בערב פסח מיותרת....

כל מטרת הניקיונות שלנו היא בכדי שנוכל לבדוק אחר החמץ כראוי. פעם, אנשים טאטאו את הרצפה בביתם שהייתה עשויה מעפר, ב"ג ניסן, כדי להתכונן כראוי לבדיקה בלילה. אנשים בהחלט לא התחילו בניקיונות בראש חודש אדר. סבא שלי ז"ל היה אומר "ברוזהודוב (גליציה) הרימו את המטאטא ונהיה פסח". אנחנו

במקרה, מכסים את חלקי המקרה כדי להיות יותר בטוחים. בימים עברו, כשהיו מאחסנים אוכל בארונות עשויים מעץ, המהרי"ל הזהיר לכסות את הארונות הללו, למרות שהם עברו ניקיון יסודי. כיסוי באמצעות נייר כסף עלול לגרום למקרה לשבוק חיים, ובכך אנו גם עוברים על איסור חמור נוסף של 'בל תשחית'. הדבר עוד יותר חמור כאשר המקרה מתקלקל באמצע יום טוב, וביחד איתו כל האוכל שבתוכו. לאור האמור, כדאי לבחור דווקא בכיסויים מפלסטיק המיועדים לכיסוי המקרה.

בגד שכוּבס במכונת כביסה עם חומר כביסה או בגד שעבר ניקוי יבש, האם ישנו חיוב לבדוק גם את כיסוי?

מכיוון שחומר הכביסה פוסל את החמץ שעלול להיות בכיסים, לכן אין חיוב לבדוק כל כיס. זה כמובן תקף, כל עוד לא לבשו שוב את הבגד ולא הייתה אפשרות להכניס לשם חמץ חדש לאחר הכיבוס.

מה הם המנהגים המקובלים אצל חסידי חב"ד בפסח?

לא לאכול מצה שרויה הינו מנהג שהתחיל עוד בזמן המגיד ממעזריטש – וכלל הציבור החסידי נוהג בו (ויש גם יהודים שאינם חסידים הנוהגים כך). אדמו"ר הזקן כתב מענה ארוך מאוד בו הוא מסביר את השיקולים ההלכתיים העומדים מאחורי חומרה זו. הרבי כותב בהגדתו, שלא מרטיבים את המצה וגם מכסים אותה בזמן הארוחה כשהיא נמצאת על השולחן. זה המקור לכיסויי המצות, העשויים מ בד, נייר או פלסטיק. אופציה נוספת להישמרות ממצה שרויה, שהרבי לא מזכיר, היא להתרחק עם הכיסאות מהשולחן בזמן שאוכלים את המצות במקום לכסות אותם. כמו כן, לפני ששופכים מים לתוך כלי מסוים, בודקים שאין בו פירווי מצה, ובימי החג אין מעבירים את האצבעות הרטובות מעל השפתיים ב'מים אחרונים' כדי לא להרטיב פירווי מצה שעלולים להיות שם.

ישנו דיון הלכתי לגבי מצת מכונה, אם היא מותרת לאכילה בפסח או לא ופוסקים רבים אכן אוסרים אותה. חסידי חב"ד כמובן מקפידים שלא לאכול מצות מכונה, ואפילו לא לילדים. כמו כן, חסידי חב"ד נוהגים לפי הפוסקים שלא מכשירים 'משקה' לפסח. בהגדה של פסח הרבי

בספק אם בכלל ניתן להכשירם. בהלכה מוסבר, שאזור שבלע חמץ עם אש (מקור חום), לא יכול להיות מוכשר עם מים בלבד. אזורים כאלו צריכים אולי להיות מוכשרים רק על ידי ליבון, וזה יכול להרוס את כל השיש לגמרי... במקרה כזה (שלא כל-כך נפוץ במקרה של שיש במטבח) אחרי הכשרת השיש עם מים, כיסו אותו גם. בנוסף לכך, הכשרה על ידי מים אמורה להיות בתוך סיר, בכלי ראשון. העירווי מלמעלה של המים הוא בעדיפות שנייה. זוהי סיבה נוספת שאנשים מכסים את המשטח. דבר שלישי, ישנו הידור שלא לסמוך על תהליך ההכשרה מחמץ בשום משטח או כלי, ולקנות כלים ומכשירים מיוחדים לפסח. השולחן ערוך מציין קניית סכינים חדשים, וישנם אנשים שמיישמים את אותה הוראה לגבי כל הכלים ומכסים את המשטחים/הדלפקים.

עכשיו ניתן לשאול, אם כבר אנחנו מכסים את השיש, למה להכשיר אותו? אז קודם כל, ישנה הלכה שכלים שהם חמץ צריכים להיות במקום סגור ונעול, לכן לא מספיק רק לכסות את השיש, אלא צריך גם להכשיר אותו. סיבה נוספת היא שלעתים הכיסוי זז או נקרע ואז נכנסים לבעיה של חמץ. סיבה שלישית, החום שמגיע מלמעלה יכול לעתים לחדור את הכיסוי אל תוך החמץ למטה, ולעלות בחזרה אל משטח הפסח שלנו. זה במיוחד בעיה הלכתית אם המשטח נרטב מלמטה. לכן, כדי להיות בטוחים יותר אנשים רבים גם מכסים וגם מכשירים את השיש.

מה לגבי הקירות שליד התנור? אחרי שניקו אותם היטב, האם הם צריכים גם כיסוי?

אין ממש סיבה לכסות את הקירות, מכיוון שאנחנו לא אוכלים מהקירות... אבל מי שרוצה לכסות את הקיר יכול. במקרה של חשש שסיר רותח נגע בקיר ואז סיר של פסח רותח גם יגע באותו מקום, יש מקום לומר שצריך לכסות את האזור.

לאחר שהמקרה והפריזר עברו ניקיון יסודי, צריך לכסות את המדפים והדלת? אם כן באיזה חומר הכי כדאי להשתמש?

ישנה סיבה פרקטית אמיתית לכסות את מדפי המקרה מכיוון שמאכלי חמץ ממש מאוחסנים שם. מכיוון שהחמץ אסור ב'משהו', ומכיוון שמאוד קשה לנקות כל סדק קטן

לימון שחטנו בעצמינו?

אפשר, רק צריך לוודא שהסכין יבש לגמרי. כמו כן, כדאי שהצלחת והסכין יהיו חד פעמיים כדי שלא תהיה בעיה בשטיפת הצלחת לאחר האכילה. כדאי לזכור שלא כולם יכולים להיזהר בדברים הללו.

מהו מנהג חב"ד לגבי בישול מי-סוכר לפני פסח?

ישנו מנהג של האדמו"רים שלא לאכול סוכר בפסח, אבל לא כל החסידים לקחו זאת על עצמם. למעשה, הרבי הרש"ב לא היה מרוצה מכך שמחקים את הנהגתו בנושא זה. המקור לחומרה זאת הוא דין בשולחן-ערוך שבו כתוב לא לאכול סוכר בפסח מפאת החשש (שהיה מצוי באותם ימים) לבלבול עם קמח. ישנם פוסקים רבים שאומרים בבירור שסוכר שבתהליך יצור שלו השגיוח שיהיה כשר לפסח, מותר לשימוש. אף על פי כן, הרבי'ים שלנו, החליטו לאמץ את החומרה הזאת, שלא לאכול סוכר בכלל בפסח, גם בימינו. אמנם לא נוכל לדעת את הסיבה האמיתית לכך, אך כדאי לציין שישנם מקורות הלכתיים מהימנים המזכירים חומרה כזאת גם בימינו. ישנם חוגים מסוימים שלא משתמשים בסוכר גם אם יש לו השגחה לפסח. כששאלו את הרבי למה המנהג הזה לא כתוב בספר המנהגים הוא השיב שהתשובה לכך היא (בין השאר) שהוא לא בטוח אם זה מנהג רק של הרבי'ים או מנהג השייך לכולם. לאחר מכן הרבי אמר שאם מוודאים שהסוכר כשר לפסח, אפשר להשתמש בו.

יש משפחות שנוהגות לבשל את הסוכר עם מים לפני פסח, אבל זה לא כתוב במקורות שלנו בתור מנהג חב"ד רשמי. ויש הרבה הנמנעים מלהשתמש בסוכר לחלוטין, בגלל מנהגם של האדמו"רים. הרעיון העומד מאחורי בישול הסוכר עם מים לפני פסח הוא כדלהלן: ניתן לבטל חמץ במקרים מאוד מסוימים (שלא ניתן לפרט בכתבה זו) לפני פסח. לעומת זאת, במשך החג החמץ לעולם לא יוכל להתבטל, אפילו בשישים. אם קרקר או חתיכת מצה מוחממת התערבבה בטעות עם עוד חתיכות של מצה לפני פסח (תערובת הנקראת 'בש ביבש') הוא לעולם לא יתבטל לגמרי כי כשפסח מגיע החתיכה עדיין תעמוד בפני עצמה וכביכול תכריז 'אני כאן'. הרעיון הזה נקרא בהלכה 'חוזר וניער'.

מזכיר שלפי מנהגינו משמיטים קינמון וג'ינגר (זנגביל) מהחרוסת בגלל החשש לחמץ. אם אדם מגדל ומפקח עליהם בעצמו שיהיו נקיים מחמץ, מן הסתם אותם רכיבים יהיו מותרים לאכילה בפסח.

מה בדיוק נחשב למצה שרויה?

באחת מתשובותיו של רבנו הזקן (שהיה אגב, אחד הפוסקים הראשונים שדן בנושא מצה שרויה), הוא מציין שמצה שרויה הינה מצה שבאה במגע עם מים. בנוגע למצה שבאה במגע עם מי-פירות, אדמו"ר הזקן כותב 'פשיטא', ברור שלא צריך להחמיר בזה. גם הרבי כותב בהגדה שלו שמצה שרויה הינה מצה שבאה במגע עם מים או עם נוזל המכיל מים.

הרבי הרש"ב כל-כך החמיר לגבי מצה שרויה, שהוא השתמש רק בכף לאכילה ולא במזלג. הוא חשש שחתיכות המצה שבפיו יבואו במגע עם מים שעל המזלג! הוא גם ניגב מסביב לפה, לאחר כל ביס. אפשר אולי להסביר את המנהג הזה שעם כף הרבה יותר קל לוודא שהיא 100% נקיה, לעומת מזלג שקשה יותר לנקות אותה. ולמרות זאת, הוא בקושי אכל מרק במשך החג, מתוך חשש למצה שרויה.

ומצד שני, אנו יודעים שהרבי הרש"ב אכל מצה עם חלב. הרבי הרי"צ כותב בשיחותיו על 'חלב שמור', זאת אומרת, חלב שהשגיוחו עליו מזמן החליבה לוודא שלא הוסיפו לו מים. בימינו, רבים לא יאכלו מצה עם חלב או עם נוזלים אחרים מכיוון שהם לא יכולים להיות בטוחים שלא הוסיפו להם מים. יש כאלה שלא יאכלו מצה יחד עם מאכלים שהם בטוחים שהם ללא תוספת מים, רק כדי לא לבלבל את הילדים או אנשים אחרים, או שהם פשוט לא רוצים מצה על השולחן בכלל. גם ישנם פוסקים אחרים המחמירים במי-פירות כמו במים, כך שיש מקום להחמיר בכך ולא להרטיב את המצה גם עם נוזלים אחרים שלא מכילים מים, ואכן יש משפחות הנוהגות כך.

לגבי חינוך הילדים, הרבי מבחין בין מצת מכונה לבין מצה שרויה. הוא אומר לא להביא לילדים מצת מכונה בשום מצב, ולעומת זאת במצה שרויה ניתן להקל עבורם. אך כפי שמבואר בשיחות הרבי, יש לחנך ילדים שהגיעו לגיל חינוך, לא לאכול מצה שרויה.

אז ניתן לאכול מצה עם אבוקדו המכיל מיץ

פירות וירקות מרוססים בחומרים שונים. כל פרי או ירק שאי אפשר לקלף אותו או לא אוכלים בפסח. ואכן, פוסקים בני זמננו מתירים אפילו בשנת שמיטה, (כאשר יש לפירות וירקות קדושת שביעית ואסור לבזבז שום חלק מהפרי) להסיר את הקליפה בפסח.

הרב יכול להסביר את המנהג לייחד סכינים מיוחדים לקילוף וחיתוך, ולהרחיק אותם משאר כלי המטבח?

הדבר דומה לבישול ביצים בסיר מיוחד (מנהג המוזכר ב'אשל אברהם') מכיוון שהם מתבשלים בקליפתם, אך אני לא יודע אם אפשר באמת להסביר את המנהג הזה מכיוון שהסכין המיועד לקליפות בדרך כלל נוגע בסופו של דבר בפרי עצמו. אף על פי כן, אם יש לאדם מסורת משפחתית בעניין הזה, לא צריך לזלזל בו מכיוון שהיו גדולי ישראל שנהגו כך. יכול להיות שהסיבה לזה הייתה ליצור אבחנה ברורה בין הפירות והירקות לבין הקליפות.

ומה לגבי חסה? אי אפשר לקלפה אבל למרות זאת אנו אוכלים אותה בליל הסדר (אחרי שטיפה, בדיקה, וייבוש). האם אפשר לאכול אותה גם במשך שאר ימי החג אם נשטוף אותה היטב?

באופן תאורטי מותר לאכול חסה בפסח אם מסירים את השכבה החיצונית של העלים ושוטפים ובודקים אותה היטב. זה עניין של מנהג משפחתי. עצם העובדה שאוכלים חסה בליל הסדר לא סותרת את המנהג של אלו שלא אוכלים חסה בשאר ימות החג מכיוון שבלייל הסדר ישנו מצוות מרור, ומקיימים אותה על-ידי החסה. בדומה לכך היו צדיקים שנמנעו מלאכול מצות בשאר ימות החג חוץ מבליל הסדר (בסופו של דבר החשש הכי גדול לחמץ נמצא במצה עצמה...) ובכל זאת – אף אחד לא ימנע מלאכול מצות בליל הסדר... ויש פוסקים שלא היו בעד החומרה הזאת.

כדאי לציין שלעתים אנשים סותרים את עצמם בנוגע למנהג של קילוף פירות וירקות. מצד אחד הם מקלפים הכל לפני פסח, אפילו עבור בישול ומצד שני שותים מיצים ויין העשויים מפירות לא מקולפים. (ניתן להשיג מיצים מפירות מקולפים). הרעיון הוא כמובן שלא להפסיק לקלף בפסח, רק לא להיות

ישנו סוג נוסף של תערובת הנקרא בהלכה 'לח בלח', המתייחס לשני מרכיבים שונים, אחד חמץ ואחד כשר לפסח, שהתערבבו עד כדי כך שלא ניתן להפריד ולהבחין ביניהם לעולם. במקרה כזה, החמץ מתבטל בשישים לפני פסח, מכיוון שהוא לעולם לא יעמוד בפני עצמו בתור מאכל חמץ. בדיוק מפני הסיבה הזאת, המצות תמיד נאפות לפני פסח, כי במקרה שישנו חלק מהחיטה שהנביטה (דבר שמחמץ חלק מן הקמח) הוא יתבטל כשכל הקמח יתערבב יחד, בתור יחידה אחת במצה האפויה.

עכשיו נחזור לנושא הסוכר. לאחר שהסוכר נבדק שהוא לא מכיל חמץ, ומבשלים אותו עם מים, גם אם יש חתיכה מזערית של חמץ בסוכר – לעולם לא נוכל להפריד אותו משאר הרכיבים הכשרים לפסח. בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הוא כותב לגבי ביטול חמץ בתערובת של 'לח בלח', שאם אדם רוצה הוא רשאי להחמיר על עצמו שלא לסמוך על הביטול הזה, למרות שהוא 'לח בלח', אבל לא להחמיר על אחרים בעניין.

למסקנה, אין מנהג חב"ד רשמי כלפי שימוש בסוכר בפסח.

אם מאכל נופל על הרצפה, האם ניתן לטווף ולאכול אותו? ומה לגבי סכ"ס וכלי פסח – אם הם נופלים על הרצפה האם צריך לחכות עד פסח הבא בכדי להשתמש בהם שוב?

ישנו מנהג נפוץ (אם כי לא מנהג רשמי) אצל חסידי חב"ד (ולא רק) שלא להשתמש במאכל אם הוא בא במגע עם הרצפה. וכנ"ל לגבי כלי מטבח. אם יש צורך, מותר לטווף ולהשתמש מיד בכלי שנפל על הרצפה, אין בזה שום בעיה הלכתית. למרות זאת, המנהג הנפוץ הוא לשים בצד את הכלי ולא להשתמש בו עד פסח הבא. בעוד המנהג הזה לא מוזכר בהלכה באופן ברור, ניתן למצוא לו אסמכתא מסוימת במקורות הלכתיים מהימנים, והוא דומה מאוד למנהג של קילוף פירות וירקות.

האם זה מנהג חב"ד לקלף את כל הפירות והירקות בפסח?

אין שום מקור הלכתי לקילוף פירות, אך יחד עם זאת זהו מנהג חסידים מקובל ויש גם אחרים שנוהגים כך. זה בדיוק אותו דבר כמו לא לאכול מאכל שנפל על הרצפה. יכול להיות שדווקא בימינו המנהג הזה יותר רלוונטי מכיוון שהרבה

הרחק מחמץ. כמו כן, מותר להשתמש בסידורים שמשמשים בהם במשך השנה, כל עוד הם לעולם לא היו בשימוש על שולחן האוכל, ובדקו אותם היטב לפני פסח לוודא שאכן אין בהם חמץ. כדאי לציין שהרבי דיבר על קניית סידורים חדשים לילדים לכבוד החג, בכדי לשמח אותם.

האם מותר להריח חמץ בפסח?

אסור להריח חמץ בפסח, גם אם הוא שייך לגוי, אלא אם כן אין לאדם ברירה אחרת, והדבר נעשה ללא כוונה. אדמו"ר הזקן כותב את ההלכה הזאת בפירוש בשולחן-ערוך שלו. בנוגע לריח של בושם, ישנם שיקולים וגורמים אחרים שניתן להביא בחשבון ולהקל בזה.

האם מותר לכבס בחול-המועד?

התורה מצווה עלינו להתרחץ ולכבס את בגדינו לפני החג כדי שניכנס לחג נקיים, ולא במצב של 'מנוול'. 'השולחן-ערוך' אוסר לכבס בחול-המועד אפילו על-ידי גוי כדי שנקפיד להיכנס לחג עם בגדים נקיים. היוצא מכלל זה הם בגדי ילדים שמתלכלכים בתדירות גבוהה. אפשר לכבס עבורם ללא הגבלה, מכיוון שגם אין הגבלה לכמות הבגדים שהם עלולים ללכלך ביום... עבור ילדים יותר גדולים, שאינם מלכלכים את עצמם בתדירות גבוהה, מותר לכבס עבורם רק מה שהם צריכים לאותו רגע, ולא מה שהם עלולים להצטרך בעוד כמה ימים. אין צורך לקנות בגד לכל יום לכל ילד רק בכדי להימנע מלכבס עבורם. לעומת זאת, עבור מבוגרים עדיף לקנות בגד חדש בחול-המועד אם מתעורר הצורך מאשר לכבס בגד מלוכלך.

האם נשים ובנות צריכות ללבוש בגדי יום טוב בליל הסדר, או אפשר גם חלוק של שבת? האם זה מספיק מכבד את החג?

כל עוד, החלוקים הולמים ומיוחדים ליום-טוב, וכמובן צנועים לחלוטין - אין שום בעיה ללבוש אותם בליל-הסדר. צניעות והתאמה לחג הם שיקולים ראשיים בסדר עדיפויות של בגדי נשים בבית. אין שום הלכה שאומרת שצריך ללבוש 'בגדי-חוף' בתוך הבית בשבת ויום טוב.

למה אנשים נמנעים מלאכול אוכל מעובד בפסח? האם זה קשור למנהג שלא לאכול מחוץ לבית?

המנהג שלא לאכול בבתי אחרים בפסח הוא מנהג שמוזכר במקורות רבים, כולל כתבי הגאון

ביקורתי כלפי אחרים שאינם מקלפים כי מבחינה הלכתית אין שום בעיה עם הקליפות מצד עצמן.

מה עושים במקרה שאישה מתחנתת עם אדם שפחות מחמיר ממנה בפסח, האם היא צריכה לשמור על החומרות איתם גדלה? ומה לגבי אישה שמתחנתת עם אדם שיש לו יותר חומרות ממנה ולכן הוא לא רוצה לאכול אצל הוריה בפסח?

למעשה, כל הפוסקים מסכימים שאישה צריכה לנהוג לפי בעלה לאחר החתונה בין אם הוא מחמיר יותר ובין אם הוא מקל יותר. אם הבעל פחות מחמיר, אזי מותר לאישה להמשיך לשמור על החומרות בהם התחנכה כל עוד בעלה לא מתנגד לכך. אם יש ביניהם סכסוכים סביב הנושאים הללו בני הזוג צריכים להתייעץ עם רב או משפיע מנוסים. בנוגע לחומרות באופן כללי, חייבים לקחת בחשבון כיצד הם ישפיעו על שלום הבית. משפחה שלמה יכולה להתפרק חס ושלום, בגלל חוסר כבוד והערכה אחד כלפי השני, ולא בגלל חילוקי דעות על רקע דתי. עם כל זאת, כדאי לציין שהראיון הזה נכתב עבור עיתון לנשים, אם יש גברים שקוראים את הכתבה הזו, עליהם לחשוב היטב, ולהתייעץ עם משפיע או רב לפני שהם מתעקשים על חומרות מסוימות ולקחת בחשבון את השיקולים הבאים:

האם זהו מנהג אמיתי ממקור מוסמך?

האם זה יגרום לאישתו 'לזעוק אל ה' מרוב עבודה קשה?

האם הוא מציג את הדברים כהצעה יחד עם מקום לשמוע את דעתה? זאת אומרת לא "אני מתעקש על כך", אלא "הדבר הזה מאוד חשוב לי, אני מקווה שזה לא יהיה לך קשה מדי"?

האם הוא בטוח שהוא מחמיר ומקפיד על עצמו באותה מידה שהוא דורש ממנה?

ישנם משפחות המהדרות להשתמש במי-מלח ומיץ לימון במקום סבון כלים בפסח. אם ישנו בעל שרוצה להנחיל את ההידור הזה בביתו - אולי הוא גם ישקול לשטוף את הכלים והסירים בעצמו.

האם צריכים לקנות סידורים חדשים לפסח בכל שנה?

אין צורך לקנות סידורים חדשים בכל שנה כל עוד הסיידורים של פסח משנה שעברה אוחסנו

שהיו גרגרי חיטה, בסביבת חוות העופות שמהם לקחו את ה'שמאלץ', זאת אומרת שמשתמשים במוצר שבכלל אינו מגיע מסביבה נקיה מחמץ. לכן אלו הנוהגים להשתמש ב'שמאלץ' צריכים לוודא שהוא ללא חשש גרגרי חיטה. למעשה, משפחות רבות נוהגות לטגן את ה'שמאלץ' לפני פסח, וישנם גם כאלה, שעושים זאת עם כל העופות שקנו לחג. זאת על מנת לבטל כל גרגיר של חמץ שעלול להיות שם (כפי שהסברנו קודם לכן בנוגע לבישול סוכר).

הרב יכול להרחיב לגבי השימוש ב'שמאלץ'? עד כמה חשוב להשתמש בו במקום שמן?

בשולחן-ערוך שלו, אדמו"ר הזקן מתיר את השימוש בשמן, כך שיש כאן עניין של חומרה או הידור. זה קשור להחמרה לגבי מוצרים מעובדים: ישנם אנשים רבים שלא רוצים להשתמש באוכל מעובד. ישנם כאלה שמשתמשים רק במינימום ההכרחי של מוצרים מעובדים, וישנם כאלה שמחשיבים את השמן למוצר הכרחי שכזה. מלבד זאת צריך להתחשב בעובדה שמאכלים מסוימים הם יותר מעובדים מאחרים.

אדמו"ר הזקן מציין בשולחן-ערוך שלו ששמן העשוי מקטניות אסור לשימוש. ישנו דיון בפוסקים אם צריך לאסור שמן שלא עשוי מקטניות כמו שמן שעשוי מקטניות כדי שאנשים לא יתבלבלו בין השניים. אדמו"ר הזקן מציין בבירור שלא צריך לנהוג כך. לפני הנשיאות הרבי נשאל באיזה שמן אנ"ש משתמשים בפסח, והרבי ענה (מובא באגרות-קודש, חלק כא, אגרת ז'תתמב): "אנ"ש אוכלים בפסח שומן נוטאלא" (נוטאלא זה שם של חברה). ישנם אנשים שלהם מסורת משפחתית שלא להשתמש בשמן, אבל אי-אפשר לומר שזה אסור.

האם כדאי להימנע ממוצרי חלב בפסח?

ישנם אנשים שנמנעים מלאכול מוצרי חלב מכיוון שהם מחשיבים אותם למאכלים מעובדים. בנוסף לכך, ישנו דיון הלכתי בנושא של חלב שנחלב מפרות שאכלו חמץ בפסח. במיוחד אם הם נחלבו תוך 24 שעות מהזמן שהם אכלו את החמץ. היום הנושא הזה לא רלוונטי מכיוון שהחלב שאנו קונים בחנויות עשוי מחלב שנחלב לפני פסח. בנוסף לכך, במחלבות רבות בהם משגיחים שיהיה 'חלב ישראל' מפסיקים להאכיל את הפרות בחמץ תקופה מסוימת לפני

הספרדי הרב חיים פאלאג'י (שנפטר לפני כמעט 150 שנה). חלק מקשרים את המנהג הזה לקורבן פסח שרק 'חברים' שהיו 'מנויים' מראש יכלו לאכול מהקרבן של כל קבוצה. כתוב בגמרא אפילו שכל אחד הביא סכין משלו! מנהג חב"ד הנפוץ עוד מימי אדמו"ר הזקן הוא לא להציע לאורחים אוכל בפסח (כפי שמובא ב'יום-יום'), אלא לתת להם לקחת לבד. הרבי הרי"צ מסביר שאין להפעיל לחץ על אורחים מכיוון שאולי יש להם הידורים משלהם. ייתכן ואדם יהיה מוכן לאכול אצל משפחה אחת, ולא אצל השניה ואיננו רוצים להעליב אף אחד. הרבי פעם כתב למישהו שלא מומלץ לנסוע מהבית בפסח בגלל שקשה להדר בבית של מישהו אחר. יחד עם זאת, ראוי כמובן למצוא תמיד את האיזון הנכון, ולא להחמיר שלא במקום.

בכלל, חשוב לזכור, שפסח הוא חג משפחתי, זמן בו אנשים נמצאים בבית. יתרה מזו, המצוה של "והגדת לבנך", חובת האב ללמד את בנו על פסח, מושגת ביתר קלות דווקא כשנמצאים בבית.

השאלה אם לאכול מחוץ לבית מורכבת כמו השאלה אם לאכול אוכל מעובד או לא (תלוי במוצר ובהכשר). מצד אחד, אוכל מעובד הוא לא רק נעשה מחוץ לבית; הוא גם מעובד בסביבה מסחרית. באופן תאורטי, במאכלים מסוימים, אם הם מעובדים, יכולים להתעורר שאלות הלכתיות רציניות של תערובת חמץ, במיוחד במפעל שלא כשר לפסח במשך כל השנה.

כששאלה הלכתית מתעוררת לגבי אוכל ממפעל, הרב צריך לפסוק לפי הדעה המקלה יותר בכדי למנוע הפסד כספי לחברה. כמובן, שהנושא הזה הוא רלוונטי במידה שווה או אפילו יותר, לאלו המשתתפים בסמינרים של פסח בבתי מלון שונים. הכשרת מטבח בבית מלון הינו תהליך מסובך וצריך רמה גבוהה מאוד של ערנות והשגחה בכדי שהכל באמת יהיה כשר לפסח כמו שצריך.

לעומת זאת, ישנם מוצרים המיוצרים במפעל שהם כל-כך נקיים שכמעט ואי-אפשר להסתבך איתם. למעשה, לפעמים לגירסה הביתית ישנם פחות סיכויים להיות כשרה לפסח מאשר לגירסה המסחרית. דוגמא אחת למוצר כזה, הינו ה'שמאלץ' (שומן תרנגול לא מעובד) לעומת בקבוקי השמן שמיוצרים במפעל. ייתכן מאוד

אשתו ואת ילדיו ביום טוב. הוא מקיים זאת על-ידי קניית בגדים ותכשיטים לאישתו וממתקים לילדים. הרבי המליץ גם על קניית הגדות חדשות ויפות עם תמונות מרהיבות לילדים. זוהי גירסה רוחנית וחסידית יותר של קניית ממתקים לילדים.

אנו מאחלים אחד לשני "פסח כשר ושמח", וצריכים להבין שהחג שלנו צריך להכיל את שני המימדים הללו. הוא צריך להיות כשר במאה אחוז, והוא צריך גם לגרום לנו לשמחה אמיתית. אם אנו משקיעים יותר מדי בתחום אחד, זה עלול לבוא על חשבון השני. הסוד הוא למצוא את האיזון הנכון בין שניהם.

במציאות הטבעית, זה כמעט בלתי אפשרי להימנע מ'משהו' חמץ בפסח. הסיבה היחידה שאנו מצליחים בכך היא שה' מספק לנו מידה מרובה של סייעתא דשמיא על-ידי המלאכים (כפי שמובא בספר 'אור-לשמיים', פרשת צו). כל החומרות שאנו מקפידים עליהם מהווים את ה'כל' לזכות בסייעתא דשמיא המיוחדת הזאת.

שה' ייתן לנו פסח כשר ושמח באמת, ושנזכה לכרוך את המרור והמצות יחד עם בשר הכבש של קורבן הפסח, בביאת משיח, תיכף ומיד ממש!

פסח. ולמרות זאת, ישנם כאלה שממשיכים במנהג שלא להשתמש בחלב, למרות השינויים שישנם היום. כפי שהזכרנו קודם, כתוב בשיחות שהרבי הרש"ב שתה חלב בפסח.

האם אפשר או רצוי לתת לילדים אוכל מעובד?

ישנה אבחנה בהלכה בין ילדים למבוגרים, ואיננו צריכים דווקא להחמיר עם הילדים ולגרום להם לאי-נוחות באותה מידה שנחמיר עם מבוגרים. כמובן, שלא ניתן להם מצה שרויה לכתחילה, זה טוב עבור החינוך שלהם, ושיעור ב'אתכפיא' ו'ביטול', כאשר אינם מקבלים את כל סוגי הממתקים והמאכלים שהם רגילים לאכול במשך השנה. אז מה נותנים להם? התשובה לכך משתנה בין משפחה למשפחה ולרגילות. בו בזמן שאנו לא רוצים לספק לילדים את כל רצונותיהם, אנו גם לא רוצים למנוע מהם יותר מדי דברים, ולהביא אותם למקום בו הם ימרדו חס ושלום. כשמנסים להגיע לכלל החלטה לגבי חטיפים לילדים, כדאי שאנו המבוגרים נשאל את עצמינו 'למה בכלל אנחנו צריכים לאכול את כל האוכל הלא בריא הזה?'

כמה מילים לסיום?

השולחן-ערוך דן במצות שמחת החג שהיא מדאורייתא, ומסביר שהבעל צריך לשמח את

קיצור דיני שכחה וטעות ראש חודש ניסן תשפ"ד

הדין	נזכר/ה	טעות
ראש חודש		
תפלת העמידה - ערבית, שחרית, ומנחה		
חוזר ל"יעלה ויבוא" וממשיך "ותחזינה"	קודם שאמר "השם" בחתימת הברכה	שכח ¹ ולא אמר יעלה ויבוא
אומר יעלה ויבוא קודם מודים בערבית : אינו חוזר ²	לאחר "המחזיר שכינתו לציון" קודם "מודים"	
חוזר ³ לרצה ⁵ בערבית : אינו חוזר ²	קודם ססיים ² "יהיו לרצון" השני ³	
חוזר ⁷ לראש התפילה ⁸ בערבית : אינו חוזר בשחרית, לאחר שהתפלל מוסף : אינו חוזר	לאחר "יהיו לרצון" השני ⁶	
חוזר ל"ותחזינה"	קודם שאמר "ברוך אתה השם"	אחר "יעלה ויבוא" אמר "ובנה ירושלים" ¹
מסיים "המחזיר שכינתו לציון"	לאחר שאמר "ברוך אתה השם"	
חוזר ל"רצה" ⁵	לאחר שחתם "בונה ברחמי", כל זמן שלא ססיים ² "יהיו לרצון" השני ³	
חוזר ⁷ לראש התפילה ⁸	לאחר "יהיו לרצון" השני ⁶	
תפלת העמידה - מוסף		
חוזר ל"ראשי חדשים"	קודם שאמר "השם" בחתימת ברכה האמצעית	אמר "אתה יצרת"
אומר "למדני חוקיך" וחוזר ל"ראשי חדשים"	לאחר שאמר "השם" בחתימת ברכה האמצעית	
אינו חוזר ⁹	לאחר ססיים ברכה אמצעית	

הערות

1. וכן הדין אם מסופק¹.
2. ואפילו כבר אמר שם השם ("ה' צור") פוסק באמצע הפסוק וחוזר לרצה².
3. ואם התחיל אלקי נצור ושמע קדושה עונה. ועכ"ז אח"כ חוזר לרצה².
4. טעה ואמר יעו"י וסיים ותחזינה עינינו וכו' יצא³.
5. אם נזכר לאחרי שאמר השם לפני חתימת "הטוב שמך" או "המברך את עמו ישראל בשלום", אומר "למדני חוקיך", וחוזר ל"רצה".
6. והסיח דעתו מלומר תחנונים.
7. וצריך להמתין כדי הילוך ד' אמות לאחר שאמר "יהי רצון . . שיבנה וכו'".
8. בשחרית אם כבר סילק התפילין – נכון שיניחם שוב¹.
אם נזכר כשהגיע זמן תפילה שלאחריה מתפלל פעמיים שמונה עשרה, ראשונה לחובה ושנייה לתשלומין (ואפילו במוצאי ר"ח). אבל אם שכח יעלה ויבוא בשחרית וכבר התפלל מוסף, אינו מתפלל תשלומין. ואין תשלומין אלא בזמן תפלה הסמוכה לה אבל לא בשעה שאינה זמן תפלה. ראה פרטי דין זה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' כה'תשנ.
9. ולפני שמתפלל שנית מותר להפסיק³.
אם חתם "מקדש ישראל וראשי חדשים". וכדאי שיכוון וישמע מהש"ן ויצא ידי חובתו. ואם חתם "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים", אם נזכר תוך כדי דיבור – אומר "מקדש ישראל וראשי חדשים" ויצא. אבל אם נזכר לאחר כדי דיבור – חוזר ל"ראשי חדשים".

טעות	נזכרה/ה	הדין
התפלל מוסף לשלש רגלים	קודם שאמר "השם" בחתימת ברכה האמצעית	חוזר ל"ראשי חדשים"
	לאחר שאמר "השם" בחתימת ברכה האמצעית	אומר "למדני חוקיך" וחוזר ל"ראשי חדשים"
	לאחר שסיים ברכה אמצעית, קודם שסיים ^{10, 11} "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ל"ראשי חדשים" ¹²
	לאחר "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ⁷ לראש התפלה
התפלל ברכות אמצעיות של חול	קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "חונן הדעת"	חוזר ל"ראשי חדשים"
	לאחר שסיים ברכה אמצעית, קודם שסיים ^{10, 11} "יהיו לרצון" השני ¹¹	אם לא הגיע מנחה: חוזר ל"ראשי חדשים" אם כבר הגיע מנחה: מסיים התפלה ¹⁵
	לאחר "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ⁷ לראש התפלה ¹⁶
חתם "מקדש השבת וישראל וראשי חדשים"	תוך כדי דיבור	אומר "מקדש ישראל וראשי חדשים" ויצא
	לאחר כדי דיבור, קודם שסיים ^{10, 11} "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ל"ראשי חדשים" ¹²
	לאחר "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ⁷ לראש התפלה ¹⁷
חתם "מקדש ישראל והזמנים"	תוך כדי דיבור	אומר "מקדש ישראל וראשי חדשים"
	לאחר כדי דיבור, קודם שסיים ^{10, 11} "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ל"ראשי חדשים" ¹²
	לאחר "יהיו לרצון" השני ¹¹	חוזר ⁷ לראש התפלה
ברכת המזון		
בראש חודש		
אמר רצה	קודם שאמר "השם" בחתימת הברכה	חוזר לתחילת ברכה שלישית
	לאחר שאמר "השם" בחתימת הברכה	אינו חוזר

הערות

10. ואפילו כבר אמר שם השם ("ה' צורי") פוסק באמצע הפסוק וחוזר ל"ראשי חדשים".
11. ואם התחיל אלקי נצור ושמע קדושה עונה. ועכ"ז אח"כ חוזר ל"ראשי חדשים".
12. אם נזכר לאחרי שאמר השם לפני חתימת "הטוב שמך" או "המברך את עמו ישראל בשלום", אומר "למדני חוקיך", וחוזר
13. ואפילו כבר אמר שם השם ("ה' צורי").
14. ואם התחיל אלקי נצור ושמע קדושה עונה. ועכ"ז אח"כ חוזר ל"ראשי חדשים" (אם לא הגיע זמן מנחה).⁷
15. ועלתה לו למנחה. ויחזור ויתפלל מוסף.
16. ואם הגיע כבר זמן מנחה, עלתה לו למנחה.

הדין	נזכרה	טעות
חוזר ליעלה ויבוא	קודם שאמר "השם" בחתימת "בונה ברחמיו ירושלים"	שכח יעלה ויבוא
חותם הברכה ומברך "שנתן ראשי חדשים" ¹⁷	לאחר שאמר "השם" בחתימת "בונה ברחמיו ירושלים"	
לאחר שקיעה: חותם הברכה ואינו מברך "שנתן ראשי חדשים" ¹⁸		
אינו חוזר ¹⁸	לאחר שאמר "ברוך" בהתחלת ברכת הטוב והמטיב	
חוזר לתחילת ברכה שלישית	קודם שאמר "השם" בחתימת "בונה ברחמיו ירושלים"	הזכיר חג ביעלה ויבוא
חותם הברכה ומברך "שנתן ראשי חדשים" ¹⁷	לאחר שאמר "השם" בחתימת "בונה ברחמיו ירושלים"	
לאחר שקיעה: חותם הברכה ואינו מברך "שנתן ראשי חדשים" ¹⁷		
אינו חוזר ¹⁸	לאחר שאמר "ברוך" בהתחלת ברכת הטוב והמטיב	
חוזר ואומר "ובנה ירושלים" ¹⁹	קודם שאמר "השם" בחתימת הברכה	אחר "יעלה ויבוא" אמר "ותחזינה עינינו" (כבנוסח התפילה)
מסיים "למדני חקיך" וחוזר ל"ובנה ירושלים" ¹⁹	לאחר שאמר "השם" בחתימת הברכה	
חוזר לתחילת ברכה שלישית ¹⁹	לאחר שסיים "המחזיר שכינתו לציון"	
מעין שלש		
בראש חודש		
חוזר ל"וזכרנו לטובה"	קודם שאמר "השם" בחתימת הברכה	שכח ולא אמר "וזכרנו לטובה"
יצא ואינו חוזר ¹⁹	לאחר שאמר "השם" בחתימת הברכה	

הערות

17. כנוסח שבסידור: "ברוך אתה השם אלוהינו מלך העולם שנתן ראשי חדשים לעמו ישראל לזכרון". ואינו חותם.
18. אם טעה וסבר שע"פ דין צריך לחזור ולברך ונזכר באמצע
19. אם סיים ואמר "בונה ברחמיו ירושלים" יצא.
- ברכת המזון שאינו צריך לחזור ולברך, מפסיק אפילו באמצע הברכה.

מקורות וצינונים

ג. כ"מ במג"א סתכ"ב סק"ג. ועוד יותר בפמ"ג בא"א שם ובמשנ"ב שם סק"ז ובשעה"צ סק"ה. וה"ט שגמר התפלה הוא אחרי סיום הפסוק, וכל שלא סיים מכלל תחנונים הוא. וכן נקטו כמה אחרוני זמננו. ואף למש"כ בירושלמי ברכות פ"ה ה"ג, שהסיח דעת כמי שעקר את רגליו, והובא ברשב"א ברכות כט, ב ובמג"א שם, וכ"כ בשו"ע אדה"ז סק"ז ס"ה "שבאמירת פסוק זה עשה היסח הדעת מלומר עוד תחנונים ונשלמה תפלתו" – אין לומר שההיסח"ד הוא בהתחלת הפסוק, וממילא בתחילתו דינו כבר כעקר רגליו, אלא מוסיף שם דלא סגי בגוף סיום התפלה אלא צ"ל גם היסח"ד, אבל ודאי שגם הפסוק גופא הוא מכלל התחנונים. וכ"ה גם משמעות המג"א שם, לאידך גיסא, דלא סגי בהיסח"ד וצ"ל גם אמירת הפסוק. אמנם, אפשר שההיסח"ד הוא כבר בתחילת הפסוק, וממילא אין לומר שכל שלא סיים הפסוק אכתי לא הסיח דעתו, ונימא שיכול לחזור לתפלתו. ועכ"פ, הא ברירא לן שאחרי שהסיח דעתו אין לומר שיכול לחזור בו מהיסח"ד.

ומה שכתבנו שכ"ה גם באמר שם ה' – ה"ט שמעיקר הדין א"צ לסיים הפסוק אפילו אחרי שאמר שם ה', הן מצד ש"ש לבטלה (ראה חסל"א סרט"ו סק"י. חיי"א כלל ה"ב. שו"ת צ"א ח"ב ס"מ. וכבר העירו שמש"כ בכוננת החיי"א – צ"ע, ורצונו שם בחיי"א כדברי החסל"א. וראה גם אצלנו בבירור הלכה בענין מי ששכח ועה"ג בשוה"ג הא' להע' ד. וש"נ), והן מצד כל פסוקא דל"פ משה (ראה בכל הג"ל, ומשמע מחמת שכוונתו להשלים הפסוק, ואף גם בנדוד בפעם הב' ישלים. ואם נפשך לחלק – עוד טעמי אחרית איכא לחלק, בסדליק ענינא וביחיד ובאקראי, ובפרט בתהלים (ראה כלבו הובא מג"א סתכ"ב סק"ח. מור וקציעה סנ"א. אבל ראה נשמ"א שם משה"ק. וגם לדבריו בנדוד"ה ה"ז דרך בקשה ושאינו, ועיקר הדין בקריה"ת), וכן כשיש סיבה וליכא למיטעי – ראה שו"ת שבט הקהתי ח"א שס"ח סק"ט, וכש"כ בנדוד"ז שטעם גדול בדבר, והיכי דלא אפשר פסקינן – ראה שו"ת חלק"י או"ח סק"א).

ויש שהטעימו וכתבו שכל שלא סיים הפסוק ה"ז כאילו עומד עדיין במקום שהוא צריך לחזור. ולדעתנו בלאו האי טעמא, הכי הוא. ובמש"כ"כ מזה שלכמה דעות אסור לענות קדושה וחייב לחזור לתקן תפלתו. ואף להחולקים – יש לחלק טובא.

ד. בכ"מ נסתפקו אם לענות מאחר שעי"ז מופסקת תפלתו ויצטרך לחזור לראש. אבל בפשטות אין טעם שיצטרך לחזור לראש, דלא שנא מאמירת תחנונים שאין תפלתו מופסקת עי"ז. וכן נקטו כמה אחרונים – ראה א"א מבוטשאטש סתכ"ב ס"א (ונשמט בשו"ע מהדה"ח) שאף שנסתפק בדבר, לזה דעתו נוטה. וכן הביא בשו"ת מתת ידו ח"ב סט"ו בשם האור גדול ממינסק (אלא שחלק). וכ"כ ביריעות האהל על האהל מועד ח"א סא,

א. כך נקטו רוה"פ. וכ"ה הכרעה למעשה במג"א סי' תכב סק"ד. ועוד. וכן המנהג פשוט. ודלא כמי שכתב שלדעת אדה"ז בסי' רסח ס"ט שגם בספק אם אמר יעלה ויבוא יש להסתפק אם צריך לחזור (ויתפלל בתורת נדבה ובשו"י"ט אינו חוזר). ואינו דומה, הדנה, בשו"ע אדה"ז שם הביא מש"כ בכלבו סי' יא שאם הוא מסופק אם הזכיר של שבת יש להסתפק אם צריך לחזור ולהתפלל. אבל אדה"ז מחלק שם גופא בין אם התפלל י"ח ברכות ומסופק אם הזכיר שבת שאין ספק שצריך לחזור ולהתפלל שמון הסתם לא הזכיר כיון שאין כן הרגלו של אדם, למי שמסופק אם התפלל י"ח ברכות של חול או ז' ברכות של שבת שיש יש להסתפק אם צריך לחזור ולהתפלל. ולכן אין להביא רא' משם לנדוד"ד במסופק אם אמר יעו"ג, שהרי ההרגל הוא שאין אומרים יעו"י בתפלת י"ח וחזקה מה שהוא למוד מזכיר. ואף שיש לפקפק בסברא זו, כמ"ש המג"א בתחילת דבריו שם בשם הד"מ דלא אמרינן חזקה כמו שהוא רגיל אלא בדבר שנתרגל בו הרבה משא"כ ביעו"י דלעולם לא מצינו ל' יום שאינו מזכיר יעו"י לא מקרי הרגל, מ"מ למעשה המסקנא במג"א שם ושאר הפוסקים שחזרו, לפי שעניניו ראוות שההרגל להתפלל בלא יעו"י. וכן האריך בשו"ת צ"צ או"ח סי' ג סק"ז, ולא רק מטעם שחזקה מה שהוא למוד מזכיר, אלא גם שמצד הספק גופא חזר ומתפלל, עי"ש בארוכה.

ורא' לזה, שהרי במג"א סתכ"ב שם העלה שחזרו, כנ"ל, ועכ"ז איהו גופי' הביא בסי' רסח סק"ה הביא הספק שבכלבו. ועי"ש שציין גם למש"כ בסתכ"ב. ואף שיש מקום לפרש בדברי המג"א כמה שמציין לדבריו בסתכ"ב שכוונתו לומר שלמעשה גם בשבת חזרו, אבל בדעת אדה"ז ודאי אאפ"ל כן, שהרי העלה הדבר בספק בסרס"ח. ועכ"צ"ל בדעת אדה"ז שיש לחלק בין ר"ח שפסק המג"א לדינא שחזרו לדין שבת שנשאר בספק. וגם בכלבו גופא מוכרח שיש חילוק בין שו"י"ט לר"ח, שכתב שם בנוגע לשו"י"ט שאין מקום לספק לפי שהוא ברכה בפנ"ע. וראה בב"ח סתכ"ב מה שפירש בדבריו (ואכ"מ).

וצל"ע במש"כ בנתיב החיים סל"ג סקט"ו לדה"ח שם ספ"ב, שיתפלל בתורת נדבה, ולא הביא מקור לדבריו, אף שסתמת רוה"פ שחזרו ומתפלל בתורת חובה. [וגם לדעת נתיב החיים פשוט שצריך להתנות שאם לא הזכרתי יעו"י תהא לחובתי ואם הזכרתי תהא לנדבה]. ונפק"מ מזה, בשו"י"ט שאין מתפללים נדבה, שבודאי צריך לחזור.

ולמעשה, כ"ה גם בלוח כולל חב"ד דיני חוה"מ סוכות. קצות השלחן סמ"ז ס"ה (לענין ברכת המזון ביו"ט שחזור). וכ"ה בפשיטות בסידור תהילת ה' במקומו, והוא מהדה"ח. ולא הובא שם כלל מש"כ בנתיב החיים להעיר על הדה"ח.

ג. ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' ב'תשכד.

אי"ז שיוני מטבע. וכ"כ בתורת חיים סופר שם סק"א, הביאו בכה"ח סק"ג. וכ"ה בבני ציון סק"א. וגם לפמ"ג במ"ז שם סק"א - הרי בנדו"ז כבר אמר רצה בפעם הראשונה. ומסתבר כבוננת הפמ"ג שהוא ע"ד הקורא שלא כפי המסורה (ראה שו"ע או"ח סי' קמג ס"ח) ולא שמעכב מצ"ע, וכדמוכח ממש"כ כן דוקא בעשה במזיד.

אלא שהתחילת דבריו משמע שגם בשוגג צריך לחזור לראש הברכה עכ"פ. אבל ראה תר"ח ועוד שם. וראה ספר הבינונו (נתי' אות ז' ע' כו ואילך). וכ"כ בעובדות והנהגות לבית בריסק ח"ג ע' ש' בשם הגר"ח שיעו"י במקום רצה. וראה עמק ברכה תפלה ס"ד. שו"ת שאלת רב ח"א ע' שדמ. מבית לוי ח"ו ע' כה. קובץ בית אהרן וישראל גל' קעג סיון תשע"ד. קול התורה תשרי תשע"ג ע' קפו. משברי ים תפלה סוסי' ג. גנת אגוז אלטמאן ע' צד. מגדל צופים ח"ח סל"ז. וחזי לאצטרופי הדעות דמהני הזכרת יעו"י בהודאה. ולצל"ח ברכות כט, ב, גם בשכח בעבודה ונזכר קודם חתימה חזר לותחזינה.

וראה מרדכי ואגודה ברכות ספ"ד בשם ראבי"ה שבלא התחיל ברכה שלאחר' ס"ל לומר יעו"י ותחזינה ויסיים וא"צ לחזור לרצה. ומשמע שבלא"ה מוכרח לחזור לרצה. ויל"ד דהתם מיירי לכתחילה. אבל אין ראי' שמעכב. (ובכלל, ראה בראבי"ה השלם ספ"ה בהערת המהדיר שהוכיח שנשמטו מפני הדילוג כמה שורות בדברי ראבי"ה). ומה שמצינו בכ"מ דלא מהני הזכרת טל ומטר אחרי שהתחיל רצה, התם שאני שכיון שהתחיל ברכה שלאחר' אף שאינו מעכב נעקר כבר משומע תפלה. וראה שו"ת אבני זכרון ח"ב ס"ד בידון דידי'.

ו. ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' יתשלו.

ז. ראה שו"ת באתרא דרב סי' כה'תקסח ושי"ג.

ח. ראה מקור חיים לחו"י סי' קה סק"א ד"ה כדי הילוך שנסתפק בדבר.

ט. ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' כ'רלח (לענין יעו"י). לא'רנו (לענין ש"צ שטעה במעריב).

י. ראה קצוה"ש ס"כ סק"ב, ובהערות שבסוה"ס.

יא. ה"ז בגדר מזכיר מאורע שלא בזמנו שנחלקו הפוסקים. ולמעשה, גומר תפלתו ומתפלל תפלת נדבה. אבל בתפלת מוסף שאין מתפללים נדבה בהכרח שיגמור תפלתו. אמנם, בזכור קודם חתימת הברכה ודאי יחזור לראש הברכה לאפוקי נפשי מפלוגתא ושתהא תפלתו כהוגן אליבא דכו"ע. וגם באמר כבר שם השם - כיון ש"א שמחזירין אותו, חותם למדני חוקיד.

יב. ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' כג'שיב.

יג. כבשח באמצע ברכת המזון שחזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סק"ה מטעם אחר, עיי"ש.

יד. וראה חשוקי חמד בכורות נ, א בארוכה.

טו. מג"א סר"ח, סק"ז. משנ"ב שם סק"ח. כפה"ח שם סק"ז. וראה בארוכה בבירור הלכה בענין השוכח ועל הניסים ס"ט.

א. שו"ת יגל יעקב או"ח ס"ב. אג"מ ח"ג סנ"ו. הליכות שלמה תפלה פ"ח סל"ט. ועוד. [וכבר כתבו שבשו"ת שו"מ קמא ח"ג ס"ט - קאי בע"א, במי שנוהג שאומר יהי לרצון רק פ"א, ואמרו בכדי שיוכל לענות קדושה, וסברתו שגוף אמירת יהי לרצון הוא כהיסח"ד. וראה כה"ח סי' קכב סק"ג].

והסברא שהוא כאילו עומד במקום שהוא צריך לחזור, שכיון שדינו לחזור ה"ז עדיין כעומד לפני המלך (כ"מ) שנקט בשו"ת מתת ידו שם. וראה עמק ברכה פומרנציק תפלה ס"א) - לא מצינו לזה מקור. ולדבריהם יצטרך להפסיק באמצע אלפי נצור ואסור לו לסיים פסוק וכו', ולא מצינו כן בשום מקום. (אבל ראה אפיקי מגינים סק"ז בבאורים סק"ג). ואם נאמר שבטעה היו כמאן דלא צלי (למאן דס"ל הכי), ונימא דמה"ט הו"ל כעומד במקום שהוא צריך לחזור (ראה שו"ת אר"צ ח"א סכ"ד ד"ה עוד יש) - פשוט דלאו לכל מילי איתמר, ובודאי שם תפלה עלה. ואדרבה, י"א שכיון שטעה הו"ל כאילו תפלתו מופסקת כבר מחמת שצריך לחזור לתקן תפלתו, ומותר גם לענות קדושה. (ובכ"מ הנדון בזה. וראה קובץ כינוס תורה חו"כ ע' קט ואילך בדעת אדה"ז בהג"ל).

ומה ש"א דאמירת קדושה הו"ל כהסיח דעתו - לא מצינו כן בשום מקום, וכן לא אישתמיט בשום מקום לומר שאחרי עניית קדושה מותר לענות אמן על כל הברכות. ואדרבה, קייל"ן דבהיסח"ד לא סגי וצ"ל גם אמירת פסוק יהיו לרצון. וראה באר יעקב קרויזר סק"ב סק"ג. לקט הקמח החדש שם סק"ט.

ומפורש מצינו בשו"ת הרשב"א ח"ז סת"ה בביאור ד"ז שברגיל לומר תחנונים עונה קדושה ועכ"ז דינו כאילו לא גמר תפלתו לגבי דין מי שטעה בתפלתו "התם הוא שהקלו דכיון שרגיל לומר תחנונים הרי הוא כמתפלל עדיין ואין צריך לתזור לראש אבל שניתן לתחנונים אלו דין חומר עיקר תפלה שלא להפסיק לקדיש ולמודים לא" - הרי לנו דלאו מילי סתראי ניניהו (אף שברשב"א אינו מוכרח דקאי בחד גוונא, במי שטעה וגם ענה קדושה. וראה שו"ת שבה"ל ח"י סי"ז). ועוד ראינו, שאפ"י בטעה ודינו לחזור לא אמרינן שהוא עדיין כעומד לפני המלך, ושאסור להפסיק.

ה. שאין התחלת הברכה בנוסח רצה מעכבת. וגם אם התחיל מ'ותחזינה", שם ברכה עלה. וכ"מ בשו"ע אדה"ז סי' קיד סוס"ח. וכש"כ בנדו"ז שהתחיל מיעו"י, שגם אם נאמר שהזכרת הקרבנות מעכבת בברכת רצה (ראה הליכות שלמה ר"ח פ"א ס"ב. תפלה פט"ו ס"ה). וראה שו"ת דברי שלום מזרחי ח"ה בהערות והנהגות סנ"ג - ע' תלו - ע"פ תשוה"ג ס"ג) - הרי ביעו"י מזכיר גם שירצה וישמע זכרון ירושלים. וראה פירשי' שבת כד, א ד"ה ואומר. אבודרהם סדר תפלות הפסח. ובכלל, עיקר תוכן הברכה קבלת התפלות שג"ז נכלל ביעו"י.

ויש שנהגו שהתחילו מואשי ישראל - ראה טור או"ח כ. וראה הנסמן בסידור רע"ג מהדורת שי' נספח לתפלת חול ע' 674. ובמשנ"ב שם סק"א שגם בדילג רצה

THE 4 QUESTIONS NO CHILD SHOULD HAVE TO ASK THIS PESACH.

1 Are the chocolate lebens too expensive?

2 Will I get a new Yom Tov outfit?

3 Is there enough for me to get my own Ka'ara?

4 Why does mommy look so worried?

Your Maos Chitim is his answer!

Help you neighbor's celebrate Pesach with joy and dignity.

KERENANASH.NET

Zelle: KerenAnash@770shul.org

PayPal: MaosChitim@770shul.com